

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน
แบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Participatory Assessment of Recreation Resource Potential
in Thab Lan National Park for Ecotourism Management

โดย

นายสุภโชค เต็มสอาด

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน)

พ.ศ. 2548

ISBN 974-9836-34-0

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน)

ปริญญา

การใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง การประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน
แบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Participatory Assessment of Recreation Resource Potential in
Thab Lan National Park for Ecotourism Management

นามผู้วิจัย นายสุภโชค เต็มสอาด

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ

(อาจารย์อนุชาต มั่งคั่ง, Ph.D.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นภวรรณ ฐานะกาญจน์, Ph.D.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์โสวัตรี ณ ถลาง, Ph.D.)

ประธานสาขาวิชา

(รองศาสตราจารย์พรรณนภา ศักดิ์สูง, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์วินัย อัจฉรหาญ, M.A.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 3 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2548

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากอาจารย์ดร.นุชนารถ มั่งคั่ง ประธาน
กรรมการที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภวรรณ ฐานะกาญจน์ กรรมการที่ปรึกษาวิชาเอก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสวัตรี ณ ถลาง กรรมการที่ปรึกษาวิชาการ รองศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ
ภัทรธรรมกรรมการผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย และอาจารย์โครงการ SLUSE ทุกท่าน โดยเฉพาะ
อาจารย์รัชณี โพธิ์แทน ที่ให้ความรู้ คำแนะนำ ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไข จนเสร็จสมบูรณ์
ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูง

นอกจากนี้ ขอขอบคุณ เพื่อนป่าไม้แพร่รุ่น 27 โดยเฉพาะ คุณพรชัย วิสุทธาจารย์ คุณอุทธ
สุทธิมิตร คุณภักพงศ์ ผาทอง ดร.ปริญญา กล้าบุตร ที่ให้คำแนะนำ และให้การสนับสนุน และ
คุณตระกูล อาจอารัญ คุณทาริกา พรหมมาลี คุณรัชชาติ อักษรคำ คุณบุญทัน ชูวงศ์ เจ้าหน้าที่
อุทยานแห่งชาติทับลาน และท่านอื่นที่ไม่ได้เอ่ยนามที่ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล
รวมทั้งผู้นำชุมชน ประชาชนในท้องถิ่น ผู้ร่วมวิจัยทุกท่าน ซึ่งได้ร่วมประชุม และศึกษาวิจัย
คุณณฤมิตร ประจิมทิศ ที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือ คุณพัลลภ เทียงตรง ที่สนับสนุนทางด้าน GIS และ
คุณพรทิพย์ นวชาติโฆษิต เพื่อน SLUSE รุ่น 1 รวมทั้งท่านอื่นที่ไม่ได้เอ่ยนาม ที่ให้ความช่วยเหลือ
สุดท้ายคือ บิดามารดา ญาติ มิตร ภรรยา บุตร ผู้ให้กำลังใจจนสำเร็จการศึกษา

ศุภโชค เต็มสอาด

พฤษภาคม 2548

ศุภโชค เต็มสอาด 2548: การประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน แบบมีส่วนร่วม เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การใช้ที่ดิน และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน) สาขาวิชาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติอย่างยั่งยืน โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา ประชานกรรมการที่ปรึกษา: อาจารย์นุชนาถ มั่งคั่ง, Ph.D. 145 หน้า

ISBN 974-9836-34-0

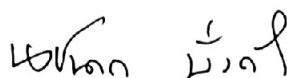
การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในเขตอุทยานแห่งชาติ ทับลานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่ง ชาติทับลาน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ทำการประเมินศักยภาพทรัพยากร นันทนาการในพื้นที่โดยให้ประชาชนร่วมศึกษา ใช้วิธีสำรวจพื้นที่เพื่อให้ได้ค่าคะแนนศักยภาพโดยใช้สมการถ่วง น้ำหนัก ตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน โดยให้ประชาชน มีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการอภิปรายกลุ่มเพื่อหาข้อสรุปว่าประชาชนจะมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน เขตอุทยานแห่งชาติทับลาน ได้อย่างไร

ผลการศึกษา พบว่า ค่าศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน ในพื้นที่ศึกษา ทั้ง 8 แห่ง ได้ค่าคะแนนศักยภาพเฉลี่ยระหว่างผู้วิจัยและประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง หน่วยพิทักษ์อุทยาน แห่งชาติที่ได้คะแนนสูง 3 อันดับแรก ได้แก่ หน่วยฯ สวนห้อม หน่วยฯ ไทยสามัคคี และหน่วยฯ คลองน้ำมัน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ควรได้รับการพิจารณาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากที่สุด และหน่วยฯ คลังชัน ได้คะแนนต่ำ สุด ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ยังไม่เหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า การศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยาน แห่งชาติทับลาน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม สรุปได้เป็น 3 ส่วน คือ 1) มีส่วนร่วมในฐานะผู้ได้รับอนุญาต ประกอบการเกี่ยวกับบริการท่องเที่ยว 2) มีส่วนร่วมในด้านการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว และ 3) มีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศร่วมกับอุทยานแห่งชาติ โดยการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรแล้วเข้าร่วมผ่าน ตัวแทน หรือโดยผ่านทางองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ในรูปคณะกรรมการบริหารอุทยานแห่งชาติ เพื่อทำ หน้าที่ กำกับ ควบคุม และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งในการมีส่วนร่วมใน ฐานะต่าง ๆ ต้องมีการทำข้อตกลงหรือกฎระเบียบเพื่อใช้ร่วมกันด้วย

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อประธานกรรมการ

30 / ๕๕ / ๔8

Supphachoke Temsaad 2005: Participatory Assessment of Recreation Resource Potential in Thab Lan National Park for Ecotourism Management. Master of Science (Sustainable Land Use and Natural Resources Management), Major Field: Sustainable Land Use and Natural Resources Management, Interdisciplinary Graduate Program. Thesis Advisor: Miss Nuchanata Mungkung, Ph.D. 145 pages.
ISBN 974-9836-34-0

The objectives of this study were firstly to assess the recreation resource potential in Thab Lan National Park for ecotourism management by local people taking part. Secondly, to study guidelines of participatory ecotourism management. The study was separated in 2 parts. Part 1 was to encourage local people to participate in assessment of recreation resource potential in 8 areas of Thab Lan National Park. Participatory assessment of recreation resource potential for ecotourism management was done by surveying. Weighted score equation and descriptive statistics were used in the analysis. Part 2 was to find out the model for guidelines of participatory ecotourism management by local people, and resulted from a brainstorming session of local people and researcher. Finally to find out whether people have the right to participate in ecotourism management in National Park areas and how it would work.

The study found that the 8 areas within Thab Lan National Park had average potential score between the researcher and people of moderate potential to be ecotourism site. The top three sites with high score were Suan Hom Substation, Thai Sa Muk Kee Substation and Klong Nam Mun Substation and should be considered to be ecotourism sites. Ta Ling Chun Substation had the lowest score and then it could not promote to be ecotourism sites.

The guidelines for participatory ecotourism management by local people in the park were as follows: 1) joint management as permitted operators, 2) joint management in preservation and maintaining recreation resource, and 3) participation in ecotourism management with the National Park by forming a working group/organization, and then representative of the working group/organization or representative of the working or local administrative organization to be included in this activity and to determine the rules and regulations. There should also be the community representatives in the National Park management. In this activity, rules or agreement on collaboration should be supported and should be approved by National Park (steering) Committee who supervise, monitor and implement ecotourism management.

Supphachoke T.

Student's signature

Nuchanata Mungkung 301 05 / 05

Thesis Advisor's signature

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ.....	(1)
สารบัญตาราง.....	(2)
สารบัญภาพ.....	(3)
คำนำ.....	1
วัตถุประสงค์.....	3
นิยามศัพท์.....	3
การตรวจเอกสาร.....	5
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	5
การมีส่วนร่วมของประชาชน.....	11
การประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ.....	19
อุทยานแห่งชาติทับลาน.....	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	35
อุปกรณ์และวิธีการ.....	38
อุปกรณ์.....	38
วิธีการ.....	38
ผลการศึกษาและการวิจารณ์.....	46
ตอนที่ 1 ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ.....	46
ส่วนที่ 1 พื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 1 (คลองน้ำมัน).....	48
ส่วนที่ 2 พื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 2 (ลำปลายมาศ).....	56
ส่วนที่ 3 พื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 6 (วังทะลุ).....	64
ส่วนที่ 4 พื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 8 (ตลิ่งชัน).....	71
ส่วนที่ 5 พื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 11 (ไทยสามัคคี).....	79

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ส่วนที่ 6 พื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 12 (ซับสะเดา).....	86
ส่วนที่ 7 พื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 13 (สวนห้อม).....	93
ส่วนที่ 8 ที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน.....	99
ตอนที่ 2 ผลการประชุมระดมความคิดเห็นของประชาชน.....	110
ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	110
แนวทางการแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้อง.....	112
วิจารณ์.....	115
สรุป และข้อเสนอแนะ.....	117
สรุป.....	117
ข้อเสนอแนะ.....	119
เอกสารและสิ่งอ้างอิง.....	121
ภาคผนวก.....	126
ภาคผนวก ก.....	127
รายละเอียดเกี่ยวกับประชาชนที่ร่วมประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ ในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน.....	128
ภาคผนวก ข.....	129
แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ.....	130
ภาคผนวก ค.....	143
ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ร่วมประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในเขต อุทยานแห่งชาติทับลาน.....	144

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 การใช้ที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน.....	24
2 สถิตินักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติทับลาน.....	34
3 ค่าคะแนนศักยภาพของแต่ละตัวชี้วัด (rate score หรือ ค่า R).....	42
4 ค่าถ่วงน้ำหนักค่าถ่วงน้ำหนักหรือค่าความสำคัญของตัวชี้วัดแต่ละตัว (Weighted score หรือ W).....	43
5 ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากร บริเวณหน่วยฯ คลองน้ำมัน โดยผู้วิจัยและประชาชน.....	55
6 ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากร บริเวณหน่วยฯ ลำปลายมาศ โดยผู้วิจัยและประชาชน.....	63
7 ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากร บริเวณหน่วยฯ วังทะเล โดยผู้วิจัยและประชาชน.....	70
8 ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากร บริเวณหน่วยฯ ตลิ่งชัน โดยผู้วิจัยและประชาชน.....	79
9 ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากร บริเวณหน่วยฯ ไทยสามัคคี โดยผู้วิจัยและประชาชน.....	85
10 ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากร บริเวณหน่วยฯ ชับสะเดา โดยผู้วิจัยและประชาชน.....	92
11 ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากร บริเวณหน่วยฯ สวนห้อม โดยผู้วิจัยและประชาชน.....	98
12 ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากร บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ โดยผู้วิจัยและประชาชน.....	106
13 สรุปค่าคะแนนศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน.....	108
14 ค่าคะแนนศักยภาพทรัพยากรนันทนาการเฉลี่ยระหว่างค่าที่ประเมิน โดยผู้วิจัย และ ประชาชนในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน.....	109

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1	แผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาประกาศเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน.....25
2	แผนที่แสดงที่ตั้งหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน.....27
3	พื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 1 (คลองน้ำมัน).....49
4	พื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 1 (คลองน้ำมัน).....51
5	ลำน้ำในพื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 1 (คลองน้ำมัน).....52
6	สภาพป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 2 (ลำปลายมาศ).....58
7	ร่องรอยสัตว์ในพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 2 (ลำปลายมาศ).....59
8	สภาพภูมิทัศน์ในพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 2 (ลำปลายมาศ).....60
9	สภาพป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 6 (วังทะลุ).....66
10	ดอก ไม้ป่าในพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 6 (วังทะลุ).....67
11	ลักษณะของหินรูปทรงแปลกตาบนเขาทุ่งในพื้นที่หน่วยฯ ทล. 6 (วังทะลุ).....67
12	พื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 8 (ตลิ่งชัน).....68
13	พื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 8 (ตลิ่งชัน).....73
14	สภาพป่าเต็งรังบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 8 (ตลิ่งชัน).....75
15	สภาพป่าเต็งรังบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 8 (ตลิ่งชัน).....75
16	สภาพภูมิทัศน์บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 8 (ตลิ่งชัน).....76
17	สภาพป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 11 (ไทยสามัคคี)..... 81
18	สัตว์ป่าที่พบบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 11 (ไทยสามัคคี).....82
19	สัตว์ป่าที่พบบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 11 (ไทยสามัคคี).....82
20	สภาพภูมิทัศน์ในพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 11 (ไทยสามัคคี).....83
21	สภาพป่าเต็งรังบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 12 (ซับสะเดา).....88
22	สภาพภูมิทัศน์บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 12 (ซับสะเดา).....90
23	สภาพธรรมชาติในพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 13 (สวนห้อม).....95
24	สภาพธรรมชาติในพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 13 (สวนห้อม).....95

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
25	สภาพภูมิทัศน์บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 13 (สวนห้อม).....	96
26	สภาพป่าที่สมบูรณ์ของพื้นที่บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน.....	101
27	ต้นลานในพื้นที่บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน.....	102
28	สภาพภูมิทัศน์ในพื้นที่บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน.....	103

การประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน
แบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

**Participatory Assessment of Recreation Resource Potential
in Thab Lan National Park for Ecotourism Management**

คำนำ

การท่องเที่ยว นับว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้และการจ้างงานของชนบทตลอดจนเป็นแหล่งรายได้เสริมของเกษตรกรที่สำคัญ ซึ่งกลายเป็นเป้าหมายของนักพัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบัน การที่ประเทศต่าง ๆ ได้หันมากำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาเศรษฐกิจก็เนื่องมาจากเหตุผลหลายประการ คือ ประการแรกการท่องเที่ยวเป็นสาขาเศรษฐกิจที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ประการที่สองรายได้ของรัฐในรูปภาษีจากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประการที่สามการท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศที่สำคัญ ประการที่สี่ความยืดหยุ่นรายได้จากการท่องเที่ยวมีค่าค่อนข้างสูง หมายความว่ารายได้จากการท่องเที่ยวจะเพิ่มมากขึ้นในอนาคตตามความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และประการสุดท้ายการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้แรงงานมาก จึงเป็นแหล่งรายได้และการจ้างงานที่สำคัญของประเทศ (ชัยวุฒิ, 2542)

ประเทศไทยมีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และการท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศเป็นอันดับหนึ่งของประเทศโดยมีมูลค่าถึง 4.5 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (ชัยวุฒิ, 2542) จากสถิติปี 2544-2546 พบว่ามีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์เฉลี่ย 14.76 ล้านคนต่อปี (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2547) ประกอบกับกระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นทั่วโลก นับเป็นโอกาสที่จะทำให้การพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวสัมฤทธิ์ผลดังเจตนารมณ์ของรัฐบาล แต่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวย่อมมีผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ ผลกระทบทางลบ เช่น การที่เร่งพัฒนาการท่องเที่ยวจนเกิดความเสื่อมโทรมต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อม ดังนั้นรูปแบบของการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่นำไปสู่ความยั่งยืนได้ ควรเป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับข้อจำกัดของธรรมชาติ และกระบวนการทางสังคม ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสม ในพื้นที่ธรรมชาติ เนื่องจากการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ และมีหลักการที่ให้ผู้ชมชนเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการ โดยนำรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาใช้เพื่อ

การดูแลรักษาทรัพยากรนันทนาการในแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ รัฐจึงได้กำหนดเป็นนโยบายไว้ใน แผนพัฒนาระดับต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยเฉพาะการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยาน แห่งชาติ ให้เป็นแหล่งรายได้ นำเงินตราเข้าประเทศ เพื่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชน ท้องถิ่นและเพื่อนำรายได้มาใช้จ่ายในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอีกทางหนึ่งด้วย

อุทยานแห่งชาติทับลานจัดได้ว่าเป็นแหล่งทรัพยากรของชาติที่สำคัญแห่งหนึ่ง ที่มีความ หลากหลายทางชีวภาพ อุดมไปด้วยป่าไม้ สัตว์ป่า เป็นอุทยานแห่งชาติที่มีพื้นที่มากเป็นอันดับ 2 ของ ประเทศ รองจากอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน มีพื้นที่อยู่ใน 2 จังหวัด คือ นครราชสีมาและปราจีนบุรี รวม พื้นที่ 1,397,375 ไร่ ถูกประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติ เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2524 (ส่วนอุทยานแห่งชาติ , ม.ป.ป.) ทั้งนี้เพื่อให้เป็นเงื่อนไขของกฎหมายเกี่ยวกับป่าอนุรักษ์มาใช้เป็นมาตรการในการป้องกันรักษา พื้นที่ป่ามิให้ถูกบุกรุกทำลาย นอกจากความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้และสัตว์ป่าแล้ว อุทยานแห่งชาติทับ ลาน ยังเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ ก่อนมีการประกาศอุทยานฯ พื้นที่ป่าแห่งนี้เคยเป็นแหล่งฟืนฟาง เกี่ยวกับผลผลิตไม้ และของป่าของชุมชนโดยรอบอุทยานแห่งชาติ เมื่อมีการประกาศอุทยานแห่งชาติทับ ลาน จึงเกิดผลกระทบต่อชุมชนที่อยู่อาศัย และได้พึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ เพื่อการดำรงชีวิต และเพิ่มรายได้ ในพื้นที่มาก่อน จึงเกิดความความขัดแย้ง ระหว่างรัฐที่อ้างสิทธิและหน้าที่เหนือพื้นที่ป่าไม้ กับชุมชนซึ่ง ต้องการพึ่งพิงป่าไม้ ต้องการพื้นที่ป่าเพื่อทำกิน จึงทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าไม้ และมีการบุกรุกทำลายป่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และนโยบายเกี่ยวกับการรักษาป่าที่ผ่านมาที่มุ่งเน้น ใช้มาตรการทางกฎหมายโดยไม่ให้ความสำคัญต่อชุมชนรอบๆ อุทยานแห่งชาติ ปฏิบัติงานโดยเจ้าหน้าที่ ของรัฐฝ่ายเดียว ประชาชนไม่มีส่วนร่วม ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

ดังนั้น เมื่ออุทยานแห่งชาติทับลาน มีปัญหาชุมชนซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากร ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน่าจะเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาในพื้นที่ เพราะนอกจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะก่อให้เกิดรายได้แล้ว ยังเน้นการศึกษาเรียนรู้ รับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติ ทั้งยังเป็นการลดความ ขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชน และเป็นแนวทางที่จะได้รับความร่วมมือจากชุมชน อีกทั้ง เป็นการกระจาย รายได้ และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการอุทยานแห่งชาติ ซึ่งสอดคล้องรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และนโยบายรัฐบาลด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำหนดว่า “รัฐต้อง ส่งเสริม และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนา สำหรับฝ่ายต่าง ๆ ที่มีสิทธิร่วมกับรัฐในกระบวนการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม องค์กรอิสระ และประชาชนหรือบุคคลทั่วไป” เพื่อเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และ ดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้คงอยู่อย่างยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในเขตอุทยานแห่งชาติทับลานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม

นิยามศัพท์

“ทรัพยากรนันทนาการ” หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น น้ำตก ถ้ำ พื้นที่ป่า สัตว์ป่า และสิ่งทีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น วัฒนธรรม การแต่งกาย การละเล่นต่าง ๆ ที่มีคุณค่าด้านความงาม ดึงดูดใจให้มีผู้ไปเยือนเพื่อสัมผัสชื่นชม

“การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาชื่นชม และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้ และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ

“อุทยานแห่งชาติ” หมายถึง อุทยานแห่งชาติทับลาน

“ประชาชน” ในที่นี้ หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้เขตแนวเขต หรืออยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน ในท้องที่ตำบลกระเซ้งหิน ตำบลโคกกระชาย ตำบลบ้านใหม่ อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ตำบลบ้านราษฎร์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา ตำบลไทยสามัคคี ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ตำบลแก่งดินสอ ตำบลนุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี

“การประเมินศักยภาพ” หมายถึง การประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการโดยใช้แบบประเมินซึ่งมีตัวชี้วัดตามฐานของทรัพยากร แล้วนำค่าคะแนนแต่ละตัวชี้วัดมาคำนวณหาค่าศักยภาพ

รวมโดยใช้สมการถ่วงน้ำหนัก เพื่อบอกคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้ในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

“การประเมินศักยภาพแบบมีส่วนร่วม” หมายถึง การประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการโดยให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการประเมิน

การตรวจเอกสาร

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการตรวจเอกสาร 4 ส่วน ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. การมีส่วนร่วมของประชาชน
3. การประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ
4. อุทยานแห่งชาติทับลาน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นิยามและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาจากภาษาอังกฤษว่า “Ecotourism” ซึ่งเป็นคำผสมกัน ระหว่างคำว่า Ecology หรือ นิเวศวิทยา กับคำว่า Tourism หรือการท่องเที่ยว นอกจากนี้ในวงการการท่องเที่ยว ยังมีการใช้คำภาษาอังกฤษอื่น ๆ ที่สำคัญได้แก่ “Nature Tourism” หรือ “Green Tourism” แทน “Ecotourism” ได้เช่นกัน เพื่อบ่งบอกให้เห็นว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติหรือวัฒนธรรม (ดรรรชนี และสุรเชษฐ์, 2539)

ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ อันเนื่องมาจากการมีรายได้สำหรับการดูแลรักษาพื้นที่ การสร้างงานในชุมชนหรือท้องถิ่น และการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม (Elizabeth Boo, 1991)

Ecotourism Society ซึ่งเป็นองค์กรภาคเอกชนที่มีบทบาทโดยตรงเกี่ยวกับการศึกษาวางแผน และเผยแพร่ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าเป็นการเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ธรรมชาติด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบ

นิเวศ และในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเกิดประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่น (Ecotourism Society, 1991)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ยังหมายถึง การเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ ในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเกิดประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่น (ศูนย์วิจัยป่าไม้, 2538)

Hecter Ceballas-Lascurain (อ้างโดย RECOFTC, 1997) เป็นคนแรก ที่ได้ให้นิยามการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า “เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่าตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น โดยไม่ให้เกิดการรบกวนหรือทำความเสียหายแก่ธรรมชาติ”

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาชื่นชมและเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้ และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540)

สำหรับความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (เดิม) (ecotourism) ในปี พ.ศ. 2540 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ว่าจ้างสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ในการศึกษาดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยว เพื่อรักษาระบบนิเวศขึ้น ในการนี้ได้มีการกำหนดศัพท์บัญญัติของ ecotourism ขึ้น คือ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” และให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540)

หลักการพื้นฐานของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หลักการพื้นฐานของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีสาระสำคัญพอสรุปได้ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกี่ยวข้องกับพื้นที่ธรรมชาติและอาจรวมไปถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้นด้วย โดยจะมุ่งเน้นที่คุณค่าของธรรมชาติ หรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวไม่ใช่เน้นที่การเสริมแต่งหรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม ธรรมชาติ ระบบนิเวศ และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเน้นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (sustainable tourism) ไม่ทำลาย และทำให้สิ่งแวดล้อมหรือธรรมชาติเสื่อมโทรม
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เรียนรู้ หรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรง และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้วยังเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวกด้วย
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและ การอนุรักษ์ธรรมชาติในขณะเดียวกันจะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการช่วยดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว และการกระจายประโยชน์ อย่างเป็นธรรมสู่ท้องถิ่น (ดร.รชนี และ สุรเชษฐ์, 2539)

นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวจะเป็นสาขาที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในอดีตที่ผ่านมา แต่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกลับมีปัญหาคับข้องมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อันก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคม ปัญหาของความขัดแย้งกันของนโยบาย เช่น การ

เร่งส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจจํานำไปสู่การบุกเบิกที่ดิน และทำลายป่าไม้ ทำลายสังคม วัฒนธรรม และความงามตามธรรมชาติที่มีอยู่ในชนบท ทำให้เกิดความต้องการที่จะรักษาคุณภาพ ของสิ่งแวดล้อมด้วยการกำหนดพื้นที่ป่าสงวนและเขตอนุรักษ์ แต่วิธีการดังกล่าวกลับขัดแย้งกับ แนวความคิดของการอนุรักษ์ด้วยการเปิดป่า และเขตอนุรักษ์ เพื่อการท่องเที่ยว ความขัดแย้ง เหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด (ชัยวุฒิ, 2542)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ต้องสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม คุณค่าของสังคม และความต้องการของท้องถิ่น กล่าวคือ การวางแผนกำหนด กลยุทธ์ของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจะต้องมีลักษณะตามที่ชัยวุฒิ (2542) ระบุไว้ดังนี้

1. สอดคล้องกับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่มุ่งไปสู่สวัสดิการสังคมที่สูงที่สุด ภายใต้เงื่อนไข ของทรัพย์สิน ทักษะ ทรัพยากรธรรมชาติ และเทคโนโลยีที่มีอยู่

2. สอดคล้องกับสภาพทางนิเวศ เพื่อรักษาระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่

3. สอดคล้องกับความต้องการของสังคมท้องถิ่น

นโยบายการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้นต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้คือ

1. จะต้องกำหนดเป็นนโยบายระดับชาติที่ประสานกันในทุกระดับของการพัฒนา

2. จะต้องผสมผสานความต้องการของการของทุกกลุ่มในสังคม เช่น หน่วยงานของรัฐและของ เอกชน ตลอดจนองค์กรท้องถิ่น

3. เป้าหมายพื้นฐานก็คือ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น

4. ต้องมีมาตรการที่ทำให้แน่ใจว่า นักท่องเที่ยวจะปฏิบัติตามระเบียบของสังคมที่เข้าไป ท่องเที่ยว

5. ต้องนำไปสู่การกระจายรายได้ที่เป็นธรรม
6. ต้องมีมาตรการลดผลกระทบการท่องเที่ยวในทางลบที่มีต่อสังคมท้องถิ่น
7. ต้องสนับสนุนให้องค์กรของชุมชนท้องถิ่น เป็นแนวหน้าของการพัฒนา ภายใต้การสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ สถาบันการเงิน และสถาบันการศึกษา
8. จะต้องมีระบบติดตาม และประเมินผลในทุกขั้นตอนของการพัฒนา เพื่อให้สามารถสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดได้อย่างรวดเร็วและทันเหตุการณ์ (ชัยวุฒิ, 2542)

คุณภาพระหว่างการพัฒนาการท่องเที่ยว และความยั่งยืนนั้น จะต้องมีมาตรการตามที่ ชัยวุฒิ (2542) กล่าวไว้ ดังนี้

1. พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่าหายาก ความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนสิ่งที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ขึ้นเป็นจุดดึงดูดการท่องเที่ยว
2. กระตุ้นความต้องการของการอนุรักษ์ในท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นเป็นแหล่งท่องเที่ยว
3. พัฒนาโอกาสจ้างงานในการท่องเที่ยวแก่คนในท้องถิ่นโดยไม่เลือกเพศ
4. จัดหาปัจจัยพื้นฐานในท้องถิ่นห่างไกล ที่พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นศูนย์กลางที่จะกระตุ้นให้เกิดความเจริญขึ้นกับพื้นที่โดยรวม
5. ใช้เครื่องมือและวิธีการสื่อสารที่ทันสมัย เพื่อประสานการพัฒนาในทุกระดับ
6. นำการท่องเที่ยวให้เป็นตัวอย่างของการอนุรักษ์แก่การพัฒนาในสาขาเศรษฐกิจอื่น ๆ

แนวคิดในการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แนวคิดในการวางแผนจะต้องให้ความสำคัญกับ (1) หลักการพื้นฐาน และ (2) องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ศูนย์วิจัยป่าไม้, 2545)

หลักการพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ หลักการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable tourism) ซึ่งประกอบด้วย หลักการพื้นฐาน 3 ประการคือ (1) ด้านคุณภาพ (quality) ได้แก่ คุณภาพของประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวพึงได้รับ คุณภาพของทรัพยากรที่มีการจัดการอย่างเหมาะสม และคุณภาพชีวิตของประชาชนท้องถิ่น (2) ความต่อเนื่อง (continuity) ให้การท่องเที่ยวนั้นเกิดขึ้นอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการท่องเที่ยวและความยั่งยืนของทรัพยากรท่องเที่ยว (3) ความสมดุล (balance) ในการจัดการการท่องเที่ยว ได้แก่ การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมไปยังทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และความสมดุลระหว่างปริมาณการใช้ประโยชน์ทรัพยากรกับขีดความสามารถในการรองรับได้ของ พื้นที่ (ศูนย์วิจัยป่าไม้, 2545)

สำหรับหลักการพื้นฐานของการวางแผนที่ควรยึดถือเป็นแนวทาง ในการกำหนดกิจกรรมการวางแผนส่วนต่าง ๆ ตลอดจนกระบวนการสามารถสรุปได้ตามที่ศูนย์วิจัยป่าไม้ (2545) ระบุไว้ดังนี้

1. ความยืดหยุ่นและความต่อเนื่อง (flexible and continuous approach) หมายถึง ความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่วางแผนที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงโดยไม่คาดคิด อย่างไรก็ตามการยืดหยุ่นเพื่อรับสถานการณ์ดังกล่าว จะคำนึงถึงความเป็นไปได้ภายใต้กรอบเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากนี้การวางแผนจะเน้นสร้างความต่อเนื่องของกิจกรรมต่าง ๆ ไปในอนาคตด้วย

2. การวางแผนแบบองค์รวม (holistic approach) ในการวางแผนจะพิจารณาองค์ประกอบทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับระบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ในลักษณะขององค์รวมที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยง

3. หลักการผสมผสาน (integrated approach) นอกเหนือจากการมองความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของพื้นที่ในลักษณะองค์รวมแล้วควรให้ความสำคัญกับความสอดคล้อง

เชื่อมโยงระหว่างแผนจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับแผนอนุรักษ์ และ/หรือแผนการพัฒนาอื่น ๆ ที่มีในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมุ่งที่จะผสมผสานแผนการจัดการในระดับท้องถิ่นนั้นกับแนวโน้มในระดับจังหวัด ภูมิภาค และนโยบายของประเทศด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอีกด้วย

4. ความเหมาะสมสอดคล้อง กับสถานการณ์จริง และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง (realistic and implementable approach) เน้นให้แผนปฏิบัติการมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ สอดคล้องกับความพร้อมของทรัพยากรในการจัดการทุก ๆ ด้าน กับขีดความสามารถในการบริหารจัดการในพื้นที่

5. เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้เสียของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตั้งแต่ระยะเริ่มแรกของการวางแผน และข้อจำกัดของพื้นที่ไปจนกระทั่งแนวทางในการพัฒนาที่บรรลุไว้ในแผนปฏิบัติการ

การมีส่วนร่วมของประชาชน

ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชน คือ การที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข และร่วมมีผลประโยชน์ (ปกรณ, 2520)

การมีส่วนร่วมเป็นการร่วมมือร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบไม่ว่าจะเป็นปัจเจกบุคคลหรือของกลุ่ม ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการดำเนินการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการ และเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สุริย์, 2531)

องค์การสหประชาชาติ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า เป็นกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับจุดประสงค์ทางสังคม และการจัดสรรทรัพยากร และเป็นการกระทำโดยสมัครใจต่อกิจกรรม และโครงการ (พจนาน, 2545)

ลักษณะการมีส่วนร่วม

พจนานุกรม (2545) ได้ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต้องเข้าร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นปัญหา และสาเหตุของประชาชน เนื่องจากเหตุผลพื้นฐาน คือ ชาวบ้านชนบทที่ประสบปัญหาย่อมรู้ปัญหาของตนเอง ได้ดีที่สุด
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา ผู้ที่เลือกแนวทางในการพัฒนา ควรเป็นประชาชนในชุมชนนั่นเอง ไม่ใช่บุคคลภายนอกเพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากรกับศักยภาพในการพัฒนาชุมชนนั้น
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านแรงงาน การร่วมแรงประกอบกิจกรรมจะทำให้ประชาชนผูกพันกันมากขึ้น และก่อให้เกิดความรู้สึก ร่วมกันในการเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงานที่ปรากฏ ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนบำรุงรักษาให้ดำรงอยู่อย่างสมบูรณ์ และมีประโยชน์ยืนยาว
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล เพื่อค้นคว้า เพื่อหาข้อดีและข้อบกพร่องอันเกิดจากการดำเนินกิจกรรม ซึ่งจะนำมาเป็นบทเรียนในการหาหนทางปรับปรุงแก้ไข และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานต่อไป

พจนานุกรม (2545) สรุปการมีส่วนร่วมว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนา และควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในทุกระดับ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision making) ประกอบไปด้วย
 - 1.1 การตัดสินใจริเริ่ม ซึ่งเป็นขั้นตอนระบุปัญหา และความต้องการ
 - 1.2 การตัดสินใจวางรูปการ เป็นการตัดสินใจว่า โครงการควรมีกิจกรรมอะไรบ้าง และมีวิธีการปฏิบัติแต่ละกิจกรรมอย่างไร

1.3 การตัดสินใจบริหารจัดการโครงการ

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานโครงการ (implementation) ไม่ว่าจะเป็นการบริจาคทรัพย์สิน แรงงาน วัสดุต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลข่าวสาร
3. การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านวัตถุ หรือทางด้านสังคม
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เช่น ร่วมให้ความคิดเห็นต่าง ๆ ในการประเมินผลโครงการหรือการแสดงถึงความพอใจหรือไม่ต่อโครงการ

กฎหมายและนโยบายในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน

กฎหมายที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างชัดเจนเป็นครั้งแรกคือพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 7 กำหนดว่า “เพื่อเป็นการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้องค์กรเอกชน ซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทย หรือกฎหมายต่างประเทศที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้อง โดยตรงกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม หรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และมีได้มีวัตถุประสงค์ทางการเมือง หรือมุ่งการค้นหาคำไ้จากการประกอบกิจกรรมดังกล่าวมีสิทธิขอจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชน ด้านการคุ้มครอง และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่อกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง” ซึ่งจะเห็นได้ว่า การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมยังไม่ใช่การเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไป และยังจำกัดอยู่เพียงการส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเท่านั้น ไม่ได้รวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่มาของกฎหมายฉบับนี้ไม่ได้เกิดจากความต้องการของสังคมไทยโดยลำพัง แต่เป็นผลจากกระแสโลกขณะนั้นที่ต้องให้ความสำคัญกับคำว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) และเป็นช่วงทรัพยากรมีค่าด้านการพัฒนากำลังถูกทำลาย และมีคดีด้านประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเข้ามามีบทบาทสูงเนื่องจากการพัฒนาประเทศในช่วงดังกล่าวมุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นฐานของเศรษฐกิจถูกนำมาใช้อย่างมากมายและรวดเร็ว ผลที่ตามมาคือทรัพยากรธรรมชาติมีจำนวนน้อยลง และมีคุณภาพเสื่อมโทรมลงในขณะที่ปัญหามลพิษมีปริมาณ และความรุนแรงเพิ่มขึ้น และมีการแข่งขันทรัพยากรธรรมชาติในระหว่างประชาชนฝ่ายต่าง ๆ เกิดเป็นปัญหาความขัดแย้ง รัฐจึงได้ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดย

วิธีการประชานิยม พ.ศ. 2539 และประกาศคณะกรรมการที่ปรึกษาว่าด้วยประชานิยม เรื่อง หลักเกณฑ์ และวิธีการในการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ โดยวิธีประชานิยม พ.ศ. 2540 ซึ่งได้วางหลักเกณฑ์ในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเท่านั้น ไม่ได้วางแนวทางเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวม จนกระทั่งมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน เพราะมีกระบวนการจัดทำที่มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และสร้างจุดเปลี่ยนจากประชาธิปไตยแบบตัวแทนมาเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเป็นครั้งแรก และยังได้ชื่อว่าเป็น รัฐธรรมนูญฉบับสีเขียวด้วย เพราะให้ความสำคัญเรื่องทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับใด ๆ (คณิศร, 2545)

หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในมาตรา 3 มีข้อความบัญญัติว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย” ซึ่งแตกต่างจากรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ ที่ผ่านมาระบุว่า “อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย” แต่คำว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย หมายความว่า นอกจากประชาชนจะใช้อำนาจอธิปไตยโดยผ่านผู้แทนโดยอ้อมตามแบบเดิมแล้ว ประชาชนยังคงมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจอธิปไตยดังกล่าวได้โดยตรงด้วย แต่การมีส่วนร่วมตามหลักการอำนาจอธิปไตยของประชาชนชาวไทยมีข้อจำกัด คือ (1) การมีส่วนร่วมมีหลายระดับ ตั้งแต่มีส่วนร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือ และร่วมตรวจสอบรัฐ และสัดส่วนของการมีส่วนร่วมในแต่ละระดับอาจไม่เข้มข้นเท่าเทียมกันในทุกระดับ (2) การมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจอธิปไตยที่ตนเองเป็นเจ้าของ ก็ยังต้องใช้ผ่านองค์กรทั้งหลายโดยพระมหากษัตริย์ไม่ใช่ประชาชนจะเป็นผู้ใช้อำนาจสูงสุดโดยลำพัง (คณิศร, 2544)

นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนยังได้รับรองไว้ในกรณีต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วมอีกหลายมาตรา เช่น มาตรา 76 รัฐต้องส่งเสริม และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ และได้กำหนดสิทธิในการเข้าชื่อให้รัฐพิจารณากฎหมายหรือถอดถอนบุคคลตามมาตรา 170 และมาตรา 304 สำหรับฝ่ายต่าง ๆ ที่มีสิทธิร่วมกับรัฐในกระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ฝ่ายที่ 1 รัฐ ฝ่ายที่ 2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามมาตรา 290 ฝ่ายที่ 3 ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ฝ่ายที่ 4 องค์กรอิสระ ซึ่งได้แก่ องค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม และสถาบันอุดมศึกษา ตามมาตรา 56 ฝ่ายที่ 5 ประชาชนหรือบุคคลทั่วไปตามมาตรา 59 (คณิศร, 2544)

การมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนในพื้นที่อนุรักษ์

การวางแผนการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการวางแผนการจัดการในระดับพื้นที่ มีขั้นตอนตามที่นถาวรณ (2542) ระบุไว้ ดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมและการดำเนินการ (setting goals and scope of work / task directive) จะเริ่มที่การศึกษา นโยบายระดับสูงของประเทศที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ รวมถึงศึกษา ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์แนวโน้มความต้องการของสาธารณชนที่มีต่อพื้นที่ พิจารณาจัดตั้ง คณะผู้วางแผน ซึ่งประกอบด้วยผู้ชำนาญการทุกสาขาที่เกี่ยวข้อง ต่อจากนั้นจึงทำการกำหนด ขอบข่าย / กรอบในการดำเนินงาน และ/หรือ จัดทำแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจนที่คณะทำงานทุกคน สามารถยึดถือปฏิบัติ

2. การบ่งชี้ประเด็นปัญหาในการจัดการพื้นที่ (identifying management issues) การวางแผนเป็นกระบวนการในการแก้ปัญหา (problem solving) การบ่งชี้ประเด็นปัญหาในการจัดการพื้นที่จึงเป็นขั้นตอนที่จำเป็นที่จะต้องดำเนินการ ในทางปฏิบัติคณะวางแผนจะต้องตรวจสอบข้อมูล พื้นฐานจากทุกส่วนของพื้นที่ที่มีอยู่ ต้องมีการสำรวจเบื้องต้น สภาพพื้นที่ได้มีการปรึกษาหารือกลุ่ม ผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholder) จากการจัดการพื้นที่ เพื่อบ่งชี้ประเด็นปัญหาในการจัดการ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่จำเป็นต้องเปิดโอกาสให้สาธารณชนมีส่วนร่วม (public participation) และวิธีการที่มีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติคือการพบปะผู้นำกลุ่ม และหารือการจัดประชุมย่อยโดยเชิญผู้เกี่ยวข้องหลัก ๆ มาร่วมวิเคราะห์ประเด็นปัญหา (focus group meeting)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล (data gathering) การเก็บรวบรวมข้อมูลจะมีจุดมุ่งหมายหลักอยู่ 2 ประการ คือ 1) เพื่อประเมินสถานภาพและศักยภาพโดยรวมของพื้นที่วางแผน และ 2) เพื่อตอบ ประเด็นปัญหาในการจัดการพื้นที่

4. การประเมินศักยภาพและข้อจำกัดในการจัดการพื้นที่ (assessing management potential and constraints) เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญยิ่งในกระบวนการวางแผนการจัดการ ศักยภาพและ ข้อจำกัดในการจัดการ จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการ ขั้นตอนนี้เป็น ขั้นตอนของการนำข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทุก ๆ ด้านมาประมวลเข้าด้วยกัน เพื่อ จัดระดับศักยภาพต่าง ๆ ของพื้นที่ ในการสรุปข้อจำกัดและประเด็นปัญหา นักวางแผนควรที่จะต้อง

มองย้อนกลับไปวัตถุประสงค์ / เป้าหมายรวมของการจัดการพื้นที่แล้วหาคำตอบให้ได้ว่า อะไรคือข้อจำกัดในการจัดการพื้นที่ให้ประสบความสำเร็จไปสู่จุดที่ตั้งเป้าหมายไว้

5. การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะในการจัดการพื้นที่ (setting specific management objectives) เป็นหัวใจของแผนการจัดการ เป็นจุดหมายปลายทาง (ends) ที่นำการปฏิบัติในทุก ๆ ส่วน นักวางแผนจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในลักษณะของข้อความที่แสดงเงื่อนไขในการจัดการที่จะเป็นตัวนำการปฏิบัติในอนาคต โดยสิ่งที่กำหนดจะต้องสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ได้ ภายในระยะเวลางบประมาณ กำลังคน และวิธีการดำเนินงานที่ระบุไว้ในแผนงานหรือโปรแกรมการจัดการ

6. การกำหนดเขตการจัดการ (management zoning) มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะแบ่งแยกพื้นที่ขนาดใหญ่ออกเป็นหน่วยย่อย ที่ง่ายต่อการลด / ป้องกันปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากกิจกรรมที่ไม่สอดคล้องกัน และลด/ป้องกันผลกระทบจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่เกิดกับพื้นที่ เขตการจัดการที่กำหนดขึ้นจะต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดการพื้นที่ที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และรูปแบบการใช้ประโยชน์ โดยทั่วไปนักวางแผนมักจะพยายามคงไว้ซึ่งรูปแบบในการใช้ประโยชน์เดิม หากไม่ก่อให้เกิดผลเสียกับพื้นที่ ในกรณีที่ต้องกำหนดเขตการจัดการที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์เดิม หากไม่ก่อให้เกิดผลเสียกับพื้นที่ในกรณีที่ต้องมีกำหนดเขตการจัดการที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่ไปจากที่เคยเป็นอยู่ นักวางแผนจะต้องสร้างทางเลือก/หาทางออกที่เหมาะสมให้กับผู้ใช้ประโยชน์ เพื่อการยอมรับเขตการจัดการที่กำหนดขึ้น เทคนิคที่มักจะใช้กันในการกำหนดเขตการจัดการ คือเทคนิคการนำข้อมูลทุก ๆ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่มาซ้อนทับ (overlay) การกำหนดเขตการจัดการเป็นขั้นตอนที่จำเป็นต้องเปิดโอกาสในสาธารณชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น

7. การสร้างทางเลือกในการจัดการ (developing management alternatives) นักวางแผนไม่ใช่ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ หากแต่เป็นผู้กำหนดกรอบทิศทางบนพื้นฐานของการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่อย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อมอบให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ หรือผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการเลือกกรอบและทิศทางในการปฏิบัติที่เหมาะสมและยอมรับได้ การสร้างทางเลือกในการจัดการแต่ละด้าน นำเสนอข้อดี – ข้อด้อยของแต่ละทางเลือก และเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมพิจารณา จึงเป็นสิ่งที่จำเป็น และเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากขึ้นตอนหนึ่งสำหรับการวางแผนการจัดการในระดับพื้นที่

8. นำเสนอแผนการจัดการฉบับร่าง (proposing draft plan) ขั้นตอนนี้เป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากการพิจารณาทางเลือกที่นำเสนอ นักวางแผนจะต้องนำเอาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด (จากการพิจารณาของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง) มาพัฒนาเป็นแผนงานบรรจุรายละเอียด โครงการ และ กิจกรรม จัดช่วงเวลาในการดำเนินกิจกรรม กำหนดงบประมาณ และกำหนดกลยุทธ์ที่จำเป็นต่อการนำไปปฏิบัติ นำเสนอต่อคณะกรรมการ พิจารณาโครงการ ซึ่งรวมผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงาน ในการปฏิบัติการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ในขั้นตอนนี้จะแตกต่างไปจากขั้นตอน อื่น ๆ การพิจารณาแผนการจัดการฉบับร่างมักจะดำเนินการภายในหน่วยงาน และผู้พิจารณาประกอบด้วยคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยหน่วยงาน ในขณะที่การมีส่วนร่วมในขั้นตอนอื่น ๆ เน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียจากการจัดการในระดับพื้นที่โดยตรง

9. การจัดการของแผนฉบับสุดท้ายและขออนุมัติใช้แผนฯ (developing final plan) ขั้นตอนนี้ เป็นขั้นตอนของการนำข้อเสนอแนะจากการประชุมพิจารณาแผนฉบับร่างมาปรับปรุงแผนการจัดการ จากนั้นก็จัดพิมพ์ และนำเสนอหน่วยงานตามลำดับขั้น เพื่อขออนุมัติใช้แผนหรือนำแผนการจัดการไปปฏิบัติ

10. การนำแผนไปปฏิบัติ (plan implementation) การนำแผนไปปฏิบัติไม่ใช่หน้าที่โดยตรงของนักวางแผน หากแต่หน่วยงานปฏิบัติ หรือผู้รับผิดชอบการบริหาร และการจัดการพื้นที่ จะต้องเป็นผู้ดำเนินการ ในทางปฏิบัติจะต้องนำเอาโครงการที่ระบุไว้ในแผนงานด้านต่าง ๆ มาจัดทำเป็นแผนโครงการ หรือ project plan เพื่อขออนุมัติงบประมาณสำหรับดำเนินการในกรณี ที่ กิจกรรมภายใต้แผนงาน เป็นกิจกรรมที่สามารถบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติประจำปีได้ ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องนำมาเขียนเป็นโครงการเป็นการเฉพาะ

11. การตรวจสอบ ติดตามผล และประเมินผลการจัดการตามแผน (monitoring and evaluation) เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่จะสร้างความต่อเนื่องระหว่างการวางแผนกับการปฏิบัติในพื้นที่จริง แผนการจัดการพื้นที่โดยทั่วไปมักจะมีระยะเวลาในการปฏิบัติ 5 ปี โดยในช่วงเวลาดังกล่าว จะต้องมี การตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขต่าง ๆ ของพื้นที่อย่างต่อเนื่องตามช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ภายหลังจากติดตามตรวจสอบ หากพบว่าเงื่อนไขต่าง ๆ ของพื้นที่ไม่ดีกว่าเดิม (ก่อนนำแผนไปปฏิบัติ) หรือเลวลง ก็หมายถึงว่ากิจกรรมการจัดการด้านนั้น ๆ จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในการประเมินผลการจัดการตามแผน สิ่งที่สำคัญจะต้องดำเนินการ คือ การกำหนด

ตัวชี้วัด (indicator) การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และการกำหนดมาตรฐาน (standard) ในการวัดความเปลี่ยนแปลงออกมาให้ชัดเจน นอกเหนือจากการกำหนดตัวชี้วัด และมาตรฐานซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นแล้ว ในการประเมินแผนการจัดการ โดยภาพรวม ทั้งหน่วยงานปฏิบัติที่รับผิดชอบการบริหารและจัดการพื้นที่โดยตรง และหน่วยงานที่รับผิดชอบวางแผน ไม่ควรเป็นผู้ประเมิน หากแต่ควรจัดตั้ง คณะกรรมการกลาง หรือมอบหมายให้หน่วยงานวิชาการอื่น ๆ ทำหน้าที่ในการประเมิน ทั้งนี้เพื่อ ป้องกันความลำเอียง (bias) ที่อาจจะเกิดขึ้น

12. การปรับปรุงแผนการจัดการ (revising the plan) การปรับปรุงแผนการจัดการเป็นสิ่งจำเป็น ไม่ว่าแนวทางการจัดการจะได้ผลหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากสถานการณ์ของพื้นที่ และ กระแสการใช้ประโยชน์ความต้องการทางสังคม และเงื่อนไขอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่มักจะเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลา การวางแผนเป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่ง (dynamic) การปรับปรุงแผนการจัดการ จำเป็นต้องกระทำ แต่ระดับในการปรับปรุงจะมากบ้างน้อยบ้าง ก็ขึ้นอยู่กับ สถานการณ์ของแต่ละพื้นที่ (นภวรรณ, 2542)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนนั้นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมไป พร้อมกับการรักษาระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม ที่ชุมชนพึ่งพาอาศัยอยู่ ความสำเร็จในการพัฒนา ดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้น ได้ก็ต่อเมื่อประชาชนในท้องถิ่นได้รับอำนาจตามกฎหมายให้มีส่วนร่วมใน กระบวนการวางแผน และกำหนดกลยุทธ์ ตลอดจนมีกระบวนการในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน จะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนา ดังกล่าว ได้มีส่วนร่วม และให้การสนับสนุนโดยตรง ดังนั้น ในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว จะต้องมีการประเมินปฏิกิริยาตอบสนองของประชาชนอย่างต่อเนื่อง จะต้องเป็นกระบวนการตลอด ทุกขั้นตอนของการพัฒนาดังกล่าว การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นดังกล่าว จะนำไปสู่ ความสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ วัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ วัตถุประสงค์ของฝ่ายบริหาร และวัตถุประสงค์ของประชาชน วัตถุประสงค์ของฝ่าย บริหารนั้น การให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม เป็นมาตรการที่จะทำให้ประชาชนมีความเชื่อถือและ ไว้วางใจในรัฐบาล เป้าหมายหลักก็คือ กระตุ้นให้ประชาชนให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดย การให้เข้ามามีส่วนร่วมทำงานร่วมด้วยในระบบ และลดแรงต่อต้านลง การทำให้ประชาชนเข้าใจและให้ ความร่วมมือ ทั้งระหว่างประชาชนด้วยกันเอง และประชาชนกับรัฐบาลนั้น เป็นวิธีการที่มี

ประสิทธิผล และเสียต้นทุนต่ำที่สุด มากกว่าการมุ่งแก้ปัญหาความขัดแย้ง หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้ว อันเนื่องมาจากการต่อต้านของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ที่คิดว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าว จะก่อผลแก่ชาวบ้านด้านสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ และคุณภาพชีวิตในทางลบ การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน การให้การศึกษา และมาตรการต่าง ๆ ที่จะให้ประชาชนให้การสนับสนุนนั้น จะทำได้ดีที่สุด เมื่อประชาชนได้มีส่วนร่วม วิธีการดังกล่าวนี้จึงนำไปสู่แนวทางที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของฝ่ายบริหาร สำหรับวัตถุประสงค์ของประชาชนนั้น การเข้าไปมีส่วนร่วมก็เพื่อให้รัฐตอบสนองความต้องการและข้อเรียกร้องของประชาชน และป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งที่รุนแรงจนนำไปสู่การใช้กำลังของฝ่ายรัฐบาล การมีส่วนร่วมเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ อาจทำได้ด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ หรือการเข้าไปมีส่วนร่วม เพื่อให้ข้อมูลจากฝ่ายประชาชนแก่ฝ่ายบริหาร จะเห็นได้ว่า ทางฝ่ายบริหารนั้นต้องการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของตัวเอง ในขณะที่อีกทางฝ่ายประชาชนก็ต้องการบรรลุวัตถุประสงค์ของตัวเอง เช่นเดียวกันในทางปฏิบัติ นั้น วิธีการที่ดีที่สุดก็คือ ดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่อยู่ระหว่างกลางของทั้งสองฝ่ายดังกล่าว (คณิงนิจ, 2544)

การประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ

การประเมิน เป็นการกำหนดปัญหา การเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุด เป็นกระบวนการที่นักประเมินตัดสินคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน การประเมินเป็นกระบวนการสร้างสรรค์พัฒนางาน สร้างประโยชน์สุขแก่สังคมโดยรวม (สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์, 2546)

วัตถุประสงค์ของการประเมิน คือการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน อาทิ ทรัพยากร กิจกรรม โครงการ แผนงาน หน่วยงาน สถาบัน/องค์กร และสังคม ส่วนเป้าหมายของการประเมิน คือ การพัฒนาคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน หรือเป้าหมายสูงสุดของการประเมินก็คือ "พัฒนาคุณค่า" ของสิ่งที่ประเมินเพื่อชี้้นำการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาสังคมที่เหมาะสมในอนาคต มากกว่าการชี้จุดเด่น – ด้อยของอดีตที่ผ่านมา (สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์, 2546)

การประเมินตรงกับภาษาอังกฤษว่า assessment หรือ appraisal นั้น ในที่นี้จะเน้นถึงการศึกษาศภาพ คุณภาพ ประสิทธิภาพ และข้อจำกัดโดยทั่วไป ไม่เน้นการบอกค่าที่แน่นอน เช่น ถ้าเราประเมินโครงการก็จะทำการประเมินว่า โครงการนั้นจะเป็น โครงการที่ดีที่สามารถบรรลุจุดมุ่ง

หมายตามที่กำหนดได้หรือไม่ หรือการประเมินชุมชนจะเป็นเรื่องของการศึกษาถึงเงื่อนไข สถานะ ความพร้อมของชุมชนว่าเป็นอย่างไร ส่วนคำว่า การประเมินผล (evaluation) จะเน้นถึงการศึกษาถึง ผลของสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องการประเมิน โดยมากจะเป็นผลของการดำเนินงานที่ดำเนินไปแล้ว และผล ดังกล่าวสามารถบอกค่า หรือตีค่าได้แน่นอน เช่น การประเมินผลโครงการ ซึ่งเป็นการศึกษาถึงการ ปฏิบัติงานว่ามีความก้าวหน้าประสบผลสำเร็จไปเพียงใด (ณรงค์, 2535)

ศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ

ความหมายของศักยภาพ หมายถึง ภาวะแฝง อำนาจหรือคุณสมบัติที่มีอยู่ในสิ่งต่าง ๆ อาจทำให้ พัฒนาหรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้ เช่น เขามีศักยภาพในการทำงานสูง น้ำตกขนาดใหญ่มี ศักยภาพในการให้พลังงานได้มาก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542)

ดังนั้น ศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ ถ้ารวมความแล้ว จึงหมายถึง คุณสมบัติที่มีอยู่ใน ทรัพยากรนันทนาการ อาจทำให้พัฒนาหรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้ เช่น การพัฒนาเป็น แหล่งท่องเที่ยว สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ หรือพัฒนาเป็น โครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับการพักผ่อนหย่อน ใจ ได้ตามวัตถุประสงค์ของการจัดการ

การประเมินศักยภาพแหล่งธรรมชาติ คือ การประเมินองค์ประกอบที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่ง ธรรมชาตินั้น ๆ ให้มีความสำคัญ มีความงดงาม หรือมีเอกลักษณ์ที่จะทำให้แหล่งธรรมชาตินั้น ๆ ควรจะได้รับการดูแลวางแผนไม่ให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจนเสื่อมสภาพหรือหมดสภาพลง เช่น ในกรณีของแหล่งธรรมชาติประเภทเดียวกัน ในแหล่งธรรมชาติหนึ่งอาจมีบางสิ่งบางอย่างที่ งดงามมาก หรือเป็นสัญลักษณ์ที่ท้องถิ่นรู้จักกัน หรือเป็นแหล่งธรรมชาติที่ชาวบ้านให้ความเคารพ นับถือ ซึ่งแหล่งธรรมชาติอื่นไม่มี เป็นต้น ถือว่าแหล่งธรรมชาติที่มีองค์ประกอบเหล่านี้มีศักยภาพ ของการเป็นแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์มากกว่าปกติ ในบางกรณีแหล่งธรรมชาตินั้น ๆ อาจเป็น ศักยภาพประเภทอื่น เช่น แหล่งธรรมชาติประเภทภูเขาที่ติดอยู่กับชายหาด มีลักษณะพิเศษที่ทำให้ผู้ ที่อยู่ในแหล่งธรรมชาตินั้นสามารถชื่นชมทัศนียภาพได้ภาพในมุมกว้าง นั่นคือศักยภาพในการเป็น แหล่งที่ทำให้มีมุมมองที่ดี ควรค่าแก่การอนุรักษ์ เป็นต้น สำหรับวิธีการประเมินศักยภาพแหล่ง ธรรมชาติ มีหลัก ดังนี้ 1) การกำหนดค่าระดับคะแนนของตัวชี้วัด ได้จัดทำเป็นตัวเลขแสดงอยู่ใน ตารางตัวชี้วัด คือ ระดับ 1, 2, 3, 4 และ 5 ซึ่งมีการอธิบายความหมายของคะแนนไว้อย่างชัดเจน เพื่อ ความสะดวก และความเข้าใจที่ตรงกัน ในการประเมินให้คะแนนโดยประชาชนในพื้นที่ 2) การ

กำหนดค่าความสำคัญของตัวชี้วัดจะไม่กำหนดให้ตายตัว ทั้งนี้เพราะเหตุผลและข้อกำหนดที่ว่า แหล่งธรรมชาติแต่ละแห่ง แม้จะเป็นแหล่งธรรมชาติประเภทเดียวกัน แต่ก็ไม่มีอะไรที่เหมือนกันทุก อย่าง เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ประโยชน์และการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ยิ่งเป็นแหล่ง ธรรมชาติต่างประเภทกัน เช่น แหล่งธรรมชาติประเภทชายหาด กับแหล่งธรรมชาติประเภทซากดึกดำบรรพ์ การกำหนดค่าความสำคัญของตัวชี้วัดเท่ากันสามารถทำให้กำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพ มีความคลาดเคลื่อนไปจากความจริงได้ (สำนักบริหารการลงทะเบียน, 2546)

นภวรรณ (2547) ได้สรุป การวิเคราะห์ประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการทาง ธรรมชาติประเภทต่าง ๆ ว่า จะต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงคุณสมบัติพื้นฐานตามธรรมชาติ ของแหล่งหรือฐานทรัพยากร ที่จะส่งผลต่อการประกอบกิจกรรมนันทนาการและการพัฒนาเพื่อ รองรับกิจกรรมนันทนาการในรูปแบบและระดับที่แตกต่างกัน เช่น ตัวชี้วัดศักยภาพทรัพยากร นันทนาการประเภทน้ำตก ควรจะผสมผสานระหว่างตัวชี้วัดทางกายภาพ ชีวภาพ และตัวชี้วัดที่ เกี่ยวข้องกับการรับรู้และความรู้สึกของผู้ที่ทำการประเมิน โดยตัวชี้วัดประเภทหลังควรมีจำนวนไม่ มากนัก เนื่องจากการใช้ความรู้สึก ยกที่จะกำหนดเป็นเกณฑ์มาตรฐานตายตัวเนื่องจากความรู้สึกมี ความแตกต่างในแต่ละบุคคล นอกจากนี้ตัวชี้วัดที่เลือกใช้ควรเป็นตัวชี้วัดที่มีความอ่อนไหว (sensitive) ต่อการวัด สามารถตรวจวัดได้ง่ายไม่ซับซ้อน และเป็นตัวชี้วัดที่ครอบคลุมลักษณะ เงื่อนไขที่แตกต่างกันของแหล่งนันทนาการแต่ละแหล่ง ซึ่งตัวชี้วัดที่มีความเป็นไปได้สำหรับแหล่ง นันทนาการทางธรรมชาติประเภทน้ำตก ดังนี้

1. ลักษณะเฉพาะทางธรรมชาติของพื้นที่ (landscape personally) แบ่งออกเป็น 1) ความ โดดเด่นของสังคมพืช 2) โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า 3) ความโดดเด่นทางกายภาพของฐาน ทรัพยากร และ 4) คุณภาพด้านทัศนียภาพของภูมิทัศน์
2. ความเหมาะสมของทรัพยากรต่อการประกอบกิจกรรมนันทนาการ(suitability for certain type of recreation activity)
3. ความคงทนของสภาพแวดล้อมที่จะรองรับการใช้ประโยชน์ โดยยังคงลักษณะเดิมของ ระบบนิเวศ (site resistance)
4. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ(accessibility)

5. ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ (connection of the site to others)
6. ความปลอดภัย (safety)
7. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย (significance for resource interpretation)

สำหรับการกำหนดขอบเขตแหล่งนันทนาการ ควรยึดหลักการที่จะกำหนดขอบเขตให้ครอบคลุมบริเวณที่เป็นฐานทรัพยากรหลัก (key resource) บริเวณพื้นที่ธรรมชาติในรัศมีไม่น้อยกว่า 100 เมตร โดยรอบฐานทรัพยากรหลัก บริเวณเส้นทางที่เชื่อมต่อฐานทรัพยากรหลักจุดต่าง ๆ และบริเวณที่มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการประกอบกิจกรรมนันทนาการที่เชื่อมต่อมาจากริเวณฐานทรัพยากรหลัก ซึ่งสำหรับแหล่งนันทนาการประเภทน้ำตกก็ควรกำหนดให้ครอบคลุมบริเวณตัวน้ำตกทุกชั้นที่เข้าถึงได้โดยปลอดภัย พื้นที่ลำน้ำที่ต่อเนื่องจากบริเวณน้ำตก พื้นที่ป่าสองข้างตัวน้ำตกและเส้นทางเดินขึ้น-ลงน้ำตกในรัศมี 100 เมตร และพื้นที่ที่มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการประกอบกิจกรรมนันทนาการที่เชื่อมต่อกับบริเวณ น้ำตกและลำน้ำ (นภวรรณ, 2547)

อุทยานแห่งชาติทับลาน

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติทับลาน

ในอดีตป่าลานที่อุดมสมบูรณ์มีขึ้นอยู่กระจายทั่ว ๆ ไปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่อมามีการขยายตัวของพื้นที่เกษตรกรรม จึงทำให้ป่าลานถูกทำลายลงไปมาก จนปัจจุบันคงเหลือป่าลานสิ้นสุดท้าย คือบริเวณบ้านทับลาน บ้านขุนศรี บ้านบุพราหมณ์ และบ้านวังมืด จังหวัดปราจีนบุรี เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2517 อธิบดีกรมป่าไม้ได้มีคำสั่งตรวจสอบสภาพป่าพบว่าป่าลานในท้องที่ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคู จังหวัดปราจีนบุรี ถูกบุกรุกเหลือเป็นผืนสุดท้าย จึงมีดำริให้จัดตั้งบริเวณป่าลานเป็นวนอุทยาน มีเนื้อที่ประมาณ 58 ตารางกิโลเมตร หรือ 36,250 ไร่ ในวันที่ 4 เมษายน 2518 คณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ มีการรังวัดหมายแนวเขต และจัดพื้นที่ปรับปรุงให้เป็นวนอุทยานป่าลาน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติแก่งดินสอ-แก่งใหญ่ เขา สะโตน จังหวัดปราจีนบุรี (ส่วนอุทยานแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

ในปี พ.ศ. 2523 กองอุทยานแห่งชาติได้ให้วนอุทยานแห่งชาติทับลาน สำรวจพื้นที่โดยรอบ เพื่อผนวกพื้นที่บริเวณใกล้เคียงแนวเขตติดต่อวนอุทยาน ยกฐานะวนอุทยานทับลาน เป็นอุทยานแห่งชาติ ผลการสำรวจปรากฏว่าบริเวณป่าโดยรอบมีสภาพสมบูรณ์มีทิวทัศน์สวยงาม สัตว์ป่าชุกชุม เป็นต้นน้ำลำธารของแม่น้ำบางปะกง และแม่น้ำมูล ตามหนังสือรายงานการสำรวจ ที่ กส. 0708 (ทล.)/16 ลงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2523 ทั้งนี้เป็นการสนองมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2522 ที่ให้รักษาป่าโดยประกาศให้เป็นเขตอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้จึงเสนอคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ ได้มีมติในการประชุมครั้งที่ 2/2523 เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2523 เห็นสมควรให้ออกพระราชกฤษฎีกากำหนดพื้นที่ดังกล่าวเป็นอุทยานแห่งชาติโดยมีพระราชกฤษฎีกา กำหนดบริเวณที่ดินป่าวังน้ำเขียวในท้องที่ตำบลสระแกราช ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอปักธงชัย ตำบลครบุรี ตำบลจรเข้หิน ตำบลโคกกระชาย อำเภอครบุรี และตำบลสระตะเคียน ตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา และป่าแก่งดินสอพ่าแก่งใหญ่ และป่าเขาสะโตน ในท้องที่ตำบลบุพราหมณ์ ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรีให้เป็นอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2524 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 58 เลขที่ 210 ลงวันที่ 23 ธันวาคม 2525 นับเป็นอุทยานแห่งชาติที่ 39 ของประเทศ โดยมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 1,400,000 ไร่ หรือ 2,240 ตารางกิโลเมตร (ส่วนอุทยานแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

ในปี พ.ศ. 2531 ได้มีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2531 อนุญาตให้กรมชลประทานใช้พื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติทับลานบางส่วนในท้องที่ตำบลจรเข้หิน จังหวัดนครราชสีมา ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำมูลบน ซึ่งมีเนื้อที่ 2,625 ไร่ โดยให้เพิกถอนพื้นที่ที่ขอใช้ประโยชน์ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำออกจากความเป็นอุทยานแห่งชาติตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 106 ตอนที่ 107 ลงวันที่ 7 กรกฎาคม 2532 มีพื้นที่ประมาณ 2,625 ไร่ ดังนั้น อุทยานแห่งชาติทับลานจึงเหลือพื้นที่จริงทั้งหมดประมาณ 1,397,375 ไร่ (ส่วนอุทยานแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

ที่ตั้ง อาณาเขต และการจัดการพื้นที่

ที่ตั้งอาณาเขต

อุทยานแห่งชาติทับลานตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 14 องศา 05 ลิปดา ถึง 14 องศา 33 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 101 องศา 50 ลิปดา ถึง 102 องศา 40 ลิปดาตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อ ตามที่ส่วนอุทยานแห่งชาติ (ม.ป.ป.) ระบุไว้ดังนี้

ทิศเหนือ	จรด อำเภอศรีนครินทร์
ทิศตะวันออก	จรด อำเภอปะคำ และอำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันตก	จรด อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
ทิศใต้	จรด อุทยานแห่งชาติปางสีดา

อุทยานแห่งชาติทับลาน อยู่ในเขตป่า ดังนี้ คือ 1) ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแก่งดินสอ ป่าแก่งใหญ่ ป่าเขาสะโตน เนื้อที่ 212,500 ไร่ 2) ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเขาจอมทอง เนื้อที่ 56,250 ไร่ 3) ป่าสงวนแห่งชาติป่าศรีนครินทร์ เนื้อที่ 726,785 ไร่ อยู่ในเขตลุ่มน้ำหลัก คือ ลุ่มน้ำมูล และลุ่มน้ำบางปะกง ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ เนื้อที่ 563,994.31 ไร่ (41.01%) ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ 1B เนื้อที่ 27,715 ไร่ (2.02 %) ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ 2 เนื้อที่ 15,865.88 ไร่ (10.97 %) ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ 3 - 5 เนื้อที่ 632,556.88 ไร่ (46.00%) รายละเอียดที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อของอุทยานแห่งชาติทับลานปรากฏตามแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกา ในภาพที่ 1 และข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน ปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การใช้ที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน

การใช้ที่ดิน	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
ป่าดิบชื้น	611,435.89	44.71
ป่าดิบแล้ง	208,518.61	15.25
ป่าเบญจพรรณ	49,371.64	3.61
ป่าเต็งรัง	40,475.71	2.96
ทุ่งหญ้า	53,699.09	3.93
ป่าเสื่อมโทรม (ไร่ร้าง)	106,342.49	7.61
พื้นที่ปลูกป่า	27,114.43	1.98
อื่น ๆ	270,645.05	19.95
รวม	1,397,375	100

หมายเหตุ: อื่น ๆ ได้แก่ แหล่งน้ำ สิ่งก่อสร้าง และพื้นที่ใช้ประโยชน์อื่น ๆ

ที่มา: จากข้อมูลการแปลภาพถ่ายดาวเทียม LANSAT ปี 2540 ส่วนอุทยานแห่งชาติ (2540)

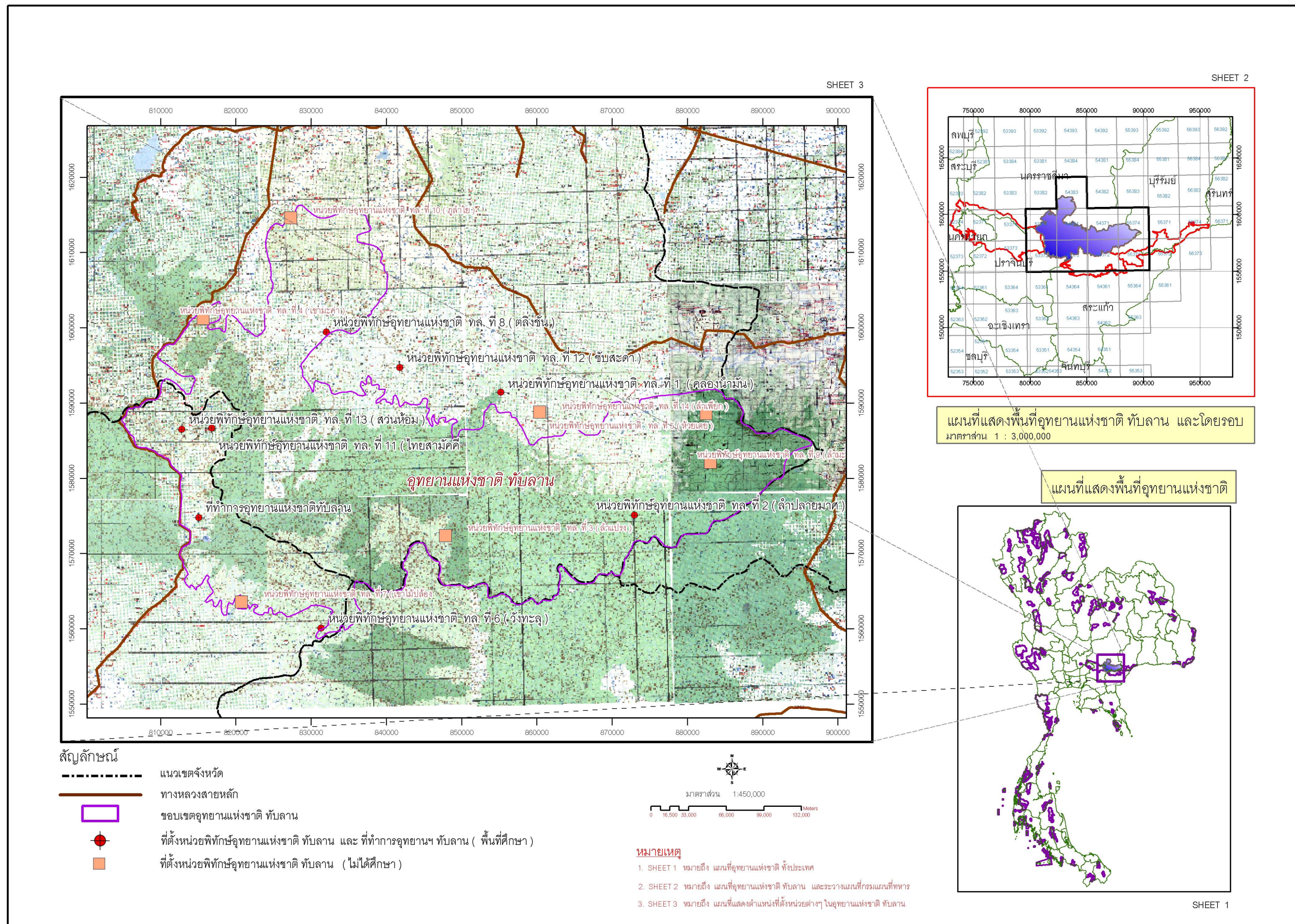
ภาพที่ 1 แผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาประกาศเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน

ที่มา: กรมป่าไม้ (2532)

ที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน ตั้งอยู่ติดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 ในเขตจังหวัด
 ปราจีนบุรีห่างจากจังหวัดปราจีนบุรี ประมาณ 90 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 197 กิโลเมตร
 มีหน่วยพิทักษ์ อุทยานแห่งชาติ 14 หน่วย อยู่รายรอบอุทยานฯ ตามที่ส่วนอุทยานแห่งชาติ (ม.ป.ป.)
 ระบุไว้ดังนี้

1. หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.1 (คลองน้ำมัน)
2. หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.2 (ลำปลายมาศ)
3. หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.3 (ลำเปรง)
4. หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.4 (เขามะค่า)
5. หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.5 (ห้วยเตย)
6. หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.6 (วังทะลุ)
7. หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.7 (เขาไม้ปล้อง)
8. หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.8 (ตลิ่งชัน)
9. หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.9 (ลำมะไฟ)
10. หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.10 (ภูลำไย)
11. หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.11 (ไทยสามัคคี)
12. หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.12 (ซับสะเดา)
13. หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.13 (สวนห้อม)
14. หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล.14 (ลำเพี้ยก)

จุดที่ตั้งกระจายอยู่ในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติทับลาน รายละเอียดปรากฏตามแผนที่แนว
 เขตอุทยานแห่งชาติทับลาน ภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนที่แสดงจุดที่ตั้งหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน
 ที่มา: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2547)

การเข้าถึงและการคมนาคมโดยรอบ

ที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน จะอยู่ติดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 ห่างจาก กรุงเทพฯ 197 กิโลเมตร การเดินทางสามารถเดินทางได้โดยรถยนต์จากกรุงเทพฯ ไปยังจังหวัด ฉะเชิงเทรา ตามทางหลวงหมายเลข 304 ไปอำเภอภักขิรินทร์บุรี ถึงสี่แยกภักขิรินทร์บุรีใหม่ ต่อด้วย เส้นทางภักขิรินทร์บุรี – นครราชสีมา มาทางอำเภอบึงขัง ประมาณ 32 กิโลเมตรจะถึงที่ทำการ อุทยานแห่งชาติทับลาน การเดินทางไปอุทยานแห่งชาติทับลานนั้นจะเห็นได้ว่าระยะทางไม่ไกล สะดวก ถนนลาดยาง สามารถเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว รถประจำทางและรถไฟ ซึ่งต้องลงที่อำเภอบึงขังบุรีต่อด้วยรถยนต์อีกทอดหนึ่ง (ส่วนอุทยานแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

ลักษณะทางธรรมชาติ

สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปของอุทยานแห่งชาติทับลาน อยู่ภายใต้อิทธิพลลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน จนถึง ตุลาคม ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดทั้งปีเท่ากับ 1,070.5 มิลลิเมตร ฝนจะตกชุกที่สุดในเดือนกันยายน ซึ่งมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยเท่ากับ 244.2 มิลลิเมตร ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน จนถึงเดือนมกราคม อากาศจะหนาวเย็นที่สุดในเดือนธันวาคม ซึ่งเป็นเดือนที่มีค่าเฉลี่ยของอุณหภูมิต่ำสุดเท่ากับ 22.8 องศาเซลเซียส ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ จนถึงเดือนพฤษภาคม อากาศจะร้อนอบอ้าวมากในเดือนเมษายน ซึ่งเป็นเดือนที่มีค่าเฉลี่ยของอุณหภูมิสูงสุดเท่ากับ 29.3 องศาเซลเซียส มีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดปีเท่ากับ 72 % (ปีติ และคณะ, 2542)

ลักษณะทางชีวกายภาพโดยทั่วไป

อุทยานแห่งชาติทับลานมีพื้นที่ส่วนหนึ่งอยู่ในเทือกเขาพนมดงรัก สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปประกอบไปด้วยภูเขาน้อยใหญ่สลับซับซ้อนต่อเนื่องกันไป โดยมีภูเขาที่สำคัญ เช่น เขาละมั่ง เขาภูสามง่าม เขาภูสูง เขาใหญ่ เขาวง เขาสลัดได เขาคิดสี เขาไม้ปล้อง เขาทับเจ๊ก เขาค่านิ้ว เป็นต้น เขาละมั่งเป็นยอดเขาที่สูงที่สุด วางตัวอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของอุทยานฯ และอยู่ในแนวสันแบ่งเขตจังหวัดปราจีนบุรี กับจังหวัดนครราชสีมา มีความสูงประมาณ 992 เมตร เนื่องจากพื้นที่

อุทยานแห่งชาติทับลานส่วนหนึ่งอยู่ในเทือกเขาพนมดงรัก จึงเป็นแหล่งกำเนิดลำน้ำสายย่อยต่าง ๆ เช่น ห้วยขมิ้น ห้วยปลาก้าง ห้วยคำแซ ห้วยคำจีแรด ห้วยมูลสามง่าม ห้วยภูหอม ห้วยกระทิง ห้วยลำเลย ห้วยกุดตาสี ห้วยลำดาบ ลำปลายมาศ ห้วยแซะ ลำตาสา ห้วยแปรง ลำพิโรธ ห้วยมะไฟ ห้วยน้ำเขียว ห้วยไซกง ลำนางรอง ห้วยสวนน้ำหอม ห้วยหินยาว ห้วยชมพู ห้วยสาธิตา ห้วยวังมืด ห้วยลำไยใหญ่ โดยลำน้ำสายต่าง ๆ เหล่านี้จะไหลมารวมกัน เป็นแม่น้ำมูล และแม่น้ำบางปะกง ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออก (ปิติ และคณะ, 2542) สังคมพืชในอุทยานแห่งชาติทับลานบริเวณตรงกลางจัดเป็นป่าดงดิบที่มีสภาพดี มีความหลากหลายของพันธุ์พืช เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์เลื้อยคลานด้วยนมหลายชนิดหากรวมกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติปางสีดาซึ่งเป็นป่าผืนเดียวกันจะเป็นพื้นที่ธรรมชาติขนาดใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งที่ยังคงเหลืออยู่ในประเทศไทย ประมาณ 30 % ของพื้นที่ที่ถูกบุกรุกทำลาย (Gray et al. 1994) บริเวณที่ราบท้องที่ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดิน จังหวัดปราจีนบุรี จะมีต้นลานขึ้นอยู่มากมาย จัดว่าเป็นป่าลานแห่งสุดท้ายของประเทศไทย และมีความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่า (สำนักงานป่าไม้เขตปราจีนบุรี, 2543)

ทรัพยากรป่าไม้

อุทยานแห่งชาติทับลาน มีสังคมพืช ซึ่งหากพิจารณาเป็นประเภทป่าแล้ว สามารถจำแนกได้ 5 ชนิด ตามที่สำนักงานป่าไม้เขตปราจีนบุรี (2543) ได้ศึกษาไว้คือ

1. ป่าดงดิบชื้น (Moist Evergreen Forest) มีเนื้อที่ประมาณร้อยละ 0.40 ของพื้นที่ป่าทั้งหมด สภาพป่าชนิดนี้พบเห็นอยู่ทั่วไป ในพื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเล 400 – 1000 เมตร ป่าดงดิบชื้นในพื้นที่ระดับต่ำ จะมีพันธุ์ไม้วงศ์ยาง (Dipterocarpaceae) ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก
2. ป่าดิบแล้ง (Dry Evergreen Forest) มีเนื้อที่ประมาณร้อยละ 63.35 ของพื้นที่ป่าทั้งหมด ป่าชนิดนี้จะพบขึ้นอยู่บนพื้นที่ค่อนข้างราบ ไม้ที่พบโดยทั่วไป ได้แก่ ยางนา (*Dipterocarpus alatus roxb.*) ยางแดง (*D.t rubinatus*) เป็นต้น
3. ป่าดิบเขา (Hill Evergreen Forest) มีเนื้อที่ร้อยละ 1.25 ของพื้นที่ทั้งหมด ป่าชนิดนี้ อยู่บนที่สูง หรือบนภูเขาสูง ไม้ส่วนมากได้แก่ พญาไม้ สนสามพันปี เป็นต้น

4. ป่าเบญจพรรณ (Mixed Deciduous Forest) มีเนื้อที่ประมาณร้อยละ 13 ของพื้นที่ทั้งหมด สภาพป่าประเภทนี้จะมีไม้ต่างชนิดกันปะปนกัน และจะพบพืชประเภทไม้ยืนต้นมากมาย มีพันธุ์ไม้ที่สำคัญ เช่น ไม้แดง (*Xylocarpus kerrii*) ตะแบกใหญ่ (*Lagerstroemia sp.*) มะกอก (*Spondias Pinnata*) ชิงชัน (*Dalbergia oliveri*) เป็นต้น พบไม้พื้นล่างที่สำคัญ เช่น ไม้กาย (*Oxylanthera albocillista*) โคไม้รูลิ้ม (*Elephantopus scaber*) เป็นต้น

5. ป่าเต็งรัง (Diciduous Dipterocarp Forest) มีเนื้อที่ประมาณร้อยละ 3.2 ของพื้นที่ทั้งหมด สภาพป่าจะเป็นป่าโปร่ง ขาดแคลนน้ำ ช่วงฤดูแล้งต้นไม้อายุผลัดใบเพื่อลดการคายน้ำ มีต้นไม้ยืนต้นกระจายทั่วพื้นที่ และมักจะมีลำต้นเล็กและเตี้ย ไม้พื้นล่างเป็นพวกหญ้าเพ็ก และหญ้าคา สภาพดินเป็นดินแดง ซึ่งมีสีแดงหรือดินปนทรายที่มีสีแดงหรือขาวมีแร่ธาตุน้อย และสภาพป่าถูกไฟไหม้ทุกปี พันธุ์ไม้ที่สำคัญประกอบด้วยไม้ในวงศ์ยาง (Dipterocarpaceae) เช่น ไม้เต็ง (*Shorea obtusa*) ไม้รัง (*Shorea siamensis*) พลวง (*Dipterocarpus tuberculatus*) เป็นต้น ไม้พื้นล่าง เช่น หญ้าเพ็ก (*Arundinaria pusilla*) หญ้าคา (*Imperata cylindrica*) สาบเสือ (*Eupatorium odolatum*)

นอกจากสภาพป่าดังกล่าวมาแล้ว อุทยานแห่งชาติทับลานยังมีป่าอีกชนิดหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นป่าประเภทผลัดใบ ป่าชนิดนี้ถูกเรียกว่า ป่าลาน สภาพจะเป็นป่าโปร่ง มีพรรณไม้ลานขึ้นอย่างหนาแน่นทั่วพื้นที่ มีทั้งต้นลานขนาดเล็กและขนาดใหญ่ โดยเฉพาะบริเวณใกล้หนองน้ำต้นลานจะเจริญพันธุ์ได้เร็วกว่าบริเวณอื่น ไม้ลานเป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยวที่อยู่ในตระกูลปาล์ม (PALME) มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Corypha lecomtei* Becc. เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ลำต้นตรงแข็ง ภายในเนื้อเป็นไส้ และเส้นใย มีใบออกรอบลำต้นเป็นชั้น ๆ ยาวประมาณ 2-3 เมตร มีความสูงประมาณ 10 เมตร โดยเฉลี่ย บางต้นสูงถึง 26 เมตร มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 60 ซม. ไม้ลานนี้เป็นไม้ที่ขึ้นได้เองตามธรรมชาติ มีถิ่นกำเนิดในอเมริกาและแถบเมดิเตอร์เรเนียน ต้นลานเป็นไม้ยืนต้นที่มีอายุพอ ๆ กับช่วงอายุของเรา คือ คำนวณอายุจากการประมาณการในแต่ละชั้นนั้น ในชั้นหนึ่งจะใช้เวลาประมาณ 4-5 ปี ต้นลานจึงมีอายุตั้งแต่ 5 ปี ไปจนถึง 60 ปี วงจรของชีวิตของต้นลานค่อนข้างพิเศษกว่าไม้ตระกูลอื่น ๆ เมื่อต้นแก่ก็จะออกดอกและผล ซึ่งช่วงชีวิตของต้นลานจะออกดอกเพียงครั้งเดียว และเมื่อต้นลานออกดอกหมายความว่าต้นลานจะต้องตาย ดอกต้นลานจะมีสีขาว หลังจากดอกและผลร่วงหล่น ต้นลานก็จะเริ่มเหี่ยวเฉา และเมล็ดที่หล่นพอจะเริ่มงอกใหม่พื้นดิน ต้นแม่ก็จะตายทันที (สำนักงานจัดทำแผนแม่บทและการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า, 2536)

ทรัพยากรสัตว์ป่า

ความหลากหลายของชนิดของสัตว์ป่า จำนวนชนิดของสัตว์ป่าในอุทยานแห่งชาติทับลานที่ได้สำรวจโดยสำนักงานป่าไม้เขตปราจีนบุรี (2543) พบว่าสัตว์ประเภทมีกระดูกสันหลังมีอยู่ไม่ต่ำกว่า 321 ชนิด จำแนกเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 76 ชนิด จาก 55 สกุล ใน 26 วงศ์ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่ที่สำคัญได้แก่ ช้าง (*Elephant maximus*) กระต๊อง (*Bos gaurus*) วัวแดง (*Bos javanicus*) เสือโคร่ง (*Panthera Tigris*) สัตว์ขนาดกลาง และสัตว์ขนาดเล็กที่สำคัญ ได้แก่ เลียงผา (*Capricornis sumatraensis*) กวาง (*Cervus unicolor*) เก้ง (*Muntiacus muntjak*) เสือดาว (*Panthera pardus*) แมวดาว (*Felis bengalensis*) ชนิ่มงูญ (*Hylobates pileatus*) กระจงหนู (*Tragulus javanicus*) หมิวาย (*Selenarctos thibetanus*) หมิวมา (*Helarctos malayanus*) หมิวขอ (*Arctictis Binturong*) นากใหญ่ขนเรียบ (*Lutra Perspicillarus*) หมาจิ้งจอก (*Canis aureus*) หมาใน (*Cuon alpinus*) ลิงกัง (*Macaca nemestrina*) และค่างขาวปีกขน (*Harpiocephalus harpia*) นกพบรวม 149 ชนิดจาก 115 สกุลใน 41 วงศ์ จำแนกเป็นนกประจำถิ่น (*Resident bird*) 139 ชนิด และนกอพยพย้ายถิ่น (*Winter Visitor*) จำนวน 9 ชนิด นกที่สำคัญได้แก่ ไก่ฟ้าหลังขาว (*Lophura nycthemera*) ไก่ฟ้าพญาลอ (*Lophura diardi*) นกเงือกงามข้าง (*Rhyticeros undulatus*) นกกก (*Buceros bicornis*) นกแขกเต้า (*Psittacula alexandri*) นกขุนทอง (*Gracula religiosa*) สัตว์เลื้อยคลาน 48 ชนิดจาก 35 สกุลใน 4 วงศ์ ชนิดพันธุ์ที่สำคัญ คือ จระเข้แม่น้ำจืด (*Crocodylus siamensis*) ซึ่งจัดเป็นชนิดพันธุ์ที่มีสถานภาพใกล้จะสูญพันธุ์ (*Endangered species*) เต่าเหลือง (*Indotestudo elongata*) กิ้งก่าบินปีกสีส้ม (*Dreco meculatus*) ตะกวด (*Physignatus cocincinus*) ตะกวด (*Varamus bengalensis*) และงูเหลือม (*Phython reticulatus*) สัตว์สะเทินบกสะเทินน้ำ 17 ชนิดจาก 8 สกุล ใน 4 วงศ์ ชนิดพันธุ์ที่สำคัญได้แก่ กบนา (*Rana regulosa*) เขียดตะปาด (*Rhacophorus Leucomystex*) และอึ่งแม่หนาว (*Microhyala berdmore*) และปลาน้ำจืด 31 ชนิดจาก 26 สกุลใน 17 วงศ์ ชนิดปลาที่สำคัญ ได้แก่ ปลาชะโอน (*Ompok bimaculatus*) ปลาคูกเนื้อเลน (*Clasius melederna*) ปลากระสง (*Channa striatus*) ปลากระต๊องดำ (*Mastacembelus armatus*) และจากการศึกษาในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งเคยเป็นป่าผืนเดียวกับอุทยานแห่งชาติทับลาน ความชุกชุมของสัตว์ป่าลดลงเป็นลำดับจากพื้นที่บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ/หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ไปยังชายขอบ และการล่าสัตว์ซึ่งมีปริมาณเพิ่มขึ้นจากบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ/หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ (J. Lynam et al. 2003)

ลักษณะทางธรณีวิทยาและดิน

สภาพทางธรณีวิทยาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ เริ่มต้นในยุค Jurassi ประมาณ 180 ปี ล้านปีมาแล้ว ซึ่งพบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นหินเปลือกโลกชุดเก่าที่เรียกว่า “Indosinia” ต่อมาในยุคปลายของ Mesozoic น้ำทะเลเข้าแผ่ปกคลุมพื้นที่ ประกอบกับเกิดกระบวนการทางธรณีวิทยาในยุค Cretaceous และต้นยุคของ Tertiary ทำให้ลักษณะทางธรณีวิทยาบริเวณทิศตะวันออกเฉียงใต้ของที่ราบสูงโคราช เกิดการยกตัว และการระเบิดของภูเขาไฟ ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดเทือกเขาเพชรบูรณ์ด้านทิศตะวันออกเฉียง และเทือกเขาพนมดงรักทางด้านทิศใต้ทอดตัวเป็นแนวยาวตามชายแดนลาว-กัมพูชา-ไทย พื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลานประกอบด้วยหน่วยหิน (Formation) ดังนี้

1. หน่วยหิน โขกกวาด (Khok Kruat Formation)

หินซิลต์และหินทราย สีแดงแกมเทา น้ำตาลแดง และแดงเรื่อกับหินกวดมนเม็ดเล็กมีปูนปน

2. หน่วยหินภูพาน (Phu Phan Formation)

หินทรายและหินทรายปนกรวดชั้นหนา มีรอยชั้นวางสีเทาเจือน้ำตาล เทาแกมชมพู และสีส้ม กับหินซิลต์ และหินดินดาน สีน้ำตาลแกมแดง

3. หน่วยหินเสาขัว (Sao Khua Formation)

หินซิลต์และหินทรายชนิดมีสารปนเจือปนสีน้ำตาลแกมม่วง เทาแกมน้ำตาล และน้ำตาลแกมแดง

4. หน่วยหินพระวิหาร (Pha Wihan Formation)

หินทรายหินหนา มีรอยชั้นวาง เนื้อเป็นแร่ควอร์ตซ์ปนควอร์ตซ์สีม่วง น้ำตาล และน้ำตาลแกมเหลือง หินซิลต์สีแดงแกมม่วง และหินดินเหนียวสีเทาแกมขาว

5. หน่วยหินภูกระดึง (Phu Kradung Formation)

หินซิลต์สีน้ำตาลแกมแดง แดงแกมม่วง สวนมากมีปูนและไมกา ปนหินทรายสีเทาเขียว ถึงน้ำตาลแกมเหลือง บางแห่งมีหินกรวดมนเป็นชั้นฐาน

6. หินซัปบอน (Sap Bon Formation)

หินทราย หินซิลต์ หินดินดาน หินดินดานปนเชิร์ต และหินเชิร์ตสีเทา น้ำตาลอ่อนชั้น บาง ๆ ชั้นสลับด้วยหินปูนสีเทา บางแห่งเป็นฟิลาไลต์ และหินซิลต์

7. หินอัคนีเขาสอยวอย (Sciwei Iniruses Formation)

หินอัคนีแยกประเภทไม่ได้ ประกอบด้วย ประกอบด้วยหินแกรโนไดโอไรต์ หินซอนแบบ ลนแกรนิต หินไบโอไทต์แกรนิต หินควอร์ตซ์มอนโซไนต์ หินควอตซ์ไดโอไรต์ บางแห่งเป็น หินแกรนิตที่ถูกบีบ

สำหรับลักษณะดินสวนใหญ่พบว่าเป็น Low-humic gley soils และ podzolic soils with latenrite ซึ่งเกิดจากการพัดพาของน้ำมาทับถม ดิน Low-humic gley มีการระบายน้ำเร็ว เนื้อดินเป็น ดินร่วนปนทราย ความอุดมสมบูรณ์ปานกลางจนถึงต่ำ สวนดิน podzolic ซึ่งเกิดตามบริเวณที่สูง เป็นดินที่มีการระบายน้ำดี ความอุดมสมบูรณ์ปานกลางจนถึงต่ำ ในบริเวณที่สูงขึ้นไป และมีความ ลาดชันมากเป็นดินพวก red-yellow podzolic ซึ่งเกิดจากวัตถุต้นกำเนิดที่อยู่กับที่ ดินชนิดนี้มีความ อุดมสมบูรณ์ต่ำและง่ายต่อการถูกกัดชะพังทลาย พื้นที่บริเวณนี้ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่า สำหรับ บริเวณที่ราบเชิงเขาและริมแม่น้ำ เป็นดินตะกอนที่เกิดจากการพัดพา และทับถมของน้ำเนื่องจาก วัตถุต้นกำเนิดเป็นหินที่มีกรดเจือปนดิน จึงมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ (สำนักงานจัดทำแผน แม่บทและการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า, 2536)

แหล่งท่องเที่ยวที่ได้กำหนดเป็นเขตบริการ

อุทยานแห่งชาติทับลานได้แบ่งเขตการใช้พื้นที่ เพื่อให้การบริการแก่นักท่องเที่ยวออกเป็น 4 เขตบริการ คือ (1) บริเวณสองข้างทางของเส้นทางสายภูวง - คลองมะค่า และบริเวณหน่วยพิทักษ์

อุทยานแห่งชาติทับลานที่ 3 (ลำแปรง) ตำบลโคกกระชาย อำเภอนครบุรี จังหวัดนครราชสีมา เป็นเขตพื้นที่จัดไว้เพื่อความรู้เรื่องธรรมชาติและ การพักผ่อนชมธรรมชาติ (2) บริเวณที่ทำการเขตการ
จัดการอุทยานแห่งชาติทับลานที่ 4 (ลำปลายมาศ) ตำบลบ้านราษฎร์ อำเภอเสิงสาง จังหวัด
นครราชสีมา เพื่อล่องแพชมทัศนียภาพรอบเขื่อนลำปลายมาศ และชมนกเป็ดน้ำ (3) น้ำตกห้วยใหญ่
และน้ำตกสวนห้อม อยู่ในท้องที่ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา (4) ที่ทำการ
อุทยานแห่งชาติทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ชมสภาพป่าลาน
นอกจากนี้อุทยานแห่งชาติทับลานยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกหลายแห่งให้ประชาชนได้ศึกษา
ธรรมชาติและพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งส่วนใหญ่ต้องใช้วิธีเดินเท้าเข้าไป เช่น มุลหลวงมูลสามง่าม เขา
ทุ่ง-เขาตุ้รถไฟ น้ำตกห้วยคำภู น้ำตกเหวนกกก น้ำตกบ่อทอง บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ
ทับลาน ทล. 11 (ไทยสามัคคี) เป็นต้น สถิตินักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติทับลาน แสดงดัง
ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สถิตินักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติทับลาน

ปี พ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยว
2536	41,281
2537	45,204
2538	38,759
2539	55,316
2540	60,885
2541	47,000
2542	57,500
2543	181,400
2544	83,665
2545	58,120
2546	55,650

ที่มา : กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2547)

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยที่สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลในทุกระดับ โดยเฉพาะระดับท้องถิ่น ผลงานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่ยังไม่ได้ศึกษาในเขตอุทยานแห่งชาติ เพราะในเขตอุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่จะถูกบริหารจัดการโดยเจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายเดียว และอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลกลาง หากแนวคิดนี้ได้เริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการ ก็น่าจะก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

นิพล (2540) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษาวนอุทยานภูซี้ฟ้า จังหวัดเชียงราย พบว่า การบริหารจัดการที่ยั่งยืนนั้นยังขาดกระบวนการบริหารและการจัดการ การให้ความรู้และสื่อความหมายแก่นักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่นยังไม่มี การจัดอบรมความรู้แก่คนในท้องถิ่นและมัคคุเทศก์ ไม่มีศูนย์บริการ นักท่องเที่ยวที่มีความพร้อมอย่างเหมาะสม ป้ายสัญลักษณ์บอกทางยังไม่เพียงพอ และไม่ชัดเจน ไม่มีการจัดแสดงสาริต วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น พบว่ายังไม่มีส่วนร่วมในระดับการตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติงาน และร่วมประเมินผล คงมีแต่ส่วนร่วมในผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเท่านั้น

ศูนย์วิจัยป่าไม้ (2542) ได้ศึกษาแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบชุมชนมีส่วนร่วม บริเวณเขานอจู้จี้ จังหวัดกระบี่ ในการศึกษาด้านชุมชนท้องถิ่นจะนำการวิเคราะห์ถึง (1) ความต้องการของชุมชนในการเข้าร่วมจัดการเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณเขานอจู้จี้ (2) ความพร้อมของชุมชนในการบริหารจัดการเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและ (3) บทบาทและความคิดเห็นของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องต่างๆ และ สังเกตพฤติกรรมของชุมชนในพื้นที่ศึกษาเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาจึงได้มีการต่อตั้งองค์กรบริหารชุมชนสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมีเป้าหมายในการจัดรูปองค์กรคือ เพื่อให้บริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นไปอย่างมีความโปร่งใส ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ อย่างเป็นธรรม รวมถึงให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านการตลาด การบริการ การเงิน และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือ ระหว่างชุมชนท้องถิ่น และกรมป่าไม้ในการดูแล จัดการทรัพยากรธรรมชาติ ณ เขานอจู้จี้

สุรวุฒิ (2545) ทำการประเมินศักยภาพของพื้นที่บริเวณป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา ในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการศึกษา พบว่า ป่าเขาภูหลวงมีศักยภาพของพื้นที่ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับสูง (ค่าศักยภาพ = 3.74) โดยกำหนดให้ 5 หมายถึงค่าสูงสุด และ 1 หมายถึงค่าต่ำสุด

ศูนย์วิจัยป่าไม้ (2545) ได้ทำการประเมินศักยภาพพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในท้องที่อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 6 แห่ง โดยใช้วิธีสำรวจพื้นที่เพื่อให้ค่าคะแนนของแต่ละตัวชี้วัด จากนั้นนำค่าคะแนนจากการสำรวจมาคูณกับค่าถ่วงน้ำหนัก ซึ่งบ่งบอกถึงความสำคัญของตัวชี้วัดแต่ละตัวตามการประเมินของคณะผู้ศึกษา ผลการศึกษาปรากฏว่า มีค่าศักยภาพ ดังนี้ 1) เขาแผงม้า = 4.1 2) ป่าสะแกกราช = 4.0 3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ป่าเขาภูหลวง = 3.9 4) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ที่ 13 (สวนห้อม) = 3.5 5) เส้นทางศึกษาธรรมชาติและน้ำตกสระน้ำใส = 3.3 และ 6) มุลหลวมมูลสามง่าม = 2.9 โดยกำหนดให้ 5 หมายถึงค่าสูงสุด และ 1 หมายถึงค่าต่ำสุด

นภาพรรณ (2546) ศึกษารูปแบบที่เหมาะสมขององค์กรชุมชนเพื่อบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ของชุมชนบ้านดอนมูล อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน พบว่า รูปแบบองค์กรชุมชนที่ชาวบ้านดอนมูลต้องการ คือ องค์กรชุมชนที่เป็นทางการ โดยเพิ่มฝ่ายการท่องเที่ยวในโครงสร้างการปกครองของหมู่บ้านดอนมูล ซึ่งอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของหมู่บ้าน มีระบบบริหารที่ชัดเจน แน่นนอน เพิ่มความเข้มแข็งให้กับองค์กรการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน และได้รับการจัดสรรงบประมาณ และได้กำหนดวิธีการ คณะกรรมการบริหารจัดการ โครงสร้างองค์กร และหน้าที่รับผิดชอบของคณะกรรมการที่ประกอบไปด้วย ประธานกรรมการฝ่ายการท่องเที่ยว และกลุ่มต่าง ๆ 9 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอาคารสถานที่ กลุ่มประสานงานและการต้อนรับ กลุ่มประชาสัมพันธ์และการตลาด กลุ่มกิจกรรม กลุ่มของที่ระลึก กลุ่มการเงิน กลุ่มรักษาความสงบ และกลุ่มวิชาการ ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีประธานกลุ่มและคณะกรรมการรับผิดชอบ เมื่อทำการจัดโครงสร้างคณะกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของหมู่บ้านแล้ว จึงได้มีการกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยว อัตราค่าบริการของกิจกรรมต่าง ๆ และการจัดสรรรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวทั้งหมด โดยแบ่ง 70 % เป็นทุนสำรองในการบริหารจัดการองค์กรการท่องเที่ยวและการขยายเครือข่าย เข้ากองทุนการท่องเที่ยว และอีก 30 % เป็นค่าบำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม และได้กำหนดกฎระเบียบ และข้อบังคับ เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้น

วิโรจน์ (2546) ทำการประเมินศักยภาพพื้นที่สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาท่าเพชร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้วิธีสำรวจพื้นที่เพื่อให้ค่าคะแนนของแต่ละตัวชี้วัด จากนั้นนำค่าคะแนนจากการสำรวจมาคูณกับค่าถ่วงน้ำหนัก ซึ่งบ่งบอกถึงความสำคัญของตัวชี้วัดแต่ละตัวตามการประเมิน ของผู้ศึกษา พบว่า พื้นที่สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาท่าเพชร มีศักยภาพระดับปานกลาง ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ค่าศักยภาพ 3.64) โดยกำหนดให้ 5 หมายถึงค่าสูงสุด และ 1 หมายถึง ค่าต่ำสุด

สรุป งานวิจัยที่ผ่านมามีศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการวางแผน องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษาวิเคราะห์การจัดการว่า อะไรเป็นจุดอ่อนที่ยังไม่ได้ดำเนินการ ขาดการบริหารจัดการอะไรบ้าง ขาดองค์ประกอบด้านใด มีรูปแบบแนวทางอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับสภาพพื้นที่วิถีชีวิตของชุมชน และวัฒนธรรมดั้งเดิม และส่วนใหญ่เน้นการกำหนดแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแต่ละพื้นที่ ยังขาดการศึกษาร่วมกับประชาชน เพื่อสร้างองค์ความรู้ และความเข้าใจให้กับประชาชนอันเป็นจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์เพื่อการวางแผนร่วมกัน ซึ่งเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

1. แผนที่ของกรมแผนที่ทหารมาตราส่วน 1: 50,000
2. แผนที่ภาพถ่ายดาวเทียม
3. เครื่อง GPS
4. กล้องดิจิทัล
5. เครื่องคอมพิวเตอร์
6. แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ ซึ่งจะใช้แบบประเมินที่พัฒนามาจาก
นทวารรณ (2543) และศูนย์วิจัยป่าไม้ (2545)

วิธีการศึกษา

การประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในเขตอุทยานแห่งชาติโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในครั้งนี้ ใช้วิธีสำรวจพื้นที่เพื่อให้ค่าคะแนนของแต่ละตัวชี้วัด จากนั้นนำค่าคะแนนมาคูณกับค่าถ่วงน้ำหนักซึ่งบ่งบอกถึงความสำคัญของตัวชี้วัด แต่ละตัวตามการประเมินของของนักศึกษา มีรายละเอียดและขั้นตอน ดังนี้

1. การเลือก/การกำหนดบริเวณที่ทำการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ป่าเฉพาะบริเวณที่มีชุมชนอาศัยอยู่ใกล้เขตอุทยานแห่งชาติ หรืออยู่อาศัยในเขตอุทยานแห่งชาติ และมีหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ตั้งอยู่ในบริเวณนั้น อีกทั้งเป็นพื้นที่ที่มีสภาพป่าค่อนข้างดี จำนวนทั้งสิ้น 8 แห่ง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับการใช้ที่ดินและการพึงพิงการใช้ทรัพยากรของประชาชน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 1 (คลองน้ำมัน) ที่อยู่ที่ ตำบลลำเพียก
อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา

1.2 หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 2 (ลำปลายมาศ) ที่อยู่ที่ ตำบลบ้านราษฎร์
อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา

1.3 หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 6 (วังทะลุ) ตั้งอยู่ ตำบลแก่งดินสอ
อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

1.4 หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 8 (ตลิ่งชัน) ตั้งอยู่ ตำบลจระเข้หิน
อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา

1.5 หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 11 (ไทยสามัคคี) ตั้งอยู่ ตำบลไทยสามัคคี
อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

1.6 หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 12 (ชับสะเดา) ตั้งอยู่ ตำบลบ้านใหม่
อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา

1.7 หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 13 (สวนห้อม) ตั้งอยู่ ตำบลวังน้ำเขียว
อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

1.8 ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน ตั้งอยู่ ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

2. การเลือกตัวชี้วัด

ตัวชี้วัด สำหรับการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ จะต้องเป็นตัวชี้วัดที่สะท้อน
องค์ประกอบสำคัญ ที่รวมกันเป็นทรัพยากรนันทนาการ กำหนดมาจากสิ่งที่เป็นส่วนประกอบของ
ทรัพยากรป่าไม้ อันเป็นฐานทรัพยากร และประยุกต์จากตัวชี้วัดศักยภาพทรัพยากรนันทนาการที่
ผู้เชี่ยวชาญใช้ (นภวรรณ, 2543) ซึ่งต้องเป็นทรัพยากรนันทนาการประเภทเดียวกันจึงจะนำตัวชี้วัด

ประเภทนั้น ๆ มาใช้ได้ สำหรับตัวชี้วัดที่ใช้ในครั้งนี้ เป็นตัวชี้วัดศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ ประเภทแหล่งธรรมชาติ ประกอบด้วย

- 2.1 ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช (richness of plant community)
- 2.2 โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า (wildlife sighting opportunity)
- 2.3 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ (area uniqueness)
- 2.4 สภาพภูมิทัศน์ (landscape/characteristic)
- 2.5 ความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักของในบริเวณ (suitability for certain type of recreational activity)
- 2.6 ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ (accessibility)
- 2.7 ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ภายในพื้นที่ (connection of the site to other)
- 2.8 ความปลอดภัย (safety) และ
- 2.9 นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย (interpretive significance)

รายละเอียด คำจำกัดความ หลักเกณฑ์การกำหนดตัวชี้วัด ค่าคะแนนของแต่ละตัวชี้วัด ดังกล่าว ปรากฏตามตารางที่ 3 และค่าถ่วงน้ำหนักหรือค่าความสำคัญของตัวชี้วัดแต่ละตัวปรากฏตามตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ค่าคะแนนศักยภาพของแต่ละตัวชี้วัด (rate score หรือ ค่า R)

ตัวชี้วัดศักยภาพ	ความหมาย/รายละเอียดในการวัด
1. ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช (richness of plant community)	<p>ความอุดมสมบูรณ์โดยรวมของสภาพป่าภายใน และที่แวดล้อม แหล่งนันทนาการที่พบเห็นได้ขณะประกอบกิจกรรมนันทนาการในบริเวณ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ระดับดี- ดีมาก (ค่า R=4 หรือ 5) หมายถึง พื้นที่ที่ยังเป็นป่าดั้งเดิม ไม่มีการบุกรุกแต่อย่างใด - ระดับปานกลาง (ค่า R=3) หมายถึง พื้นที่ที่เคยบุกรุกแต่สามารถทดแทนกลับคืนสภาพเป็นป่าสมบูรณ์อีกครั้ง - ระดับต่ำ (ค่า R = 2 หรือ 1) หมายถึง พื้นที่ที่กำลังถูกบุกรุกหรือบางส่วนถูกยึดครองและใช้ประโยชน์จนทำให้ป่าดั้งเดิมเปลี่ยนสภาพไป
2. โอกาสที่จะได้พบเห็นสัตว์ (wildlife sighting opportunity)	<p>การปรากฏของสัตว์ป่า รวมความถี่ของการปรากฏ ปริมาณและความหลากหลายชนิดของสัตว์ป่าที่พบเห็นได้ขณะประกอบกิจกรรมนันทนาการ ในบริเวณ โดยค่าระดับ (R = 1 หรือ 2) หมายถึง โอกาสที่จะพบเห็นต่ำ/น้อยมาก ค่าระดับ (R = 3) หมายถึงโอกาสที่จะพบเห็นปานกลาง และค่าระดับ (R = 4 หรือ 5) หมายถึงโอกาสที่จะพบเห็นสูงมาก</p>
3. ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ (area uniqueness)	<p>ลักษณะเฉพาะของระบบนิเวศ/ลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่น(เมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งนันทนาการแหล่งอื่น ๆ ในประเภทเดียวกัน) เช่น น้ำตกขนาดใหญ่ที่มีความสูงชัน สภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์ เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าชนิดพันธุ์ที่สำคัญ ฯลฯ โดยคะแนนระดับ (R=1 หรือ 2) หมายถึง ไม่มีความโดดเด่น ค่าระดับ (R = 3) หมายถึงความโดดเด่นปานกลาง และค่าคะแนนระดับ (R = 4 หรือ 5) หมายถึงความโดดเด่นมาก</p>
4. สภาพภูมิทัศน์ (landscape characteristics)	<p>ลักษณะและองค์ประกอบของพื้นที่ ที่ประกอบขึ้นเป็นสภาพทิวทัศน์ตามธรรมชาติ ที่ปรากฏแก่สายตา ทั้งนี้พิจารณาจาก ตำแหน่ง มุมมอง ระยะห่าง ภูมิทัศน์ ประเภทและคุณภาพของภูมิทัศน์ ค่าคะแนนระดับ (R=1 หรือ 2) หมายถึงสภาพความโดดเด่นน้อย ค่าคะแนนระดับ (R = 3) หมายถึงความโดดเด่นปานกลาง และ ค่าคะแนนระดับ (R= 4 หรือ 5) หมายถึงมีสภาพความโดดเด่นมาก</p>

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตัวชี้วัดศักยภาพ	ความหมาย/รายละเอียดในการวัด
5. ความเหมาะสมของ ทรัพยากรต่อกิจกรรม หลักในบริเวณ (suitability for certain type of recreational activities)	ลักษณะทางธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งนันทนาการ ที่ เอื้ออำนวยต่อกิจกรรมหลักที่นักท่องเที่ยวประกอบในบริเวณ ตัวอย่าง เช่น น้ำตกที่มีแอ่งน้ำกว้างขวาง เหมาะสมสำหรับกิจกรรมเล่นน้ำ (ซึ่งเป็น กิจกรรมหลักของบริเวณ) โดยค่าคะแนนโดยรวม (R=1 หรือ 2) หมายถึง มี ความเหมาะสมต่ำมาก หรือไม่มีความเหมาะสมเลย ค่าคะแนนระดับ (R = 3) หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง และค่าคะแนน (R=4 หรือ 5) หมายถึง มีความเหมาะสมมากหรือสูงมาก
6. ความสะดวกในการ เข้าถึงแหล่ง นันทนาการ (accessibility)	ความสะดวกโดยรวมในการเข้าถึงบริเวณที่ประเมิน พิจารณาจากสภาพ ถนน/เส้นทางเดินเท้า ระยะทางจากศูนย์กลางการท่องเที่ยวในอุทยานฯ ฤดูกาล/ช่วงเวลาที่สามารถึงบริเวณ ค่าคะแนนโดยรวม 1 (R=1 หรือ 2) หมายถึง มีความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่น้อยมาก ค่าระดับ (R = 3) หมายถึงมีความสะดวกปานกลาง และ 5 (R=4 หรือ5) หมายถึงมีความสะดวก สะดวกมาก
7. ความเชื่อมโยงกับ แหล่งนันทนาการ อื่นๆ ภายในอุทยาน (connection of the site to others)	ระยะห่าง และความเชื่อมโยงระหว่างแหล่งนันทนาการที่ทำการประเมินกับ แหล่งนันทนาการอื่น ๆ ทั้งในประเภทเดียวกันและต่างประเภท ค่าคะแนน 1 (R=1 หรือ 2) หมายถึงไม่มีความเชื่อมโยง/ตั้งอยู่โดดเดี่ยว ค่าระดับ (R = 3) หมายถึงมีความเชื่อมโยงในระดับปานกลาง และ (R= 4 หรือ 5) หมายถึง มี ความเชื่อมโยงอย่างมากกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ
8. ความปลอดภัย (safety)	ความปลอดภัยโดยรวมจากภัยธรรมชาติ สัตว์ป่าพืชเป็นพิษและอื่น ๆ ของ แหล่งนันทนาการ ค่าคะแนนโดยรวม (R=1 หรือ 2) หมายถึงความปลอดภัย ต่ำมาก ค่าระดับ (R = 3) หมายถึงความปลอดภัยระดับปานกลาง และ 5 (R= 4 หรือ 5) หมายถึง ความปลอดภัยสูง
9. นัยสำคัญต่อการสื่อ ความหมาย (interpretive significance)	ความโดดเด่นของสภาพธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติในแหล่ง นันทนาการ ที่สามารถนำมาเป็นวัตถุดิบสร้างเรื่องราว/เค้าโครง ในการสื่อ ความหมาย (interpretive theme) ให้ความรู้และความเพลิดเพลินแก่ผู้มา เยือนแหล่งนันทนาการดังกล่าวเพิ่มขึ้น ค่าคะแนน (R=1 หรือ 2) หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญหรือมีนัยสำคัญต่ำมาก ค่าระดับ (R = 3) หมายถึงมีนัยสำคัญ ปานกลาง และ (R= 4 หรือ 5) หมายถึงมีนัยสำคัญสูงมาก

ที่มา : ศูนย์วิจัยป่าไม้ 2545

ตารางที่ 4 ค่าถ่วงน้ำหนักหรือค่าความสำคัญของตัวชี้วัดแต่ละตัว (weighted score หรือค่า W)

ตัวชี้วัดที่	ชนิดตัวชี้วัด	ค่าความสำคัญของตัวชี้วัด weighted score หรือ W
1	ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช	4
2	โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า	5
3	ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่	4
4	สภาพภูมิทัศน์	5
5	ความเหมาะสมของกิจกรรมหลักในพื้นที่	4
6	ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ	3
7	ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ	3
8	ความปลอดภัย	5
9	นัยสำคัญต่อการสื่อความหมายธรรมชาติ	5

ที่มา : ศูนย์วิจัยป่าไม้ 2545

3. การเก็บข้อมูลภาคสนาม

3.1 ข้อมูลภาคสนาม ที่จำเป็นต้องใช้ในการประเมินศักยภาพ ของแหล่งท่องเที่ยวที่เก็บตามแบบประเมินฯ ซึ่งคือตัวชี้วัด มีดังนี้ 1) ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช 2) โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า 3) ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ 4) สภาพภูมิทัศน์ 5) ความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักของในบริเวณ 6) ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ 7) ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่นๆ ภายในพื้นที่ 8) ความปลอดภัย และ 9) นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย

3.2 การเก็บข้อมูลร่วมกับประชาชนในพื้นที่ ดำเนินการเก็บข้อมูลปฐมภูมิตามแบบประเมินฯ ร่วมกับประชาชนในพื้นที่ โดยวิธีการและขั้นตอนดังนี้ คือ

3.2.1 สำรวจเบื้องต้นในพื้นที่ที่มีชุมชนอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน เพื่อวิเคราะห์โอกาส ข้อจำกัด แล้วกำหนดเป็นพื้นที่ศึกษา ซึ่งจะต้องเป็นพื้นที่ได้รับการยอมรับว่าน่าจะเป็นแหล่งเที่ยวได้ เพื่อให้ได้ข้อมูล ที่ตั้งชุมชน รายชื่อผู้นำท้องถิ่น จุดเด่นของพื้นที่ และแนะนำตัว ต่อชุมชน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ พร้อมนัดหมาย วัน เวลา เพื่อประชุมกลุ่มผู้ร่วมศึกษา

3.2.2 นัดประชุมประชาชนท้องถิ่นที่สนใจ เพื่อแจ้งรายละเอียดโครงการวิจัย และสรรหาผู้ร่วมทำการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในท้องถิ่นนั้น แต่ละพื้นที่ศึกษาโดยพิจารณาจากผู้นำชุมชน ประชาชนในท้องถิ่น หรือผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ก่อน พื้นที่ละ 15 คน จำนวน 8 แห่ง โดยให้มีทั้งเพศชายและเพศหญิง

3.2.3 ร่วมกันตรวจสอบเกี่ยวกับประเภทป่า พรรณพืช จากเอกสาร และแผนที่ กับพื้นที่จริง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยเปรียบเทียบกับพื้นที่จริงในพื้นที่ศึกษาที่ต้องการจะประเมินศักยภาพ

3.2.4 ผู้วิจัย ศึกษาโครงสร้างของสังคมพืชบริเวณพื้นที่ป่าในพื้นที่ศึกษาโดยวางแผนขนาด 50x50 ตารางเมตร จำนวน 1 แปลง เพื่อวัดต้นไม้ที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางที่ความสูงเพียงอก (D.B.H.) ตั้งแต่ 4.5 เซนติเมตรขึ้นไป และวางแผน ขนาด 4x4 ตารางเมตร จำนวน 4 แปลง เพื่อศึกษาข้อมูลชนิดพันธุ์ไม้ที่ระดับความสูงต่าง ๆ

3.2.5 ศึกษาข้อมูลสัตว์ป่าในประเด็นโอกาสพบเห็นสัตว์ป่าโดยการรวบรวมเอกสาร และสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ประจำหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ และประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่เป็นเวลานานและทราบข้อมูลสัตว์ป่าเป็นอย่างดี หรือผู้สนใจ

3.2.6 ก่อนการเก็บข้อมูลภาคสนาม ต้องมีการประชุมกลุ่มผู้ร่วมประเมิน เพื่ออธิบายหลักเกณฑ์และวิธีการประเมิน ตามแบบประเมินที่ใช้สำหรับบันทึกข้อมูลจนเป็นที่เข้าใจดีทุกฝ่าย ซึ่งใช้แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการที่พัฒนาโดย นภวรรณ (2543) มาปรับปรุง ซึ่งประกอบด้วยตัวชี้วัด 9 ตัว ในแต่ละตัวชี้วัดมีค่าที่ต้องพิจารณาอยู่ 2 ค่า คือ ค่าถ่วงน้ำหนัก หรือค่าความสำคัญของตัวชี้วัด (Weighted score หรือ ค่า W) ซึ่งใช้ค่าถ่วงน้ำหนักที่กำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญ (ศูนย์วิจัยป่าไม้, 2545) ดังรายละเอียดตามตารางที่ 4 และค่าคะแนนศักยภาพ ของแต่ละ

ตัวชี้วัด (rate score หรือ ค่า R) ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ให้คะแนนแต่ละตัวชี้วัด เพื่อเป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยอาศัยแนวทางจากผู้เชี่ยวชาญ รายละเอียดตามตารางที่ 3

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากผู้วิจัยและประชาชนได้ให้ค่าคะแนนตัวชี้วัดแต่ละตัวตามแบบประเมินฯ แล้ว จึงร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากพื้นที่ศึกษาแต่ละแห่ง เพื่อหาค่าศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของพื้นที่ศึกษาแต่ละแห่ง โดยใช้สมการ

$$RRP = \frac{W_1R_1 + W_2R_2 + \dots + W_nR_n}{W_1 + W_2 + \dots + W_n}$$

RRP = ศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ (Recreation Resource Potential)

W = ค่าถ่วงน้ำหนักของตัวชี้วัดที่ 1 ถึง n

R = ค่าคะแนนของตัวชี้วัดที่ 1 ถึง n

เกณฑ์เปรียบเทียบที่ใช้

5.0 – 3.7 = ศักยภาพสูง

3.6 - 2.4 = ศักยภาพปานกลาง

2.3 - 1.0 = ศักยภาพต่ำ

5. การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ

รวบรวมข้อมูลทั่วไปของอุทยานแห่งชาติทับลาน เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ที่ตั้ง อาณาเขต การจัดการพื้นที่ ลักษณะทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยว และการเข้าถึงพื้นที่ จากแผนแม่บทอุทยานแห่งชาติทับลาน รายงานการศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ข้อมูลจากอุทยานแห่งชาติทับลาน สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมป่าไม้ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษา

จากการสำรวจในพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน บริเวณที่มีชุมชนตั้งอยู่ และมีหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติอยู่ในบริเวณนั้น จำนวน 8 แห่ง คือ หน่วยฯ คลองน้ำมัน หน่วยฯ ลำปลายมาศ หน่วยฯ วังทะลุ หน่วยฯ ตลิ่งชัน หน่วยฯ ไทยสามัคคี หน่วยฯ ชับสะเดา และที่ทำการอุทยานแห่งชาติ และได้สำรวจที่ตั้งชุมชนและบริเวณพื้นที่ป่าใกล้เขตชุมชน และสรรหาประชาชนผู้สนใจเข้าร่วม ประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน ตามที่ได้คัดเลือก ปรากฏว่าได้ผู้สนใจเข้าร่วมโครงการตามจำนวนที่ต้องการ รวมทั้งสิ้น 120 คน เพศชาย ร้อยละ 67.5 เพศหญิง ร้อยละ 32.5 อายุตั้งแต่ 17-30 ปี ร้อยละ 10.8 อายุตั้งแต่ 31-50 ร้อยละ 54.2 อายุ 51 ปีขึ้นไป ร้อยละ 35.0 การศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 73.3 มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 15.8 มัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 9.2 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 0.8 และสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 0.8 อาชีพ ค้าขาย ร้อยละ 18.3 รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 4.2 รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 21.7 เกษตรกรรม 46.7 และอาชีพอื่น ๆ ร้อยละ 9.2 ตำแหน่ง/ความรับผิดชอบในพื้นที่ เป็นสมาชิก อบต. ร้อยละ 10.0 กำนัน ร้อยละ 1.7 ผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 11.7 คณะกรรมการหมู่บ้าน ร้อยละ 10.8 ผู้นำชุมชน ร้อยละ 20.0 ชาวบ้านทั่วไป ร้อยละ 30.0 และอื่น ๆ ร้อยละ 15.8 ดังตารางภาคผนวก ก.

จากการสำรวจพื้นที่ที่ปรากฏว่าข้อมูลเกี่ยวกับสภาพป่าสภาพภูมิประเทศในพื้นที่ สอดคล้อง ข้อมูลในแผนที่ภูมิประเทศ และตรงกับแผนที่ภาพถ่ายดาวเทียม พร้อมทั้งได้อธิบายให้ประชาชนผู้ร่วม ประเมินศักยภาพของทรัพยากรนันทนาการให้เข้าใจหลักเกณฑ์และวิธีการประเมิน ผลปรากฏว่าเป็นที่ เข้าใจโดยทั่วกัน จึงร่วมกับประชาชนของแต่ละพื้นที่ สำรวจพื้นที่ป่าไม้ในบริเวณที่ได้กำหนดไว้ แล้ว บันทึกข้อมูล ตามตัวชี้วัดในแบบประเมินฯ โดยให้ประชาชนซึ่งมีกลุ่มละ 15 คน เป็นผู้ให้ค่าคะแนน ทรัพยากรนันทนาการที่ได้จากการสำรวจด้วยการยกมือ ซึ่งผู้วิจัยเป็นวิทยากรกระบวนการ สำหรับ ผู้วิจัย ประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการที่ได้ทำการสำรวจแยกต่างหากจากประชาชน

สำหรับการนำเสนอผลการศึกษา นำเสนอเป็น 2 ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งตอนแรก เป็นผลการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน โดยแยกเป็น 8 ส่วน ตามจำนวนพื้นที่ที่ทำการประเมินศักยภาพ ซึ่งในแต่ละพื้นที่ศึกษาจะครอบคลุมรายละเอียดตาม ประเด็นตัวชี้วัด 9 ตัว คือ 1) ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช 2) โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า 3) ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ 4) สภาพภูมิทัศน์ 5) ความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักใน บริเวณ 6) ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ 7) ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ

ภายในพื้นที่ 8) ความปลอดภัย 9) นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย ส่วนตอนที่ 2 เป็นผลการประชุม ระดมความเห็นประชาชนของพื้นที่ทั้งหมด 8 แห่ง ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาพื้นที่ด้านการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความต้องการมีส่วนร่วม รวมทั้งการระบุปัญหา ข้อจำกัด จุดอ่อน จุดแข็งของพื้นที่ รวมทั้งโอกาสในการพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งมีรายละเอียดผลการศึกษาตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ

ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน แยกเป็น 8 ส่วน ตามจำนวนพื้นที่ ดังนี้

ส่วนที่ 1 หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 1 (คลองน้ำมัน)

ส่วนที่ 2 หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 2 (ลำปลายมาศ)

ส่วนที่ 3 หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 6 (วังทะลุ)

ส่วนที่ 4 หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 8 (ตลิ่งชัน)

ส่วนที่ 5 หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 11 (ไทยสามัคคี)

ส่วนที่ 6 หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 12 (ซบสะอาด)

ส่วนที่ 7 หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 13 (สวนห้อม)

ส่วนที่ 8 ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน

ส่วนที่ 1 พื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ 1 (คลองน้ำมัน)

การวิเคราะห์ศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณหน่วยฯ คลองน้ำมัน โดยการรวบรวมข้อมูลทุกมิติ ที่ได้มาจากการรวบรวมจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ข้อมูลพื้นฐานด้านระบบนิเวศ สัตว์ป่า และข้อมูลทรัพยากรต่าง ๆ จากหน่วยงานในสังกัดกรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และจากการสำรวจพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเพื่อรวบรวมข้อมูลทางด้านชีวภาพของพืช และสัตว์ ศึกษาชนิดพันธุ์ไม้ตามระดับความสูงของพื้นที่ ศึกษาสังคมพืชตามชนิดป่า เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านชีวภาพของสัตว์ป่า ศึกษาการปรากฏ/ไม่ปรากฏของสัตว์ป่า ศึกษาความหนาแน่นของประชากรสัตว์ป่า เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ประเด็นความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ สภาพภูมิทัศน์ ความเหมาะสมต่อกิจกรรมหลักในบริเวณ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ภายในพื้นที่ ความปลอดภัย และนัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย มาพิจารณาในสมการถ่วงน้ำหนัก เพื่อคำนวณหาระดับศักยภาพทรัพยากรนันทนาการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณหน่วยฯ คลองน้ำมัน

จากการศึกษาพบว่า พื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 1 (คลองน้ำมัน) ผลการประเมินของผู้วิจัย ปรากฏว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพปานกลางในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (RRP = 3.29) ส่วนผลการประเมินโดยประชาชนปรากฏว่า เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง (RRP = 3.71)

1. การศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาในบริเวณหน่วยฯคลองน้ำมันในส่วนที่มีความเหมาะสม ที่จะเป็แหล่งท่องเที่ยว โดยกำหนดให้หน่วยฯคลองน้ำมัน เป็นศูนย์กลางในการศึกษาของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว จากผลการศึกษาพบว่า พื้นที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาติดต่อกัน สภาพภูเขาจะสูงชันทางทิศใต้ แล้วจะลาดเทไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นภูเขาที่ทอดตัวสลับซับซ้อนต่อกันมาจากเขาละมั่ง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของลำน้ำมูล อันประกอบไปด้วยลำน้ำสาขาหลายสาย เช่น ลำตาสา ลำแปรง คลองกลุ่ม ลำแะ แล้วไหลมารวมกับลำแะ แล้วลงสู่อ่างเก็บน้ำแะ ซึ่งจะไหลไปรวมเป็นแม่น้ำมูล และไหลลงสู่แม่น้ำโขงในที่สุด พื้นที่มีระดับความสูง 300 - 700 เมตร จากระดับน้ำทะเล

สภาพป่าเป็นป่าดิบแล้งเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นป่าไม่ผลัดใบมีความเขียวชอุ่มตลอดปี สภาพทั่วไปรกทึบ ชั้นเรือนยอดมีไม้ใหญ่ปกคลุม และพืชชั้นล่างขึ้นปกคลุมพื้นที่ มีป่าเบญจพรรณขึ้นปะปนเล็กน้อย พื้นที่ป่ารอบนอกใกล้แนวเขตอุทยานฯ บางแห่งผ่านการทำไม้มาแล้ว บางแห่งเคยเป็นพื้นที่ทำกินมาก่อน แต่สภาพป่ามีการฟื้นตัวแล้ว การศึกษาโครงสร้างสังคมพืชบริเวณหน่วยฯ คลองน้ำมัน ผลการศึกษาปรากฏว่า ป่าบริเวณหน่วยฯ คลองน้ำมันมีชนิดพรรณไม้ทั้งหมด 61 ชนิด โดยแบ่งเป็นไม้ยืนต้น 33 ชนิด มีความหนาแน่น 1,745 ต้นต่อเฮกแตร์ พรรณไม้เด่น คือ ตะเคียนหิน (*Hopea ferrea* Pierre.)

ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช จากการสำรวจพบว่า สภาพป่ามีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างสูง พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นป่าดงดิบซึ่งไม่เคยผ่านการบุกรุกแต่อย่างใด ป่ามีหมูไม้ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น มีเปอร์เซ็นต์การปกคลุมเรือนยอดสูง ระบบนิเวศโดยรวมคงความอุดมสมบูรณ์ ชนิดไม้ที่สำคัญที่พบ ได้แก่ ตะเคียนหิน (*Hopea ferrea* Pierre.) ยางนา (*Diperoarpus alatus* Roxb.) ประดู่ (*Pterocarpus macrocarpus* Kurz.) มะค่าโมง (*Afzeria xylocarpa* Craib.) พะยุง (*Dalbergia cochinchensis* Pierre.) เคี่ยมคะนอง (*Shorea henryana* Pierre.) ตะแบกใหญ่ (*Lagerstormia calyculata* Kurz.) แคนทราญ (*Stereospermum neurantum* Kurz.) นนทรี (*Peltophorum dasyrachis* Kurz.) พันชาติ (*Erythrophoem succirubru*) เป็นต้น ทั้งผู้วิจัยและประชาชน ให้คะแนน ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืชมีค่าคะแนนสูงเท่ากัน ($R = 4$ เท่ากัน)

ภาพที่ 3 พื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล.1 (คลองน้ำมัน)

2. การศึกษาด้านโอกาสที่จะพบเห็นสัตว์

สภาพพื้นที่ บริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหน่วยฯคลองน้ำมัน ประกอบด้วยภูเขา และสภาพป่าอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำของลำแะ และเป็นป่าผืนเดียวกับผืนป่าของทับลานทั้งหมด และเป็นป่าผืนเดียวกับอุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ จึงเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าแหล่งใหญ่ ที่มีแหล่งน้ำ แหล่งอาหารที่สมบูรณ์ จากการสำรวจด้านชีวภาพของสัตว์ป่าที่อยู่อาศัยบริเวณคลองน้ำมัน จากการพบเห็นโดยตรง จากการสอบถามข้อมูลด้านสัตว์ป่าจากเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ราษฎรรอบพื้นที่ และการรวบรวม เอกสาร พบว่า มีสัตว์ประเภทมีกระดูกสันหลัง จำพวกสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์เลื้อยคลาน นกชนิดต่างๆ ซึ่งสัตว์ที่มีโอกาสพบเห็นได้บ้าง ได้แก่ ช้าง (*Elephas maximus*) กระต๊อ (*Bos gaurus*) สัตว์ขนาดกลาง และสัตว์ขนาดเล็กที่พบได้ง่าย ได้แก่ กวาง (*Cervus unicolor*) เก้ง (*Muntiacus muntjak*) สัตว์ป่าชนิดพันธุ์ที่สำคัญ ได้แก่ เสือโคร่ง (*Panthera tigris*) เสือดาว (*Panthera pardus*) แมวดาว (*Felis bengalensis*) ชนิ่มงู (*Hylobates pileatus*) หมิวขาว (*Selenarctos thibetanus*) หมาวจิ้งจอก (*Canis aureus*) หมาวใน (*Cuon alpinus*) และลิงกัง (*Macaca nemestrina*) นกที่สำคัญได้แก่ นกเงือกกรามช้าง (*Rhyticeros undulatus*) นกกก (*Buceros bicornis*) จระเข้แม่น้ำจืด (*Crocodylus siamensis*) ซึ่งมีสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ มีปลาน้ำจืด 31 ชนิด ชนิดที่สำคัญได้แก่ ปลาชะโอน (*Ompok bimaculatus*) ปลาดุกเนื้อเลน (*Clasius melederna*) ปลากะพง (*Channa striatus*) ปลากะตังดำ (*Mastacembelus armatus*) (สำนักงานป่าไม้เขตปราจีนบุรี, 2543)

จากการศึกษาในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งเคยเป็นป่าผืนเดียวกับอุทยานแห่งชาติทับลาน ความชุกชุมของสัตว์ป่าลดลงเป็นลำดับจากพื้นที่บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ/หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ไปยังชายขอบ และการล่าสัตว์ซึ่งมีปริมาณเพิ่มขึ้นจากบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ/หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ (J. Lynam et al. 2003)

สรุป การปรากฏของสัตว์ป่า รวมทั้งความถี่ของการปรากฏ ปริมาณ และความหลากหลาย ชนิดของสัตว์ป่าที่จะพบเห็นได้ในขณะประกอบกิจกรรมนันทนาการ บริเวณหน่วยฯคลองน้ำมัน โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า ทั้งผู้วิจัย และประชาชน ให้ค่าคะแนนมีระดับสูง (R = 4 และ 5 ตามลำดับ)

ภาพที่ 4 ร่องรอยสัตว์ในพื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ทล. 1 (คลองน้ำมัน)

3. ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่

การศึกษาลักษณะความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่บริเวณหน่วยฯคลองน้ำมัน พบว่าสภาพป่าส่วนใหญ่มีระบบนิเวศที่สมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง พื้นที่บางแห่งเป็นลำธารมีน้ำไหลตลอดปี มีลักษณะทางธรรมชาติสวยงาม และห่างจากหน่วยฯคลองน้ำมัน ไปทางทิศใต้ซึ่งเป็นใจกลางพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน เป็นภูเขาสลับซับซ้อนติดต่อกัน บางแห่งบริเวณที่หน้าผาจะมีน้ำซึมซับออกมาตลอดปี นับเป็นลักษณะที่พบเห็นได้ยาก ดังนั้นความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ ผู้วิจัยให้ค่าคะแนนมีระดับปานกลาง ส่วนประชาชนให้ค่าคะแนนในระดับสูง (R = 3 และ 4 ตามลำดับ)

ภาพที่ 5 ลำน้ำในพื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล.1 (คลองน้ำมัน)

4. สภาพภูมิทัศน์

หน่วยฯ คลองน้ำมันมีพื้นที่กว้างใหญ่ มีเส้นทางผ่านเข้าไปในใจกลางป่าผืนใหญ่ไปเชื่อมต่อกับอุทยานแห่งชาติปางสีดา มีเส้นทางเข้าถึง ทั้งทางน้ำ และทางบก ลักษณะและองค์ประกอบของพื้นที่ของหน่วยฯ คลองน้ำมันที่ประกอบขึ้นเป็นสภาพทิวทัศน์ตามธรรมชาติที่ปรากฏแก่สายตา ทั้งนี้โดยพิจารณาจากตำแหน่ง มุมมอง ระยะห่างภูมิทัศน์ โดยเฉพาะบริเวณลำธารหรือที่บริเวณคลองวังวน ซึ่งเป็นพื้นที่เหมาะสำหรับเป็นแหล่งนันทนาการ ผู้วิจัยให้ค่าคะแนนสภาพภูมิทัศน์มีความโดดเด่นปานกลาง ส่วนประชาชนให้ค่าคะแนนภูมิทัศน์ในระดับสูง (R = 3 และ 4 ตามลำดับ)

5. การศึกษาความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

ความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นตัวชี้วัดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณหน่วยคลองน้ำมัน มีลักษณะสภาพธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งนันทนาการที่เอื้ออำนวยต่อกิจกรรมหลักในการท่องเที่ยว เช่น

การเดินป่า เส้นทางศึกษาธรรมชาติที่มีระบบนิเวศของป่าค่อนข้างสมบูรณ์ กิจกรรมดูนก ส่องสัตว์ กิจกรรมถ่ายภาพธรรมชาติ กิจกรรมล่องแพ ล่องเรือ ล่องแก่ง เล่นน้ำเป็นต้น ดังนั้น ความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวผู้วิจัยให้ค่าคะแนนในระดับปานกลาง ส่วนประชาชนให้ค่าคะแนนในระดับ สูง (R = 3 และ 4 ตามลำดับ)

6. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ

จากการศึกษา พบว่า ความสะดวกโดยรวม ในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณหน่วยคลองน้ำมัน เป็นไปได้ค่อนข้างสะดวก โดยพิจารณาจากสภาพถนน/เส้นทางเดินเท้า เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ทั้งทางบก และทางน้ำมีให้เลือกตามความต้องการของนักท่องเที่ยว สามารถเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล/ทุกช่วงเวลา ทั้งผู้วิจัย และประชาชนให้คะแนนความสะดวกในการเข้าถึง อยู่ในระดับปานกลาง (R = 3 เท่ากัน)

7. ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ภายในพื้นที่

พบว่า มีความเชื่อมโยง ระหว่างแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ทั้งในประเภทเดียวกัน และต่างประเภท เช่น ระยะห่างระหว่างการเดินทางประกอบกิจกรรมศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมเดินป่า ในผืนป่าข้างเคียง ระยะห่างไม่เกิน 10 กิโลเมตร กิจกรรมดูนก ที่หน่วยฯ ชับสะเดา ซึ่งเป็นหน่วยที่อยู่ข้างเคียง กิจกรรมถ่ายภาพธรรมชาติ สามารถประกอบกิจกรรมบนเส้นทางเดียวกัน ได้ และถ้าจะเดินทางประกอบกิจกรรมพายเรือ เล่นน้ำตก จะมีความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวข้างเคียงอุทยานทับลาน ที่อ่างเก็บน้ำลำมูลบน และที่หาดชมตะวันบริเวณหน่วยฯ ลำปลายมาศในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน หรือถ้าจะเดินทางไปแหล่งนันทนาการอื่น ๆ เช่น อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่จะมีความเชื่อมโยงกัน แต่มีระยะทางห่างกัน เส้นทางยังไม่สะดวกเท่าที่ควร ผู้วิจัยให้คะแนนความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ มีระดับต่ำ และประชาชนให้คะแนนมีระดับปานกลาง (R = 2 และ 3 ตามลำดับ)

8. ความปลอดภัย

ความปลอดภัยโดยรวมจากภัยธรรมชาติ สัตว์ป่า พืชเป็นพิษ ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณหน่วยคลองน้ำมัน เป็นพื้นที่ที่มีความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติมีความปลอดภัย

สำหรับภัยจากสัตว์นั้น หน่วยฯ คลองน้ำมันมีโอกาที่จะพบเห็นสัตว์มีค่อนข้างสูงเนื่องจากมีถนนลูกรังผ่านเข้าไปในป่าลึก ระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตรจากหน่วยฯคลองน้ำมัน และสัตว์ป่าบางชนิด อาจมีอันตรายถ้าเกิดอาการแตกตื่น จากการขู่ขู่ หรือพบผู้คนในลักษณะกระชั้นชิด เช่น ช้างป่า แต่โอกาสที่จะเกิดขึ้นมีน้อยมาก ส่วนอันตรายจากพืชที่เป็นพิษ ยังไม่ปรากฏว่ามี ฉะนั้น ความปลอดภัยต่อชีวิต และทรัพย์สินระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวจะมีความปลอดภัย ทั้งผู้วิจัย และประชาชนให้ค่าคะแนนในระดับปานกลาง ($R = 3$ เท่ากัน)

9. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย

ความโดดเด่นของสภาพธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติ การสื่อความหมาย การสร้างเรื่องราว มีความสำคัญค่อนข้างสูงในการทำให้เกิดความเข้าใจ การสร้างความเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยวทำให้เกิดความประทับใจ จากการศึกษา พบว่า ทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณหน่วยคลองน้ำมันมีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งพืชและสัตว์ สภาพธรรมชาติที่แปลกตา เช่น มีน้ำตกเป็นเกาะแก่ง ฉะนั้นจึง มีนัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย ผู้วิจัยให้ค่าคะแนนอยู่ในระดับสูง ส่วนประชาชน ให้ค่าคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง ($R = 4$ และ 3 ตามลำดับ)

รายละเอียดค่าถ่วงน้ำหนัก และค่าระดับศักยภาพ จากแบบวิเคราะห์และประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯคลองน้ำมัน ตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯ คลองน้ำมัน โดยผู้วิจัยและประชาชน

ตัวชี้วัดศักยภาพ	ค่าถ่วงน้ำหนัก (W)	ค่าระดับศักยภาพ (R)		ศักยภาพของพื้นที่ (WR)	
		ผู้วิจัย	ประชาชน	ผู้วิจัย	ประชาชน
1. ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช	4	4	4	16	16
2. โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า	5	4	5	20	25
3. ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่	4	3	4	12	16
4. สภาพภูมิทัศน์	5	3	4	15	20
5. ความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักของในบริเวณ	4	3	4	12	16
6. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ	3	3	3	9	9
7. ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ภายในพื้นที่	3	2	3	6	9
8. ความปลอดภัย	5	3	3	15	15
9. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย	5	4	3	20	15
รวม	38			125	141

นำผลรวมของผลคูณระหว่างค่าถ่วงน้ำหนักกับค่าระดับศักยภาพ มาคำนวณการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯ คลองน้ำมันที่ให้คะแนนโดยผู้วิจัย

$$RRP = \frac{W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots + W_nR_n}{W_1 + W_2 + W_3 + \dots + W_n}$$

$$RRP = \frac{125}{38}$$

$$RRP = 3.29$$

นำผลรวมของผลคูณระหว่างค่าถ่วงน้ำหนักกับค่าระดับศักยภาพ มาคำนวณการประเมิน ศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯ คลองน้ำมัน ที่ให้คะแนนโดยประชาชน

$$RRP = \frac{W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots W_nR_n}{W_1 + W_2 + W_3 + \dots W_n}$$

$$RRP = \frac{141}{3}$$

$$RRP = 3.71$$

ส่วนที่ 2 พื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล.2 (ถ้าปลายมาศ)

การวิเคราะห์ศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณ หน่วยฯ ถ้าปลายมาศโดยการรวบรวมข้อมูลทุกมิติ ที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ข้อมูลพื้นฐานด้าน ระบบนิเวศสัตว์ป่า และข้อมูลทรัพยากรต่าง ๆ จากหน่วยงานในสังกัดกรมป่าไม้ และกรมอุทยาน แห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และจากการสำรวจพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเพื่อรวบรวมข้อมูลทางด้าน ชีวิตของพืช และสัตว์ ศึกษาชนิดพันธุ์ไม้ ตามระดับความสูงของพื้นที่ ศึกษาสังคมพืชตามชนิดป่า เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านชีวิตของสัตว์ป่า ศึกษาการปรากฏ/ไม่ปรากฏของสัตว์ป่า ศึกษาความ หนาแน่นของประชากรสัตว์ป่า เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ประเด็นความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ สภาพภูมิทัศน์ ความเหมาะสมต่อ กิจกรรมหลักในบริเวณ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ ความเชื่อมโยงกับแหล่ง นันทนาการอื่น ๆ ภายในพื้นที่ ความปลอดภัย และนัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย มาพิจารณาใน สมการถ่วงน้ำหนัก เพื่อคำนวณหาระดับศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในการรองรับการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 2 (ถ้าปลายมาศ)

ผลการประเมินของผู้วิจัย ปรากฏว่า เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพปานกลางในการเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (RRP = 3.24) ส่วนผลการประเมินโดยประชาชน ปรากฏว่า เป็นพื้นที่ มีศักยภาพ สูง (RRP = 3.66)

1. การศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษา ในบริเวณหน่วยฯ ลำปลายมาศในส่วนของที่มีความเหมาะสม ที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยกำหนดให้หน่วยฯ ลำปลายมาศ เป็นศูนย์กลางของพื้นที่แหล่งนันทนาการ พบว่าพื้นที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสลับซับซ้อน มีความสูงประมาณ 320 – 700 เมตร จากระดับน้ำทะเล

สภาพป่าเป็นป่าดิบแล้ง ซึ่งเป็นป่าไม่ผลัดใบมีความเขียวชอุ่มตลอดปี สภาพทั่วไปรกทึบ ทั้งชั้นเรือนยอดไม้ใหญ่ และพืชชั้นล่างขึ้นปกคลุมพื้นที่ มีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่อยู่ด้านตะวันออกเฉียงใต้ของที่ทำกรหน่วยฯ สภาพป่าบริเวณรอบอ่างเก็บน้ำส่วนใหญ่จะเคยเป็นที่ถูกบุกรุกทำกินของราษฎร มีการปลูกฟื้นฟูสภาพป่า บริเวณที่อยู่ห่างจากหน่วยฯ ไปทางทิศใต้ระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร สภาพป่าจะเป็นป่าดิบแล้ง การศึกษาโครงสร้างสังคมพืชบริเวณหน่วยฯ ลำปลายมาศ ผลการศึกษาปรากฏว่า ป่าบริเวณหน่วยฯ ลำปลายมาศ มีชนิดพรรณไม้ทั้งหมด 59 ชนิด โดยแบ่งเป็นไม้ยืนต้น 31 ชนิด มีความหนาแน่น 1,740 ต้นต่อเฮกแตร์ พรรณไม้เด่นคือยางนา (*Diperocarpus alatus* Roxb.)

ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช จากการสำรวจพบว่า สภาพป่ามีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง พื้นที่ส่วนใหญ่ที่อยู่ทางด้านทิศใต้ของอ่างเก็บน้ำเชื่อมลำปลายมาศ มีสภาพส่วนใหญ่เป็นป่าดั่งเดิม มีร่องรอยการตัดไม้บ้างเป็นบางจุด มีเปอร์เซ็นต์การปกคลุมเรือนยอดสูง ระบบนิเวศโดยรวมยังคงความอุดมสมบูรณ์ ชนิดไม้ที่สำคัญที่พบ ได้แก่ ตะเคียนหิน (*Hopea ferrea* Pierre.) ประคู้ (*Pterocarpus macrocarpus* Kurz.) มะค่าโมง (*Afzeria xylocarpa* Craib.) พะยุง (*Dalbergia cochinchensis* Pierre.) เกียมคะนอง (*Shorea henryana* Pierre.) ตะแบกใหญ่ (*Lagerstromia calyculata* Kurz.) แคนทราธิ (*Stereospermum neurantum* Kurz.) นนทรี (*Peltophorum dasyrachis* Krurz.) เป็นต้น ผู้วิจัย ให้ค่าคะแนนความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืชมีระดับปานกลาง ส่วนประชาชนให้คะแนนมีระดับสูง (R = 3 และ 4 ตามลำดับ)

ภาพที่ 6 สภาพป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 2 (ลำปลายมาศ)

2. การศึกษาด้านโอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า

สภาพพื้นที่ บริเวณหน่วยฯ ลำปลายมาศ ประกอบด้วยภูเขา และสภาพป่าอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำของลำน้ำหลายสาย เช่น ลำพิโรธ ห้วยมะไฟ ห้วยน้ำเขียว ห้วยไซกง ลำนากรอง เป็นต้น จึงเหมาะเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าเนื่องจากมีแหล่งน้ำสมบูรณ์ จากการสำรวจด้านชีวภาพของสัตว์ป่าที่อยู่อาศัยบริเวณหน่วยฯ ลำปลายมาศ จากการพบเห็นโดยตรง จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ราษฎรรอบพื้นที่ และการรวบรวม เอกสาร พบว่ามีสัตว์ประเภทมีกระดูกสันหลัง จำพวกสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์เลื้อยคลาน นกชนิดต่างๆ สัตว์ป่าที่มีโอกาสพบเห็นง่าย ได้แก่ ช้าง (*Elephas maximus*) กระต๊อง (*Bos gaurus*) วัวแดง (*Bos javanicus*) กวาง (*Cervus unicolor*) เก้ง (*Muntiacus muntjak*) สัตว์ป่าชนิดพันธุ์ที่สำคัญ ได้แก่ เสือโคร่ง (*Panthera Tigris*) เสือดาว (*Panthera pardus*) แมวดาว (*Felis bengalensis*) ชนิ่มงกุฏ (*Hylobates pileatus*) กระเจงหนู (*Tragulus javanicus*) หมิวขาว (*Selenarctos thibetanus*) หมาจิ้งจอก (*Canis aureus*) หมาใน (*Cuon alpinus*) และลิงกัง (*Macaca nemestrina*) นกที่สำคัญได้แก่ นกเงือกกรามช้าง (*Rhyticeros undulatus*) นกกก (*Buceros bicornis*) จระเข้แม่น้ำจืด (*Crocodylus siamensis*) ซึ่งมีสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ มีปลาน้ำจืด 31 ชนิด ชนิดปลาที่สำคัญ ได้แก่ ปลาชะโอน (Ompok

Bimaculatus) ปลาดุกเนื้อเลน (*Clasius melederna*) ปลากระสง (*Channa striatusi*) ปลากระทิงดำ (*Mastacembelus armatus*) เป็นต้น (สำนักงานป่าไม้เขตปราจีนบุรี, 2543)

สรุป การปรากฏของสัตว์ป่า รวมทั้งความถี่ของการปรากฏ ปริมาณ และความหลากหลาย ชนิดของสัตว์ป่าที่จะพบเห็นได้ในขณะประกอบกิจกรรมนันทนาการ บริเวณหน่วยฯลำปลายมาศ โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า ทั้งผู้วิจัย และประชาชน ให้ค่าคะแนนระดับปานกลาง ($R = 3$ เท่ากัน)

ภาพที่ 7 ร่องรอยสัตว์ป่าในพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 2 (ลำปลายมาศ)

3. ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่

การศึกษาลักษณะเฉพาะตัวของระบบนิเวศ ลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่นของพื้นที่ป่า บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 2 (ลำปลายมาศ) เมื่อเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในประเภทเดียวกัน พบว่า มีความโดดเด่นเฉพาะตัว เนื่องจากมีสัตว์ป่าที่ค่อนข้างชุกชุม มีน้ำตกประเภทเกาะแก่ง เป็นลำธาร มีถ้ำขนาดเล็ก มีประวัติศาสตร์การตั้งกองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์ ทั้งผู้วิจัยและประชาชนให้คะแนนในระดับปานกลาง ($R = 3$ เท่ากัน)

4. สภาพภูมิทัศน์

การศึกษาสภาพภูมิทัศน์ของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ 2 (ลำปลายมาศ) โดยพิจารณา ลักษณะองค์ประกอบของพื้นที่ที่ประกอบขึ้นเป็นสภาพทิวทัศน์ตามธรรมชาติที่ปรากฏแก่สายตา ทั้งนี้ พิจารณาจาก ตำแหน่ง มุมมอง ระยะห่างภูมิทัศน์ ประเภทและคุณภาพของภูมิทัศน์ มีความโดดเด่นผู้วิจัยให้ค่าคะแนนในระดับปานกลาง ส่วนประชาชนให้คะแนนในระดับสูง (R = 3 และ 4 ตามลำดับ)

ภาพที่ 8 สภาพภูมิทัศน์ในพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ 2 (ลำปลายมาศ)

5. การศึกษาความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

ความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นตัวชี้วัดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณหน่วยฯลำปลายมาศ มีลักษณะสภาพธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งนั้นทางการที่เอื้ออำนวยต่อกิจกรรมหลักที่นักท่องเที่ยวประกอบ เช่น การเที่ยวชมธรรมชาติรอบ ๆ อ่างเก็บน้ำโดยการนั่งเรือ เล่นน้ำ เล่นน้ำตก ศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ การเดินป่า เส้นทางศึกษาธรรมชาติที่มีระบบนิเวศของป่าค่อนข้างสมบูรณ์อยู่ด้านทิศใต้ของอ่างเก็บน้ำโดยข้ามฝั่ง ไปอีกด้านของอ่างเก็บน้ำ กิจกรรมดูนก กิจกรรมถ่ายภาพธรรมชาติ

เป็นต้น ดังนั้น ความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ทั้งผู้วิจัย และประชาชนให้ค่าคะแนนในระดับสูง (R = 4 และ 5 ตามลำดับ)

6. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ

จากการศึกษา พบว่า ความสะดวกโดยรวม ในการเข้าถึงบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณหน่วยฯ ลำปลายมาศ เป็นไปได้ค่อนข้างสะดวกโดยเฉพาะบริเวณที่ทำการหน่วยฯ โดยพิจารณาจากสภาพถนน/เส้นทางเดินเท้า เส้นทางศึกษาธรรมชาติมีให้เลือกหลายเส้นทางตามความต้องการของนักท่องเที่ยว สามารถเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล/ทุกช่วงเวลา ทั้งผู้วิจัย และประชาชนให้ค่าคะแนนในระดับสูง (R = 4 เท่ากัน)

7. ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ภายในพื้นที่

พบว่า มีความเชื่อมโยงระหว่างแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ทั้งในประเภทเดียวกัน และต่างประเภท เช่น ระยะห่างระหว่างการเดินทางประกอบกิจกรรมศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมเดินป่า กิจกรรมดูนก กิจกรรมถ่ายภาพธรรมชาติ สามารถประกอบกิจกรรมบนเส้นทางเดียวกันได้ หรือถ้าจะเดินทางไปแหล่งนันทนาการอื่น ๆ เช่น อุทยานแห่งชาติตาพระยา อุทยานแห่งชาติปางสีดา จะมีความเชื่อมโยงถึงกัน แต่มีระยะห่างกันเกิน 50 กิโลเมตร ถนนบางช่วงทรุดโทรม ขาดการปรับปรุง หรือถนนบางช่วงแคบ เส้นทางไม่เป็นวงรอบ ต้องย้อนกลับทางเดิมก่อน จึงจะไปจุดอื่นต่อได้ ผู้วิจัยให้คะแนนความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ระดับต่ำ ส่วนประชาชนให้คะแนนระดับปานกลาง (R = 2 และ 3 ตามลำดับ)

8. ความปลอดภัย

ความปลอดภัยโดยรวมจากภัยธรรมชาติ สัตว์ป่า พืชเป็นพิษ ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณหน่วยฯลำปลายมาศ เนื่องจากการศึกษาพบว่าเป็นพื้นที่ที่มีโอกาสพบเห็นสัตว์ป่าสูง และในบรรดาสัตว์ป่าดังกล่าว บางชนิดอาจมีอันตรายถ้าเกิดอาการแตกตื่นจากการขู่ หรือพบผู้คนในลักษณะกระชั้นชิด เช่น ช้างป่า แต่โอกาสเกิดขึ้นน้อยมาก และบริเวณที่มีอันตรายส่วนใหญ่จะอยู่ห่างไกลแหล่งท่องเที่ยว และจะไม่กำหนดเป็นแหล่งท่องเที่ยว ส่วนอันตรายที่มาจากภัยธรรมชาติ และพืชเป็นพิษ จากการสอบถามประชาชนท้องถิ่นปรากฏว่า ยังไม่เคยมี ฉะนั้น ความปลอดภัยต่อ

ชีวิต และทรัพย์สินระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว มีความปลอดภัย ทั้งผู้วิจัย และประชาชนให้
คะแนนความปลอดภัยมีระดับสูง ($R = 4$ เท่ากัน)

9. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย

ความโดดเด่นของสภาพธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติ การสื่อความหมาย การสร้าง
เรื่องราว มีความสำคัญมากในการทำให้เกิดความเข้าใจ การสร้างความเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยว
ทำให้เกิดความประทับใจ จากการศึกษา พบว่า ทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
บริเวณหน่วยฯ ลำปลายมาศ มีนัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย เนื่องจากมีความหลากหลายทาง
ชีวภาพ มีสภาพธรรมชาติที่มีทั้ง ภูเขา ลำน้ำสายต่าง ๆ และมีประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพรรค
คอมมิวนิสต์ ทั้งผู้วิจัย และประชาชนให้คะแนนนัยสำคัญต่อการสื่อความหมายระดับปานกลาง (R
 $= 3$ เท่ากัน)

รายละเอียดค่าถ่วงน้ำหนัก และค่าระดับศักยภาพ จากแบบวิเคราะห์และประเมิน ศักยภาพ
ทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯ ลำปลายมาศ ตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯ ลำปลายมาศ โดยผู้วิจัย และประชาชน

ตัวชี้วัดศักยภาพ	ค่าถ่วง น้ำหนัก (W)	ค่าระดับ ศักยภาพ (R)		ศักยภาพ ของพื้นที่ (WR)	
		ผู้วิจัย	ประชาชน	ผู้วิจัย	ประชาชน
1. ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช	4	3	4	12	16
2. โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า	5	3	3	15	15
3. ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่	4	3	3	12	12
4. สภาพภูมิทัศน์	5	3	4	15	20
5. ความเหมาะสมของทรัพยากรต่อ กิจกรรมหลักของในบริเวณ	4	4	5	16	20
6. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง นันทนาการ	3	4	4	12	12
7. ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการ อื่น ๆ ภายในพื้นที่	3	2	3	6	9
8. ความปลอดภัย	3	4	4	20	20
9. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย	5	3	3	15	15
รวม	38			123	139

นำผลรวมของผลคูณระหว่างค่าถ่วงน้ำหนักกับค่าระดับศักยภาพ มาคำนวณการประเมิน
ศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯ ลำปลายมาศ โดยผู้วิจัย

$$RRP = \frac{W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots + W_nR_n}{W_1 + W_2 + W_3 + \dots + W_n}$$

$$RRP = \frac{123}{38}$$

$$RRP = 3.24$$

นำผลรวมของผลคูณระหว่างค่าถ่วงน้ำหนักกับค่าระดับศักยภาพ มาคำนวณการประเมิน ศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯ คลองน้ำมัน โดยประชาชน

$$RRP = \frac{W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots W_nR_n}{W_1 + W_2 + W_3 + \dots W_n}$$

$$RRP = \frac{139}{38}$$

$$RRP = 3.66$$

ส่วนที่ 3 พื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล.6 (วังทะเล)

การวิเคราะห์ศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณ หน่วยฯวังทะเล โดยการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ จากแหล่งต่าง ๆ เช่น ข้อมูลพื้นฐานด้านระบบนิเวศ สัตว์ป่า และข้อมูลทรัพยากรต่าง ๆ จากหน่วยงานในสังกัดกรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และจากการสำรวจพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเพื่อรวบรวมข้อมูลทางด้านชีวภาพของพืช และสัตว์ ศึกษาชนิดพันธุ์ไม้ตามระดับความสูงของพื้นที่ ศึกษาสังคมพืชตามชนิดป่า เพื่อรวบรวม ข้อมูลด้านชีวภาพของสัตว์ป่า ศึกษาการปรากฏ/ไม่ปรากฏของสัตว์ป่า ศึกษาความหนาแน่นของ ประชากรสัตว์ป่า เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ประเด็นความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช โอกาสที่จะพบ เห็นสัตว์ป่า ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ สภาพภูมิทัศน์ ความเหมาะสมต่อกิจกรรมหลักใน บริเวณ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ ความเชื่อมโยงกันแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ภายในพื้นที่ ความปลอดภัย และนัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย มาพิจารณาในสมการถ่วงน้ำหนัก เพื่อคำนวณหาระดับศักยภาพทรัพยากรนันทนาการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณหน่วยฯวัง ทะลุ

ผลการประเมินโดยผู้วิจัย และผลการประเมินของประชาชน พบว่า พื้นที่ป่าบริเวณหน่วย พิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล.6 (วังทะเล) เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพปานกลางในการเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (RRP = 3.0 และ 3.45 ตามลำดับ)

1. การศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาในบริเวณหน่วยฯวังทะเลในส่วนที่มีความเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้หน่วยฯ วังทะเล เป็นศูนย์กลางเกี่ยวกับการบริการด้านการท่องเที่ยว สภาพพื้นที่มีลักษณะภูมิประเทศ เป็นภูเขาสูงชันจากด้านทิศใต้ แล้วลาดเทไปทางทิศเหนือ ภูเขาที่สูงที่สุด คือ เขาละมั่ง จะเป็นเทือกเขาแบ่งเขตจังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดนครราชสีมา

สภาพป่าเป็นป่าดิบแล้งเป็นผืนใหญ่ลักษณะเป็นป่าโปร่งอยู่ตรงกลาง บริเวณเทือกเขาละมั่ง มีลานหินเป็นหย่อม ๆ บริเวณลานหิน มีพรรณไม้แคระแกร็น และมีป่าดิบชื้นอยู่ด้านตะวันออกและด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ติดเขตอุทยานปางสีดา ซึ่งเป็นป่าไม่ผลัดใบมีความเขียวชอุ่มตลอดปี สภาพทั่วไปรกทึบทั้งชั้นเรือนยอดไม้ใหญ่ และพืชชั้นล่างขึ้นปกคลุมพื้นที่ การศึกษาโครงสร้างสังคมพืชบริเวณหน่วยฯวังทะเลผลการศึกษาปรากฏว่า ป่าบริเวณหน่วยฯวังทะเล มีชนิดพรรณไม้ทั้งหมด 58 ชนิด โดยแบ่งเป็นไม้ยืนต้น 30 ชนิด มีความหนาแน่น 1533 ต้นต่อเฮกแตร์ พรรณไม้เด่น คือ ยางนา (*Diperocarpus alatus* Roxb.)

ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช จากการสำรวจพบว่า สภาพป่ายังคงความอุดมสมบูรณ์เฉพาะบริเวณความลาดชันสูงโดยเฉพาะบนเขา และบริเวณใจกลางป่าจะเป็นป่าดั้งเดิม พื้นที่ป่าทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ มีการบุกรุกทำกินจากราษฎร สำหรับป่าบริเวณด้านทิศตะวันออกของพื้นที่หน่วยฯ มีหมูไม้ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นมีเปอร์เซ็นต์การปกคลุมเรือนยอดสูง ระบบนิเวศโดยรวมยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ ชนิดไม้ที่สำคัญที่พบ ได้แก่ ยางนา(*Diperocarpus alatus* Roxb.) ยางแดง (*Dipterocarpus costatus* Gaern. f.) สมพง (*Tertrameles nudiflora* R. Br.) กฤษณา (*Aquilalia crassna*) กระจับปี่ (*Anisoptera costata*) กระจับปี่เล็ก (*Hydnocarpus ilicifolius*) ตะเคียนหิน (*Hopea ferrea* Pierre.) มะค่าโมง (*Afzeria xylocarpa* Craib.) พะยูง (*Dalbergia cochinchensis* Pierre.) เคี่ยมคะนอง (*Shorea henryana* Pierre.) ตะแบกใหญ่ (*Lagerstromia calyculata* Kurz.) แคนทราญ (*Stereospermum neurantum* Kurz.) นนทรี (*Peltophorum dasyrachis* เป็นต้น ผู้วิจัยให้คะแนนความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืชระดับปานกลาง ส่วนประชาชนให้ค่าคะแนนระดับสูง (R = 3 และ 4 ตามลำดับ)

ภาพที่ 9 สภาพป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 6 (วังทะลุ)

2. การศึกษาด้านโอกาสที่จะพบเห็นสัตว์

สภาพพื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหน่วยฯวังทะลุด้านใน ประกอบด้วยภูเขา และสภาพป่าอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำของแม่น้ำบางปะกง จึงเหมาะเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า จากการสำรวจด้านชีวภาพของสัตว์ป่าโดยสอบถามเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติราชภัฏรอบพื้นที่ และการรวบรวม เอกสาร พบว่า มีสัตว์ประเภทมีกระดูกสันหลัง จำพวกสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์เลื้อยคลาน นกชนิดต่างๆ ปลาน้ำจืด สัตว์ที่มีโอกาสพบเห็นได้บ้าง ได้แก่ ช้าง (*Elephas maximus*) กระต๊อง (*Bos gaurus*) สัตว์ป่าชนิดพันธุ์ที่สำคัญ ได้แก่ เสือโคร่ง (*Panthera Tigris*) เสือดาว (*Panthera pardus*) แมวดาว (*Felis bengalensis*) ชนิ่มงกฏ (*Hylobates pileatus*) หมีควาย (*Selenarctos thibetanus*) หมาจิ้งจอก (*Canis aureus*) หมาใน (*Cuon alpinus*) และลิงกัง (*Macaca nemestrina*) นกที่สำคัญได้แก่ นกเงือกกรามช้าง (*Rhyticeros undulatus*) นกกก (*Buceros bicornis*) ปลาน้ำจืด 31 ชนิด ชนิดที่สำคัญ ได้แก่ ปลาชะโอน (*Ompok Bimaculatus*) ปลาอุกเนื้อเลน (*Clasius melederna*) ปลากระสง (*Channa striatusi*) ปลากระทิงดำ (*Mastacembelus armatus*) เป็นต้น (สำนักงานป่าไม้เขตปราจีนบุรี, 2543)

สรุป การปรากฏของสัตว์ป่า รวมทั้งความถี่ของการปรากฏ ปริมาณ และความหลากหลาย ชนิดของสัตว์ป่าที่จะพบเห็นได้ในขณะประกอบกิจกรรมนันทนาการ บริเวณหน่วยฯวังทะเล โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า ทั้งผู้วิจัย และประชาชนให้คะแนนระดับปานกลาง ($R = 3$ เท่ากัน)

3. ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่

การศึกษาความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่บริเวณหน่วยฯวังทะเล พบว่า สภาพป่าส่วนใหญ่มีระบบนิเวศสมบูรณ์ ประกอบด้วยลำน้ำ ภูเขา พรรณไม้ สัตว์ป่า หลากหลายชนิด มีลานหินที่มีดอกไม้ป่านานาชนิดที่สวยงามสามารถพบเห็นได้ในช่วงปลายฤดูฝนถึงต้นฤดูหนาวอยู่บริเวณเขาทุ่ง ทั้งผู้วิจัย และประชาชนให้คะแนนความโดดเด่นระดับสูง ($R = 4$ เท่ากัน)

ภาพที่ 10 ดอกไม้ป่าในพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติห้วยลานที่ ทล. 6 (วังทะเล)

ภาพที่ 11 ลักษณะของหินที่มีรูปทรงแปลกตาบนเขาทุ่งในพื้นที่หน่วยฯ ทล. 6 (วังทะเล)

4. สภาพภูมิทัศน์

เนื่องจากบริเวณด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของหน่วยฯวังทะเล เป็นพื้นที่ที่ถูกบุกรุกทำกิน ส่วนด้านเหนือเป็นภูเขาสูงชัน เส้นทางเข้าถึงไม่สะดวก ต้องเดินเท้าขึ้นไป ตำแหน่งมุมมองระยะห่างภูมิทัศน์ หรือสภาพภูมิทัศน์ ถ้าจะชมวิวดูจะต้องเดินขึ้นไปในจุดที่สูง ซึ่งอยู่ห่างจากหน่วย

พิทักษ์อุทยานแห่งชาติประมาณ 3 กิโลเมตร เช่น บริเวณเขาทุ่ง ผู้วิจัยให้คะแนนสภาพภูมิทัศน์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนประชาชนให้คะแนนอยู่ในระดับสูง ($R = 3$ และ 4 ตามลำดับ)

ภาพที่ 12 พื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 6 (วังทะเล)

5. การศึกษาความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

ความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นตัวชี้วัดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณหน่วยฯวังทะเล มีลักษณะสภาพธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งนั้นทางการที่เอื้ออำนวยต่อกิจกรรมหลักที่นักท่องเที่ยวประกอบ เช่น การเดินป่า เส้นทางศึกษาธรรมชาติที่มีระบบนิเวศของป่าค่อนข้างสมบูรณ์ กิจกรรมดูนก กิจกรรมถ่ายภาพธรรมชาติ เป็นต้น ทั้งผู้วิจัย และประชาชนให้คะแนนความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว มีระดับปานกลาง ($R = 3$ เท่ากัน)

6. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ

จากการศึกษาพบว่า ความสะดวกโดยรวม ในการเข้าถึงบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณหน่วยวังทะเล ยังไม่สะดวกนักโดยพิจารณาจากสภาพถนน/เส้นทางเดินเท้า เส้นทางศึกษาธรรมชาติมีให้เลือกน้อย ถนนบางช่วงเป็นถนนลูกรัง ผิวถนนขรุขระ เส้นทางเข้าถึงจุดชมวิวกที่สวยงาม เช่น บริเวณเขาทุ่งต้องเดินเท้าอย่างเดียวไม่มีถนน การเข้าถึงทำได้ยาก ทั้งผู้วิจัย และประชาชนให้คะแนนความสะดวกในการเข้าถึงต่ำ ($R = 1$ เท่ากัน)

7. ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ภายในพื้นที่

พบว่า มีความเชื่อมโยง ระหว่างแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ทั้งในประเภทเดียวกัน และต่างประเภท เช่น ระยะห่างระหว่างการเดินทางประกอบกิจกรรมศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมเดินป่า กิจกรรมดูนก กิจกรรมถ่ายภาพธรรมชาติ สามารถประกอบกิจกรรมบนเส้นทางเดียวกันได้ และถ้าจะเดินทางประกอบกิจกรรมพายเรือ ล่องแก่ง เล่นน้ำตก ที่อุทยานแห่งชาติปางสีดา ระยะห่างประมาณ 30 กิโลเมตร หรือจะส่งสัตว์ที่อุทยานแห่งชาติตาพระยา อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จะมีความเชื่อมโยง แต่ระยะทางห่างกันเกินกว่า 50 กิโลเมตร และเส้นทางบางช่วงไม่สะดวก เช่น ถนนขรุขระ หรือทางแคบ เส้นทางไม่เป็นวงรอบ ต้องย้อนกลับทางเดิมจึงจะไปจุดอื่นต่อได้ ผู้วิจัยให้คะแนนความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ในพื้นที่มีระดับต่ำ ส่วนประชาชนให้คะแนนมีระดับปานกลาง ($R = 2$ และ 3 ตามลำดับ)

8. ความปลอดภัย

ความปลอดภัยโดยรวมจากภัยธรรมชาติ สัตว์ป่า พืชเป็นพิษ ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณหน่วยวังทะเล มีความปลอดภัยต่อชีวิต และทรัพย์สินระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว หากจำกัดการท่องเที่ยวอยู่ในเขตบริการและไม่เข้าไปในพื้นที่ป่าลึกบริเวณที่ไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวเข้าไป เพราะบางแห่งเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ใหญ่ เช่น ช้าง หรืออาจมีงูพิษ ส่วนอันตรายที่มาจากภัยธรรมชาติและพืชเป็นพิษได้จากการสอบถามประชาชนท้องถิ่นปรากฏว่ายังไม่เคยมี ทั้งผู้วิจัย และประชาชนให้คะแนน ความปลอดภัยมีระดับสูง ($R = 4$ และ 5 ตามลำดับ)

9. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย

ความโดดเด่นของสภาพธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติ การสื่อความหมาย การสร้างเรื่องราว มีความสำคัญค่อนข้างสูงในการทำให้เกิดความเข้าใจ การสร้างความเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยวทำให้เกิดความประทับใจ จากการศึกษา พบว่า ทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณหน่วยวังทะเล ทั้งผู้วิจัยและประชาชนให้คะแนนนัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย ระดับปานกลาง ($R = 3$ เท่ากัน)

รายละเอียดค่าถ่วงน้ำหนัก และค่าระดับศักยภาพ จากแบบวิเคราะห์และประเมิน ศักยภาพ ทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยวังทะเล ตามตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยวังทะเล โดยผู้วิจัยและประชาชน

ตัวชี้วัดศักยภาพ	ค่าถ่วงน้ำหนัก (W)	ค่าระดับศักยภาพ (R)		ศักยภาพของพื้นที่ (WR)	
		ผู้วิจัย	ประชาชน	ผู้วิจัย	ประชาชน
1. ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช	4	3	4	12	16
2. โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า	5	3	3	15	15
3. ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่	4	4	4	16	16
4. สภาพภูมิทัศน์	5	3	4	15	20
5. ความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักของในบริเวณ	4	3	3	12	12
6. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ	3	1	1	3	3
7. ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ภายในพื้นที่	3	2	3	6	9
8. ความปลอดภัย	5	4	5	20	25
9. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย	5	3	3	15	15
รวม	38			114	131

นำผลรวมของผลคูณระหว่างค่าถ่วงน้ำหนักกับค่าระดับศักยภาพ มาคำนวณการประเมิน ศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯ วังทะเล โดยผู้วิจัย

$$RRP = \frac{W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots W_nR_n}{W_1 + W_2 + W_3 + \dots W_n}$$

114

$$RRP = \frac{38}{38}$$

$$RRP = 3.00$$

นำผลรวมของผลคูณระหว่างค่าถ่วงน้ำหนักกับค่าระดับศักยภาพ มาคำนวณการประเมิน ศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯ วังทะเล โดยประชาชน

$$RRP = \frac{W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots W_nR_n}{W_1 + W_2 + W_3 + \dots W_n}$$

131

$$RRP = \frac{38}{38}$$

$$RRP = 3.45$$

ส่วนที่ 4 พื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล.8 (ดั่งลิ้งชัน)

การวิเคราะห์ศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณ หน่วยฯดั่งลิ้งชัน โดยการรวบรวมข้อมูลทุกข้อมูมิ ที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ข้อมูลพื้นฐานด้าน ระบบนิเวศสัตว์ป่า และข้อมูลทรัพยากรต่าง ๆ จากหน่วยงานในสังกัดกรมป่าไม้ และกรมอุทยาน แห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และจากการสำรวจพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเพื่อรวบรวมข้อมูลทางด้าน ชีวิตภาพของพืช และสัตว์ ศึกษาชนิดพันธุ์ไม้ตามระดับความสูงของพื้นที่ ศึกษาสังคมพืชตามชนิดป่า เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านชีวิตภาพของสัตว์ป่า ศึกษาการปรากฏ/ไม่ปรากฏของสัตว์ป่า ศึกษาความ หนาแน่นของประชากรสัตว์ป่า เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ประเด็นความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ สภาพภูมิทัศน์ ความเหมาะสมต่อ กิจกรรมหลักในบริเวณ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ ความเชื่อมโยงกับแหล่ง นันทนาการ อื่น ๆ ภายในพื้นที่ ความปลอดภัย และนัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย มาพิจารณาใน

สมการถ่วงน้ำหนัก เพื่อคำนวณหาระดับศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณ
หน่วยฯ ตลิ่งชัน

ผลการประเมินของผู้วิจัย และผลการประเมินของประชาชน พบว่า พื้นที่ป่าบริเวณหน่วย
พิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล.8 (ตลิ่งชัน) เป็นพื้นที่ มีศักยภาพในระดับปานกลางในการ
รองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (RRP = 2.71 และ 3.18 ตามลำดับ)

1. การศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาในบริเวณหน่วยฯ ตลิ่งชันในส่วนที่มีความ
เหมาะสมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้หน่วยฯ ตลิ่งชัน เป็นศูนย์กลางเกี่ยวกับการบริการด้านการ
ท่องเที่ยว ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสลับซับซ้อนติดต่อกันทั่วพื้นที่ ยอดเขาที่สูงที่สุด
คือ เขาละมั่ง โดยมีความสูงประมาณ 994 เมตร จากระดับน้ำทะเล สำหรับเขาละมั่งจะอยู่ห่างไกล
จากหน่วยฯ ตลิ่งชันมาก การเข้าถึงยาก บริเวณนี้ไม่ได้กำหนดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของหน่วยฯ
ตลิ่งชันแต่อย่างใด เป็นเขาที่แบ่งเขตจังหวัดนครราชสีมากับจังหวัดปราจีนบุรี

สภาพป่าบริเวณที่ตั้งหน่วยเป็นป่าเต็งรัง ซึ่งเป็นป่ารอยต่อระหว่างป่าเต็งรังกับป่าดิบแล้ง
สภาพป่าส่วนใหญ่เป็นป่าดิบแล้ง จากการศึกษาโครงสร้างสังคมพืชบริเวณหน่วยฯ ตลิ่งชัน ผล
การศึกษาปรากฏว่า ป่าบริเวณหน่วยฯ ตลิ่งชัน มีชนิดพรรณไม้ทั้งหมด 65 ชนิด โดยแบ่งเป็นไม้ยืน
ต้น 36 ชนิด มีความหนาแน่น 1,498 ต้น ต่อเฮกแตร์ พรรณไม้เด่นคือ เต็ง (*Shorea obtuse* Wall)
รองลงไป คือ รัง (*Shorea siamensis* Miq) ประดู่ (*Pterocarpus macrocarpus* Kurz) แดง (*Xylocarpus*
kerrii Craib & Hutch. syn.) มะค่าแต้ (*Pterocarpus macrocarpus* Kurz) และมะม่วงหาวแมลงวัน
(*Shorea siamensis* Miq) ตามลำดับ

ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช จากการสำรวจพบว่า สภาพป่ายังคงความอุดมสมบูรณ์
ค่อนข้างสูง พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นป่าดั้งเดิม มีพื้นที่บางส่วนผ่านการบุกรุกเป็นพื้นที่ทำกินมาก่อน
แต่สภาพป่าเริ่มฟื้นตัว ป่ามีหญ้าไม่ขึ้นอยู่ไม่หนาแน่นมากนัก มีเปอร์เซ็นต์การปกคลุมเรือนยอด ปาน
กลาง ระบบนิเวศโดยรวมความอุดมสมบูรณ์ยังคงมีปรากฏให้เห็น ชนิดไม้ที่สำคัญที่พบ ได้แก่ เต็ง
(*Shorea obtuse* Wall) รัง (*Shorea siamensis* Miq) ประดู่ (*Pterocarpus macrocarpus* Kurz) แดง
(*Xylocarpus kerrii* Craib & Hutch. syn) ยอป่า (*Morinda coreia* Ham.) มะค่าแต้ (*Sindora siamensis*

Teijsm. ex Miq.) พฤษภ (*Albizia lebbek* Benth.) มะขามป้อมดง (*Cephalotaxus griffithii* Hook. f.) อ้อยช้าง (*Lannea coromandelica* Merr.) กราด (*Dipterocarpus intricatus* Dyer) เป็นต้น ทั้งผู้วิจัย และประชาชนให้ค่าคะแนนความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืชในระดับปานกลาง (R = 3 เท่ากัน)

ภาพที่ 13 พื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ 8 (ตลิ่งชัน)

2. การศึกษาด้าน โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า

สภาพพื้นที่ บริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหน่วยฯตลิ่งชัน ประกอบด้วยภูเขา และสภาพป่าส่วนใหญ่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำของลำมูลบน จึงเหมาะเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า จากการสำรวจด้านชีวภาพของสัตว์ป่าที่อยู่อาศัยบริเวณหน่วยฯตลิ่งชัน จากการพบเห็น โดยตรงจากการสอบถามข้อมูลด้านสัตว์ป่าจากเจ้าหน้าที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ราษฎรรอบพื้นที่ และการรวบรวมเอกสาร พบว่า มีจำนวนสัตว์ประเภทมีกระดูกสันหลัง แบ่งออกได้เป็น จำพวกสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม นก และสัตว์เลื้อยคลาน ชนิดพันธุ์สำคัญที่พบเห็นได้บ้าง ได้แก่ ช้างป่า (*Elephas maximus*) วัวแดง (*Bos javanicus*) เก้ง (*Muntiacus muntjak*) หม่าจิ้งจอก (*Canis aureus*) ไก่ฟ้าหลังขาว (*Lophura nycthemera*) นกขุนทอง (*Gracula religiosa sumatraensis*) กวาง (*Cervus unicolor*) หม่าใน (*Cuon alpinus*) ลิงกัง (*Macaca nemestrina*) ปลาน้ำจืด 31 ชนิด ชนิดที่สำคัญ ได้แก่ ปลาชะโอน (*Ompok bimaculatus*) ปลาคูกเนื้อเลน (*Clasius melederna*) ปลา

กระสง (*Channa striatus*) ปลากระทิงดำ (*Mastacembelus armatus*) เป็นต้น (สำนักงานป่าไม้เขต
ปราจีนบุรี, 2543)

สรุป การปรากฏของสัตว์ป่า รวมทั้งความถี่ของการปรากฏ ปริมาณ และความหลากหลาย
ชนิดของสัตว์ป่าที่จะพบเห็นได้ในขณะประกอบกิจกรรมนันทนาการ บริเวณหน่วยฯดงลิงชัน โอกาส
ที่จะพบเห็นสัตว์ป่า ทั้งผู้วิจัย และประชาชนให้คะแนนระดับปานกลาง ($R = 3$ เท่ากัน)

3. ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่

การศึกษาลักษณะเฉพาะตัวของระบบนิเวศ ลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่นของพื้นที่ป่า
บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ 8 (ดงลิงชัน) เมื่อเทียบกับแหล่งท่องเที่ยว อื่น ๆ ใน
ประเภทเดียวกัน พบว่ามีความโดดเด่นเฉพาะตัว โดยเฉพาะบริเวณที่เป็นรอยต่อระหว่างป่าเต็งรังกับ
ป่าดิบแล้ง ผู้วิจัยให้คะแนนความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ในระดับต่ำ และประชาชนให้คะแนน
ระดับปานกลาง ($R = 2$ และ 3 ตามลำดับ)

ภาพที่ 14.15 สภาพป่าเต็งรังบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ 8 (ดงลิงชัน)

4. สภาพภูมิทัศน์

การศึกษาสภาพภูมิทัศน์จากลักษณะองค์ประกอบของพื้นที่หน่วยฯตลิ่งชันที่ประกอบขึ้นเป็นสภาพทิวทัศน์ตามธรรมชาติที่ปรากฏแก่สายตา ทั้งนี้พิจารณาจากตำแหน่ง มุมมอง ระยะห่างภูมิทัศน์ ประเภท และคุณภาพของภูมิทัศน์ของหน่วยฯตลิ่งชัน พบว่าพื้นที่เป็นภูเขามีสถานะเป็นที่ราบสูง ความสูงและความลาดชันของภูเขาน้อย ดังนั้น ตำแหน่ง มุมมองของภูมิทัศน์ส่วนใหญ่จึงไม่ค่อยเหมาะสมแก่การชมวิวจะมีพื้นที่ที่คาบเกี่ยวกับอ่างเก็บน้ำลำมูลบนที่พอจะเป็นจุดชมวิวได้ ผู้วิจัยให้คะแนนสภาพภูมิทัศน์ในระดับต่ำ ส่วนประชาชนให้คะแนนในระดับปานกลาง ($R = 2$ และ 3 ตามลำดับ)

ภาพที่ 16 สภาพภูมิทัศน์บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ 8 (ตลิ่งชัน)

5. การศึกษาความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

ความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นตัวชี้วัดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณหน่วยตลิ่งชัน มีลักษณะสภาพธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งนันทนาการที่เอื้ออำนวยต่อกิจกรรมหลักที่นักท่องเที่ยวประกอบ เช่น การเดินป่า เส้นทางศึกษาธรรมชาติที่มีระบบนิเวศของป่าค่อนข้างสมบูรณ์ กิจกรรมดูนก กิจกรรมล่องแก่งตามลำน้ำมูล เป็นต้น แต่กิจกรรมล่องแก่งจะกระทำได้ในบริเวณและช่วงเวลาสั้น ๆ ในฤดู

ฝน ผู้วิจัยให้คะแนนความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวในระดับต่ำ ส่วนประชาชนให้คะแนนในระดับปานกลาง ($R = 2$ และ 3 ตามลำดับ)

6. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ

จากการศึกษา พบว่า ความสะดวกโดยรวมในการเข้าถึงบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณหน่วยดงลิงชัน ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร โดยพิจารณาจากสภาพถนน/เส้นทางเดินเท้า เส้นทางศึกษาธรรมชาติมีให้เลือกน้อย ส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรัง บางช่วงทรุดโทรมเนื่องจากถูกน้ำกัดเซาะในช่วงฤดูฝน ดังนั้นเส้นทางเข้าไม่จูงใจให้นักท่องเที่ยวไปเที่ยวชม ทั้งผู้วิจัย และประชาชนให้คะแนนความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการมีระดับต่ำ ($R = 2$ เท่ากัน)

7. ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ภายในพื้นที่

พบว่า มีความเชื่อมโยง ระหว่างแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ทั้งในประเภทเดียวกัน และต่างประเภท เช่น ระยะห่างระหว่างการเดินทางประกอบกิจกรรมศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมเดินป่า กิจกรรมดูนก กิจกรรมขี่จักรยานชมธรรมชาติ สามารถประกอบกิจกรรมบนเส้นทางเดียวกันได้ และถ้าจะเดินทางประกอบกิจกรรมพายเรือ เล่นน้ำ ล่องแพขนาดใหญ่ ในอ่างเก็บน้ำลำมูลบนซึ่งอยู่นอกเขตอุทยานแห่งชาติทับลานมีระยะห่าง ประมาณ 5 กิโลเมตร หรือถ้าจะเดินทางไปแหล่งนันทนาการ อื่น ๆ อุทยานแห่งชาติตาพระยา อุทยานแห่งชาติปางสีดา เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จะมีความเชื่อมโยง แต่บางแห่งมีระยะทางห่างไกล สภาพถนนยังไม่ดีเท่าที่ควร ทั้งผู้วิจัย และประชาชนให้คะแนนความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ภายในพื้นที่ในระดับปานกลาง ($R = 3$ เท่ากัน)

8. ความปลอดภัย

ความปลอดภัยโดยรวมจากภัยธรรมชาติ สัตว์ป่า พืชเป็นพิษ ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณหน่วยดงลิงชัน เนื่องจากทางด้านทิศใต้ของหน่วยดงลิงชันมีทางเข้าถึงใจกลางป่า แต่เป็นเส้นทางที่ไม่สะดวก ผ่านป่าเต็งรัง ป่าดิบแล้ง สภาพป่าที่สมบูรณ์จะอยู่ลึก ถ้าไม่จำกัดขอบเขตพื้นที่สำหรับใช้เป็นแหล่งนันทนาการ พื้นที่บางจุดอาจมีอันตรายจากสัตว์ป่าบางชนิด ถ้าหากเกิดอาการแตกตื่น จากการขู่หรือพบคนในลักษณะกระชั้นชิด เช่น ช้างป่า แต่โอกาสที่จะเกิดขึ้นมีน้อย

ส่วนอันตรายจากพืชที่เป็นพิษหรือจากภัยธรรมชาติยังไม่ปรากฏว่ามี ฉะนั้น ถ้าหากกำหนดพื้นที่สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมแล้ว จะมีความปลอดภัยต่อชีวิต และทรัพย์สินระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว ทั้งผู้วิจัย และประชาชนให้คะแนนความปลอดภัยมีระดับสูง (R = 4 เท่ากัน)

9. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย

ความโดดเด่นของสภาพธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติ การสื่อความหมาย การสร้างเรื่องราว มีความสำคัญค่อนข้างสูงในการทำให้เกิดความเข้าใจ การสร้างความเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยวทำให้เกิดความประทับใจ จากการศึกษา พบว่าพื้นที่ป่าที่เหมาะสมเป็นแหล่งนันทนาการของหน่วยฯ ตลิ่งชันเป็นผืนป่าที่เป็นป่ารอยต่อระหว่างป่าเต็งรังกับป่าดิบแล้ง มีความหลากหลายทางชีวภาพที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ควรค่าแก่การศึกษา ผู้วิจัยให้คะแนนทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณหน่วยฯ ตลิ่งชันมีนัยสำคัญต่อการสื่อความหมายปานกลาง ส่วนประชาชนให้คะแนนในระดับสูง (R = 3 และ 4 ตามลำดับ)

รายละเอียดค่าถ่วงน้ำหนัก และค่าระดับศักยภาพ จากแบบวิเคราะห์และประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯ ตลิ่งชัน ตามตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯ ตลิ่งชัน โดยผู้วิจัยและประชาชน

ตัวชี้วัดศักยภาพ	ค่าถ่วงน้ำหนัก (W)	ค่าระดับศักยภาพ (R)		ศักยภาพของพื้นที่ (WR)	
		ผู้วิจัย	ประชาชน	ผู้วิจัย	ประชาชน
1. ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช	4	3	3	12	12
2. โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า	5	3	3	15	15
3. ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่	4	2	3	8	12
4. สภาพภูมิทัศน์	5	2	3	10	15
5. ความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักของในบริเวณ	4	2	3	8	12
6. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ	3	2	2	6	6
7. ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ภายในพื้นที่	3	3	3	9	9
8. ความปลอดภัย	5	4	4	20	20
9. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย	5	3	4	15	20
รวม	38			103	121

นำผลรวมของผลคูณระหว่างค่าถ่วงน้ำหนักกับค่าระดับศักยภาพ มาคำนวณการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯ ตลิ่งชัน โดยผู้วิจัย

$$RRP = \frac{W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots + W_nR_n}{W_1 + W_2 + W_3 + \dots + W_n}$$

$$RRP = \frac{103}{38}$$

$$RRP = 2.71$$

นำผลรวมของผลคูณระหว่างค่าถ่วงน้ำหนักกับค่าระดับศักยภาพ มาคำนวณการประเมิน ศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯ ตลิ่งชัน โดยประชาชน

$$RRP = \frac{W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots W_nR_n}{W_1 + W_2 + W_3 + \dots W_n}$$

$$RRP = \frac{121}{38}$$

$$RRP = 3.18$$

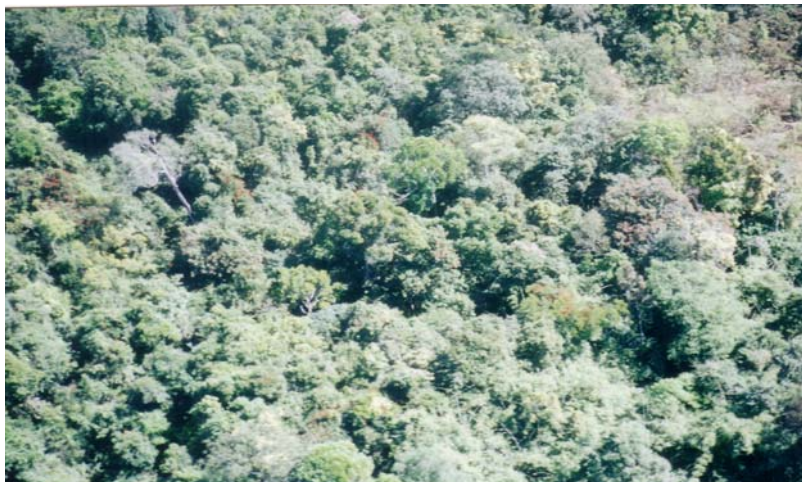
ส่วนที่ 5 พื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล.11 (ไทยสามัคคี)

การวิเคราะห์ศักยภาพทรัพยากรนันทนาการต่อการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณ หน่วยฯ ไทยสามัคคี โดยการรวบรวมข้อมูลทุกมิติที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ข้อมูลพื้นฐานด้าน ระบบนิเวศสัตว์ป่า และข้อมูลทรัพยากรต่าง ๆ จากหน่วยงานในสังกัดกรมป่าไม้ และกรมอุทยาน แห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และจากการสำรวจพื้นที่ป่า เพื่อรวบรวมข้อมูลทางด้านชีวภาพของ พืช และสัตว์ ศึกษาชนิดพันธุ์ไม้ตามระดับความสูงของพื้นที่ ศึกษาสังคมพืชตามชนิดป่า เพื่อ รวบรวมข้อมูลด้านชีวภาพของสัตว์ป่า ศึกษาการปรากฏ/ไม่ปรากฏของสัตว์ป่า เพื่อนำข้อมูลมา วิเคราะห์ประเด็นความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า ความโดดเด่น เฉพาะตัวของพื้นที่ สภาพภูมิทัศน์ ความเหมาะสมต่อกิจกรรมหลักในบริเวณ ความสะดวกในการ เข้าถึงแหล่งนันทนาการ ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ภายในพื้นที่ ความปลอดภัย และนัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย มาพิจารณาในสมการถ่วงน้ำหนัก เพื่อคำนวณหาระดับศักยภาพ ทรัพยากรนันทนาการในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณหน่วยฯ ไทยสามัคคี

จากการวิเคราะห์และประเมินโดยผู้วิจัย พบว่า พื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับ ลานที่ ทล. 11 (ไทยสามัคคี) เป็นพื้นที่ ที่มีศักยภาพปานกลางในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (RRP = 3.29)

1. การศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาในบริเวณหน่วยฯไทยสามัคคีในสวนที่ มีความเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้หน่วยฯไทยสามัคคี เป็นศูนย์กลางเกี่ยวกับการบริการ ด้านการท่องเที่ยว พื้นที่ศึกษามีลักษณะภูมิประเทศ เป็นภูเขาสลับพื้นที่ราบ คล้ายกับท้องกระทะ ยอดเขาที่สูงที่สุด คือ ภูสามง่ามโดยมีความสูงประมาณ 949 จากระดับน้ำทะเล สภาพป่าเป็นป่าดิบแล้ง ซึ่งเป็นป่าไม่ผลัดใบมีความเขียวชอุ่มตลอดปี สภาพทั่วไปรกทึบทั้งชั้นเรือนยอดไม้ใหญ่ และพืชชั้นล่าง ขึ้นปกคลุมพื้นที่ มีป่าเบญจพรรณขึ้นปะปนเล็กน้อย การศึกษาโครงสร้างสังคมพืชบริเวณหน่วยฯไทยสามัคคี พบว่า ป่าบริเวณหน่วยฯไทยสามัคคี มีชนิดพรรณไม้ทั้งหมด 63 ชนิด โดยแบ่งเป็นไม้ยืนต้น 37 ชนิด มีความหนาแน่น 1,730 ต้นต่อเฮกแตร์ พรรณไม้เด่น คือ ประดู่ (*Pterocarpus macrocarpus* Kurz) รองลงมาเป็น มะค่าโมง (*Alexia xylocarpa* Craib.) ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช จากการสำรวจพบว่า สภาพป่ายังคงความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างสูง พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นป่าดั้งเดิม ไม่มีการบุกรุกแต่อย่างใด ป่ามีหมูไม้ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น มี เปรอร์เซ็นการปกคลุมเรือนยอดสูง ระบบนิเวศโดยรวมยังคงความอุดมสมบูรณ์อยู่ ชนิดไม้ที่สำคัญที่พบ ได้แก่ ประดู่ (*Pterocarpus macrocarpus* Kurz) เคี่ยมคะนอง (*Shorea henryana* Pierre.) ตะแบกใหญ่ (*Lagerstromia calyculata* Kurz.) แคทราย (*Stereospermum neurantum* Kurz.) นนทรี (*Peltophorum dasyrachis* Kurz.) พันชาติ (*Erythrophoem succirubru*) ขางนา (*Dipterocarpus alatus* Roxb.) ขางแดง(*Dipterocarpus costatus* Gaem. f.) ตะเคียนหิน (*Hopea ferrea* Pierre.) เป็นต้น ผู้วิจัยให้คะแนนความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืชมีระดับสูง ส่วนประชาชนให้คะแนนระดับปานกลาง (R = 4 และ 3 ตามลำดับ) ส่วนผลการประเมินโดยประชาชน ผลปรากฏว่า เป็นพื้นที่มีศักยภาพสูง (RRP = 3.74)

ภาพที่ 17 สภาพป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล.11 (ไทยสามัคคี)

2. การศึกษาด้าน โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า

สภาพพื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหน่วยฯไทยสามัคคีประกอบด้วยภูเขา และสภาพป่าอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของแม่น้ำมูล มีลำน้ำสาขาหลายสาย เช่น คลองชำเขย ห้วยซับเต่า ห้วยคำชีแรด ห้วยคำปลาก้าง ลำมูลสามง่าม และเป็นเขตรอยต่อ ระหว่างอำเภอวังน้ำเขียวกับอำเภอครบุรี ซึ่งมีพื้นที่ป่าเชื่อมต่อเป็นผืนเดียวกัน มีขนาดกว้างใหญ่ มีความหลากหลายของพรรณพืช ลำน้ำสาขาสายต่าง ๆ ไหลไปรวมกันที่อำเภอครบุรี แล้วไหลไปรวมเป็นลำน้ำมูล จึงเป็นแหล่งน้ำ แหล่งอาหารของสัตว์ป่า จากการสำรวจด้านชีวภาพของสัตว์ป่าที่อยู่อาศัยบริเวณหน่วยฯ ไทยสามัคคี จากการพบเห็นโดยตรง การสอบถามเจ้าหน้าที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ราษฎรในพื้นที่ และการรวบรวมเอกสาร พบว่า มีจำนวนสัตว์ประเภทมีกระดูกสันหลัง จำพวก สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม นกชนิดต่าง ๆ และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ชนิดพันธุ์ที่พบเห็นได้บ้าง ได้แก่ ช้าง (*Elephant maximus*) กระต๊อง (*Bos gaurus*) กวาง (*Cervus unicolor*) เก้ง (*Muntiacus munt jak*) ชนิดพันธุ์สำคัญ เช่น เสือโคร่ง (*Panthera Tigris*) วัวแดง (*Bos javanicus*) เสือผา (*Capricornis sumatraensis*) เสือดาว (*Pantera pardus*) แมวดาว (*Felis bengalensis*) ชนิ่มงูฏ (*Hylobates pileatus*) หมิวาย (*Selenarctos thibetanus*) หมาจิ้งจอก (*Canis aureus*) หมาใน (*Cuon alpinus*) ลิงกัง (*Macaca nemestrina*) และหมูป่า เป็นต้น (สำนักงานป่าไม้เขตปราจีนบุรี, 2543)

สรุปผู้วิจัย และ ประชาชนให้ค่าคะแนนการปรากฏของสัตว์ป่า รวมทั้งความถี่ของการปรากฏ ปริมาณ และ ความหลากหลายชนิดของสัตว์ป่าที่จะพบเห็นได้ในขณะประกอบกิจกรรม

นันทนาการ บริเวณหน่วยฯ ไทยสามัคคี โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า มีระดับสูง (R = 4 และ 5 ตามลำดับ)

ภาพที่ 18,19 สัตว์ป่าที่พบบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล.11 (ไทยสามัคคี)

3. การศึกษาด้านความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่

ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ จะมีน้ำหนักค่อนข้างมาก เพราะถ้าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศขาดความโดดเด่นเฉพาะตัวแล้ว จะไม่มีจุดสนใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวอยากจะมาเที่ยว จากการศึกษพบว่า ความโดดเด่นเฉพาะตัว ของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหน่วยฯ ไทยสามัคคี คือ สภาพธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย สังกมพืช สังกมสัตว์ ซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพ ผู้วิจัยให้คะแนนความโดดเด่นเฉพาะตัวมีระดับปานกลาง ส่วนประชาชนให้คะแนนมีระดับสูง (R = 3 และ 5 ตามลำดับ)

4. สภาพภูมิทัศน์

เนื่องจากบริเวณหน่วยฯ ไทยสามัคคีมีภูเขาสูงชัน เป็นหน้าผา และมีสันเขาที่แบ่งเขตจังหวัดนครราชสีมา กับจังหวัดปราจีนบุรี ทำให้มีมุมมองที่สามารถมองเห็นทิวทัศน์ ในด้านตะวันตกเหมาะสำหรับชมทัศนียภาพในขณะพระอาทิตย์ตกได้อย่างงดงาม อีกทั้งมองเห็นป่าลานบางส่วน ทั้งผู้วิจัย และประชาชนให้คะแนนคุณภาพภูมิทัศน์อยู่ในระดับปานกลาง (R = 3 เท่ากัน)

ภาพที่ 20 สภาพภูมิทัศน์ในพื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ 11 (ไทยสามัคคี)

5. การศึกษาความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

ความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นตัวชี้วัดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณหน่วยฯ ไทยสามัคคี มีลักษณะสภาพธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งนันทนาการที่เอื้ออำนวยต่อกิจกรรมหลักที่นักท่องเที่ยวประกอบ เช่น การเดินป่า เส้นทางศึกษาธรรมชาติที่มีระบบนิเวศของป่าค่อนข้างสมบูรณ์ กิจกรรมดูนก กิจกรรมส่องสัตว์ กิจกรรมถ่ายภาพธรรมชาติ เป็นต้น ผู้วิจัยให้ค่าคะแนนความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนประชาชนให้คะแนนระดับสูง ($R = 3$ และ 5 ตามลำดับ)

6. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ

จากการศึกษา พบว่า ความสะดวกโดยรวม ในการเข้าถึงบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณหน่วยฯ ไทยสามัคคี ยังไม่สะดวกนัก โดยพิจารณาจากสภาพถนน/เส้นทางเดินเท้า ถนนบางช่วงเป็นถนนลูกรัง บางช่วงทรุดโทรม เส้นทางศึกษาธรรมชาติ มีให้เลือกน้อย ยังไม่สามารถตอบสนองตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งนับวันจะเพิ่มขึ้น ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ ทั้งผู้วิจัย และประชาชนให้คะแนนอยู่ในระดับต่ำ ($R = 2$ เท่ากัน)

7. ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ภายในพื้นที่

พบว่า มีความเชื่อมโยงระหว่างแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ทั้งในประเภทเดียวกัน และต่างประเภท เช่น ระยะห่างระหว่างการเดินทางประกอบกิจกรรมศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมชมวิวกิจกรรมดูนก กิจกรรมถ่ายภาพธรรมชาติ สามารถประกอบกิจกรรมบนเส้นทางเดียวกันได้ ทั้งภายในอุทยานแห่งชาติทับลาน เช่น บริเวณหน่วยฯสวนห้อม บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน สามารถชมป่าลาน เล่นน้ำตกบ่อทอง น้ำตกเหวนกกก ระยะห่างไม่เกิน 40 กิโลเมตร หรือถ้าจะเดินทางไปแหล่งนันทนาการอื่น ๆ เช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ถึงแม้ว่าจุดที่ตั้งของหน่วยฯ ไทยสามัคคีจะมีความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นมาก แต่สภาพถนนบางช่วงยังทรุดโทรมทำให้การเดินทางไม่สะดวก ผู้วิจัย และประชาชนให้ค่าความเชื่อมโยงมีระดับปานกลาง ($R = 3$ เท่ากัน)

8. ความปลอดภัย

ความปลอดภัยโดยรวมจากภัยธรรมชาติ สัตว์ป่า พืชเป็นพิษ ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณหน่วยฯไทยสามัคคี เนื่องจากจุดที่ตั้งหน่วยฯ อยู่ค่อนข้างลึกเข้าไปในใจกลางป่า ซึ่งใกล้ถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าซึ่งใกล้แหล่งน้ำ และบริเวณนั้นมีโป่งซึ่งเป็นดินที่มีส่วนประกอบของแร่ธาตุที่สัตว์ต้องการ พื้นที่บางจุดเป็นป่าดิบ อาจเป็นที่ซ่อนตัวของสัตว์ป่า อาจมีงูพิษ บางจุดเป็นบริเวณที่ช้างป่าออกหากิน ซึ่งอาจมีอันตรายได้หากไม่มีการกำหนดบริเวณพื้นที่สำหรับประกอบกิจกรรมนันทนาการ หรือจัดให้เจ้าหน้าที่คอยควบคุมดูแลนักท่องเที่ยวไม่ให้เข้าไปในบริเวณที่อาจมีอันตราย แต่ถ้ามีมาตรการดูแลเรื่องความปลอดภัยแล้ว จะไม่มีอันตรายแต่อย่างใด ส่วนอันตรายจากพืชที่เป็นพิษหรือจากภัยธรรมชาติได้สอบถามประชาชนท้องถิ่นแล้วยังไม่ปรากฏว่ามี ดังนั้น ความปลอดภัยต่อชีวิต และทรัพย์สินระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว ผู้วิจัยให้คะแนนความปลอดภัยมีระดับปานกลาง ส่วนประชาชนให้คะแนนมีระดับสูง ($R = 3$ และ 4 ตามลำดับ)

9. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย

ความโดดเด่นของสภาพธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติ การสื่อความหมายการสร้างเรื่องราว มีความสำคัญค่อนข้างสูงในการทำให้เกิดความเข้าใจ การสร้างความเพลิดเพลินให้กับ นักท่องเที่ยว ทำให้เกิดความประทับใจ จากการศึกษาพบว่า ทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณหน่วยฯ ไทยสามัคคีมีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ไม่ว่าจะเป็นพืช

หรือสัตว์ ผู้วิจัยให้คะแนนนัยสำคัญต่อการสื่อความหมายมีระดับสูง ส่วนประชาชนให้คะแนนมีระดับปานกลาง ($R = 4$ และ 3 ตามลำดับ)

รายละเอียดค่าถ่วงน้ำหนัก และค่าระดับศักยภาพจากแบบวิเคราะห์ และประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการบริเวณหน่วยฯ ไทยสามัคคี ตามตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯ ไทยสามัคคี โดยผู้วิจัย และประชาชน

ตัวชี้วัดศักยภาพ	ค่าถ่วงน้ำหนัก (W)	ค่าระดับศักยภาพ (R)		ศักยภาพของพื้นที่ (WR)	
		ผู้วิจัย	ประชาชน	ผู้วิจัย	ประชาชน
1. ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช	4	4	3	16	12
2. โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า	5	4	5	20	25
3. ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่	4	3	5	12	20
4. สภาพภูมิทัศน์	5	3	3	15	15
5. ความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักของในบริเวณ	4	3	5	12	20
6. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ	3	2	2	6	6
7. ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ภายในพื้นที่	3	3	3	9	9
8. ความปลอดภัย	5	3	4	15	20
9. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย	5	4	3	20	15
รวม	38			125	142

นำผลรวมของผลคูณระหว่างค่าถ่วงน้ำหนักกับค่าระดับศักยภาพ มาคำนวณการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯ ไทยสามัคคี โดยผู้วิจัย

$$RRP = \frac{W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots W_nR_n}{W_1 + W_2 + W_3 + \dots W_n}$$

$$RRP = \frac{125}{38}$$

$$RRP = 3.29$$

นำผลรวมของผลคูณระหว่างค่าถ่วงน้ำหนักกับค่าระดับศักยภาพ มาคำนวณการประเมิน ศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯไทยสามัคคี โดยประชาชน

$$RRP = \frac{W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots W_nR_n}{W_1 + W_2 + W_3 + \dots W_n}$$

$$RRP = \frac{142}{38}$$

$$RRP = 3.74$$

ส่วนที่ 6 พื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล.12 (ซับสะเดา)

การวิเคราะห์ศักยภาพทรัพยากรป่าไม้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณหน่วยฯ ซับสะเดาโดยการรวบรวมข้อมูลทุกมิติที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ เช่น ข้อมูลพื้นฐานด้านระบบนิเวศ สัตว์ป่า และข้อมูลทรัพยากรต่าง ๆ จากหน่วยงานในสังกัดกรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และจากการสำรวจป่า เพื่อรวบรวมข้อมูลทางด้านชีวภาพของพืช และสัตว์ ศึกษาชนิดพันธุ์ไม้ตามระดับความสูง ของพื้นที่ ศึกษาสังคมพืชตามชนิดป่า ศึกษาการปรากฏ/ไม่ปรากฏของสัตว์ป่า ศึกษาความหนาแน่นของประชากรสัตว์ป่า เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ประเด็น ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช โอกาสที่จะพบเห็น สัตว์ป่า ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ สภาพภูมิทัศน์ ความเหมาะสมต่อกิจกรรมหลักในบริเวณ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง นันทนาการ ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ภายในพื้นที่ ความปลอดภัย และ นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย มาพิจารณาในสมการถ่วงน้ำหนัก เพื่อกำหนดหาระดับศักยภาพ ทรัพยากรนันทนาการในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณหน่วยฯซับสะเดา พบว่า ทั้งผลการ ประเมินของผู้วิจัย และผลการประเมินของประชาชน ให้คะแนนพื้นที่ป่าบริเวณ หน่วยพิทักษ์

อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล.12 (ซับสะเดา) เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในระดับปานกลางในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (RRP = 2.97) ซึ่งผลการประเมินสอดคล้องกัน

1. การศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาในบริเวณ หน่วยฯ ซับสะเดา ในส่วนที่มีความเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้หน่วยฯ ซับสะเดา เป็นศูนย์กลางเกี่ยวกับการบริการด้าน การท่องเที่ยว จากการศึกษพบว่า ลักษณะภูมิประเทศของหน่วยฯ ซับสะเดาเป็นภูเขา สลับซับซ้อนอยู่ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ มีความลาดเททางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ยอดเขาที่สูงที่สุด คือ เขาซับยางแดง โดยมีความสูงประมาณ 743 เมตร จากระดับน้ำทะเล

สภาพป่าบริเวณหน่วยฯ ซับสะเดาเป็นป่าเต็งรังที่ค่อนข้างสมบูรณ์ ซึ่งนับว่าเป็นป่าเต็งรังที่มีเหลือให้พบเห็นได้เป็นส่วนน้อย บริเวณหน่วยฯ ซับสะเดาเป็นพื้นที่เป็นรอยต่อ ระหว่างป่าเต็งรังและป่าดิบแล้ง นอกจากป่าเต็งรังแล้ว ยังมีป่าดิบแล้งเชื่อมต่อจากป่าเต็งรัง และมีป่าดิบชื้นปะปนอยู่ด้วย พื้นที่ที่มีความสูงประมาณ 270 - 740 เมตร จากระดับน้ำทะเล การศึกษาโครงสร้างสังคมพืชบริเวณรอบ ๆ หน่วยฯ ซับสะเดา ปรากฏว่า ป่าบริเวณหน่วยฯ ซับสะเดามีชนิดพรรณไม้ทั้งหมด 74 ชนิด โดยแบ่งเป็นไม้ยืนต้น 39 ชนิด มีความหนาแน่น 1,460 ต้น ต่อเฮกแตร์ พรรณไม้เด่นคือเต็ง (*Shorea obtuse* Wall) รองลงไป คือ รัง (*Shorea siamensis* Miq) ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืชจากการสำรวจพบว่า สภาพป่ายังคงความอุดมสมบูรณ์ ค่อนข้างสูง พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นป่าดั้งเดิม ไม่มีการบุกรุกแต่อย่างใด ป่ามีหมูไม้ขึ้นอยู่ไม่ถึงกับหนาแน่น มี เปรอร์เซ็นต์การปกคลุมเรือนยอดปานกลาง ระบบนิเวศโดยรวมยังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่ ชนิดไม้ที่สำคัญ ที่พบ ได้แก่ เต็ง (*Shorea obtuse* Wall) รองลงไป คือ รัง (*Shorea siamensis* Miq) ประดู่ (*Pterocarpus macrocarpus* Kurz) แดง (*Xylia kerrii*) มะค่าแต้ (*Pterocarpus macrocarpus* Kurz) เป็นต้น ผู้วิจัยให้คะแนนความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช มีระดับปานกลาง ส่วนประชาชนให้คะแนนมีระดับสูง (R = 3 และ 4 ตามลำดับ)

ภาพที่ 21 สภาพป่าเต็งรังบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ 12 (ซับสะเดา)

2. การศึกษาด้าน โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า

สภาพพื้นที่ บริเวณหน่วยฯซับสะเดา ประกอบด้วยภูเขา และสภาพป่าที่มีความหลากหลาย ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำของลำน้ำมูล จึงเหมาะสำหรับเป็นแหล่งน้ำ แหล่งอาหาร และถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า จากการสำรวจด้านชีวภาพของสัตว์ป่าที่อยู่อาศัยบริเวณ หน่วยฯซับสะเดา จากการพบเห็นโดยตรง การสอบถามข้อมูลด้านสัตว์ป่าจากเจ้าหน้าที่หน่วยพิทักษ์ อุทยานแห่งชาติ การสอบถามราษฎร รอบพื้นที่ และการรวบรวมเอกสาร พบว่า มีจำนวนสัตว์ ประเภทมีกระดูกสันหลัง แบ่งออกเป็น จำพวก สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม นกชนิดต่าง ๆ สัตว์เลื้อยคลาน และปลาน้ำจืด ชนิดพันธุ์ที่พบเห็นได้บ้าง ได้แก่ กวาง (*Cervus unicolor*) เก้ง (*Muntiacus muntjak*) ช้าง (*Elephant maximus*) กระทิง (*Bos gaurus*) ชนิดพันธุ์ที่สำคัญ ได้แก่ วัวแดง (*Bos javanicus*) เสือโคร่ง (*Panthera tigris*) เสือดาว (*Panthera pardus*) แมวดาว (*Felis bengalensis*) ชนิ่มงกุฏ (*Hylobates pileatus*) หมิวาย (*Selenarctos thibetanus*) และหมาจิ้งจอก (*Canis aureus*) นกที่สำคัญได้แก่ ไก่ฟ้าหลังขาว (*Lophura nycthemera*) ไก่ฟ้าพญาลอ (*Lophura diardi*) นกเงือกงามข้าง (*Rhyticeros undulatus*) นกกก (*Buceros bicornis*) จระเข้ น้ำจืด (*Crocodylus siamensis*) ซึ่งจัดเป็นชนิดพันธุ์ที่มีสถานภาพใกล้จะสูญพันธุ์ (*Endangered species*) กิ้งก่าบินปีกสีส้ม (*Dreco meculatus*) ปลาที่สำคัญ ได้แก่ ปลาชะโอน (*Ompok bimaculatus*) ปลาคูกเนื้อเลน (*Clasius melederna*) ปลากระสง (*Channa striatusi*) ปลากระทิงดำ (*Mastacembelus armatus*) เป็นต้น (สำนักงานป่าไม้เขตปราจีนบุรี, 2543)

สรุปผู้วิจัย และประชาชนให้คะแนน การปรากฏของสัตว์ป่า รวมทั้งความถี่ของการปรากฏ ปริมาณ และความหลากหลายชนิดของสัตว์ป่าที่จะพบเห็นได้ในขณะประกอบกิจกรรม นันทนาการ บริเวณหน่วยฯ ชับสะเดา โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่ามีปานกลาง (R = 3 เท่ากัน)

3. การศึกษาด้านความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่

ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ที่มีความสำคัญค่อนข้างมาก เพราะถ้าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศขาดความโดดเด่นเฉพาะตัวแล้ว จะไม่มีจุดสนใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวอยากจะมาเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณหน่วยฯ ชับสะเดา คือ สภาพป่าส่วนใหญ่มีระบบนิเวศที่สมบูรณ์ มีป่าเต็งรังที่ยังหลงเหลือจากการบุกรุกแผ้วถาง ให้พบเห็นที่มีสภาพค่อนข้างสมบูรณ์แห่งหนึ่งของอุทยานแห่งชาติทับลาน และยังประกอบด้วยน้ำตก ภูเขา พรรณไม้ หลากหลายชนิด สภาพธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย สังกมพืช สังกมสัตว์ ซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งผู้วิจัย และประชาชนให้คะแนนความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่มีระดับปานกลาง (R = 3 เท่ากัน)

4. สภาพภูมิทัศน์

เนื่องจากบริเวณหน่วยฯ ชับสะเดามีภูเขา แต่สภาพของภูเขามีสภาพสูงชัน ไม่มากนัก จึงไม่ค่อยมีจุดชมวิวทิวทัศน์ หรือมีจุดชมวิวแต่ไม่มีความโดดเด่น สภาพป่าบริเวณที่อยู่ใกล้แนวเขตอุทยานฯ มีร่องรอยการบุกรุก แต่ถัดจากแนวเขตอุทยานฯ เข้าไปใจกลางพื้นที่ป่ามีสภาพสมบูรณ์ มีน้ำตกขนาดเล็กอยู่ทางด้านใต้ ประกอบกับทางด้านเหนือมีอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กซึ่งใช้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจในระดับท้องถิ่น ผู้วิจัยให้คะแนนคุณภาพภูมิทัศน์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนประชาชนให้คะแนนคุณภาพภูมิทัศน์อยู่ในระดับสูง (R = 3 และ 4 ตามลำดับ)

ภาพที่ 22 สภาพภูมิทัศน์ในพื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ 12 (ซับสะเดา)

5. การศึกษาความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

ความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นตัวชี้วัดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณหน่วยฯ ซับสะเดา มีลักษณะสภาพธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งนั้นทางการเอื้ออำนวยต่อกิจกรรมหลักที่นักท่องเที่ยวประกอบ เช่น การเดินป่าศึกษาธรรมชาติของป่าเต็งรังที่สมบูรณ์ซึ่งนับวันจะหาได้ยาก เนื่องจากถูกบุกรุกทำลายจนเหลือส่วนน้อย เนื่องจากสภาพป่าในบริเวณนี้เป็นป่ารอยต่อระหว่างป่าเต็งรังกับป่าดิบแล้ง ทำให้มีความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช จึงเป็นแหล่งอาหารของนกชนิดต่าง ๆ มีนกชนิดต่าง ๆ อยู่มาก จึง เหมาะจะทำกิจกรรมดูนก ผู้วิจัยให้คะแนนความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวมีระดับปานกลาง ส่วนประชาชนให้คะแนนความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักมีระดับสูง (R = 3 และ 4 ตามลำดับ)

6. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ

จากการศึกษาพบว่า ความสะดวกโดยรวมในการเข้าถึงบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณหน่วยฯ ซับสะเดายังไม่ค่อยสะดวก ถนนส่วนใหญ่เป็นทางลูกรังมีสภาพทรุดโทรม บางช่วงผิวถนนขรุขระ เข้าถึงได้ยากในช่วงฤดูฝน ถนนบางช่วงถูกน้ำกัดเซาะเสียหาย ทั้งผู้วิจัย และประชาชนให้คะแนน ความสะดวกในการเข้าถึงอยู่ในระดับต่ำ (R = 2 เท่ากัน)

7. ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ภายในพื้นที่

พบว่า มีความเชื่อมโยงระหว่างแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ทั้งในประเภทเดียวกัน และต่างประเภท เช่น ระยะห่างระหว่างการเดินทางประกอบกิจกรรมศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมเดินป่า กิจกรรมดูนก กิจกรรมถ่ายภาพธรรมชาติ สามารถประกอบกิจกรรมบนเส้นทางเดียวกันได้ และถ้าจะเดินทางประกอบ กิจกรรมพายเรือ ตกปลา เล่นน้ำ บริเวณอ่างเก็บน้ำลำมูลบน อ่างเก็บน้ำลำแะ และที่บริเวณหาดชมตะวัน ริมอ่างเก็บน้ำลำปลายมาศซึ่งเป็นที่ตั้งของหน่วยฯลำปลายมาศ ระยะห่างประมาณ 25 - 40 กิโลเมตร หรือ ถ้าจะเดินทางไปแหล่งนันทนาการอื่น ๆ เช่น อุทยานแห่งชาติปางสีดา จะมีความเชื่อมโยง แต่เดินทาง ไม่สะดวกเนื่องจากถนนบางช่วงทรุดโทรม และมีระยะทางไกล ผู้วิจัย ให้คะแนนความเชื่อมโยงมีระดับต่ำ ส่วนประชาชนให้คะแนนมีระดับปานกลาง (R = 2 และ 3 ตามลำดับ)

8. ความปลอดภัย

ความปลอดภัยโดยรวมจากภัยธรรมชาติ สัตว์ป่า พืชเป็นพิษ ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณหน่วยฯซับสะเดา เนื่องจากจุดที่ตั้งของหน่วยฯอยู่ลึกเข้าไปทางใจกลางพื้นที่อุทยานฯ และบริเวณที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยวอยู่ในป่าลึกใกล้แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ใหญ่ เช่น ช้าง หมู พื้นที่บางแห่งเป็นป่ารกทึบ อาจมีงูพิษ หากการท่องเที่ยวอยู่ในบริเวณที่กำหนดให้ท่องเที่ยว และไม่เข้าไปในเขตที่ไม่อนุญาตให้เข้า พร้อมทั้งปฏิบัติตามระเบียบหรือคำสั่งของเจ้าหน้าที่แล้ว จะมีความปลอดภัยต่อชีวิต และทรัพย์สินระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว ส่วนภัยที่เกิดจากธรรมชาติ และพืชเป็นพิษจากการสอบถามประชาชนในพื้นที่แล้ว ไม่ปรากฏว่ามี ผู้วิจัยให้คะแนนมีความปลอดภัยระดับสูง ส่วนประชาชนให้คะแนนระดับปานกลาง (R = 4 และ 3)

9. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย

ความโดดเด่นของสภาพธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติ การสื่อความหมาย การสร้างเรื่องราว มีความสำคัญค่อนข้างสูงในการทำให้เกิดความเข้าใจ การสร้างความเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยวทำให้ เกิดความประทับใจ บริเวณหน่วยฯซับสะเดามีป่าเต็งรังที่ค่อนข้างสมบูรณ์เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับชนิดพันธุ์ไม้ในป่าเต็งรัง ผู้วิจัยให้คะแนนทรัพยากรป่าไม้บริเวณหน่วยฯ ซับ

สะดวก นัยสำคัญต่อการสื่อความหมายระดับปานกลาง ส่วนประชาชนให้คะแนนนัยสำคัญต่อการสื่อความหมายของพื้นที่ในระดับสูง (R = 3 และ 4 ตามลำดับ)

รายละเอียดค่าถ่วงน้ำหนัก และค่าระดับศักยภาพ จากแบบวิเคราะห์และประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯ ชับสะเดา ตามตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯ ชับสะเดา โดยผู้วิจัย และประชาชน

ตัวชี้วัดศักยภาพ	ค่าถ่วงน้ำหนัก (W)	ค่าระดับศักยภาพ (R)		ศักยภาพของพื้นที่ (WR)	
		ผู้วิจัย	ประชาชน	ผู้วิจัย	ประชาชน
1. ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช	4	3	4	12	16
2. โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า	5	3	3	15	15
3. ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่	4	3	3	12	12
4. สภาพภูมิทัศน์	5	3	4	15	20
5. ความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักของในบริเวณ	4	3	4	12	16
6. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ	3	2	2	6	6
7. ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ภายในพื้นที่	3	2	3	6	9
8. ความปลอดภัย	5	4	3	20	15
9. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย	5	3	4	15	20
รวม	38			113	129

นำผลรวมของผลคูณระหว่างค่าถ่วงน้ำหนักกับค่าระดับศักยภาพ มาคำนวณการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯ ชับสะเดา โดยผู้วิจัย

$$RRP = \frac{W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots + W_nR_n}{W_1 + W_2 + W_3 + \dots + W_n}$$

$$\text{RRP} = \frac{113}{38}$$

$$\text{RRP} = 2.97$$

นำผลรวมของผลคูณระหว่างค่าถ่วงน้ำหนักกับค่าระดับศักยภาพ มาคำนวณการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯ ชับสะเคา โดยประชาชน

$$\text{RRP} = \frac{W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots W_nR_n}{W_1 + W_2 + W_3 + \dots W_n}$$

$$\text{RRP} = \frac{129}{38}$$

$$\text{RRP} = 3.40$$

ส่วนที่ 7 พื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล.13 (สวนห้อม)

การวิเคราะห์ศักยภาพทรัพยากรป่าไม้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณหน่วยฯ สวนห้อม โดยการรวบรวมข้อมูลทุกมิติ ที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ข้อมูลพื้นฐานด้านระบบนิเวศ สัตว์ป่า และ ข้อมูลทรัพยากรต่าง ๆ จากหน่วยงานในสังกัดกรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และจากการสำรวจพื้นที่ป่าเพื่อรวบรวมข้อมูลทางด้านชีวภาพของพืช และสัตว์ ศึกษาชนิดพันธุ์ไม้ตามระดับความสูงของพื้นที่ ศึกษาสังคมพืชตามชนิดป่า เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านชีวภาพของสัตว์ป่า ศึกษาการปรากฏ/ไม่ปรากฏของสัตว์ป่า ศึกษาความหนาแน่นของประชากรสัตว์ป่า เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ประเด็นความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ สภาพภูมิทัศน์ ความเหมาะสมต่อกิจกรรมหลักในบริเวณ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการ อื่น ๆ ภายในพื้นที่ ความปลอดภัย และ นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย มาพิจารณา ในสมการถ่วงน้ำหนัก เพื่อคำนวณหาระดับศักยภาพของการเป็นทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯ สวนห้อม

ผลจากการประเมินของผู้วิจัย พบว่า พื้นที่ศึกษามีศักยภาพปานกลางในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (RRP = 3.42) ส่วนผลการประเมินโดยประชาชน ปรากฏว่า พื้นที่ที่มีศักยภาพสูง (RRP = 3.82)

1. การศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาในบริเวณหน่วยฯ สวนห้อมในส่วนที่มีความเหมาะสม ที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้ที่ทำการหน่วยพิทักษ์อุทยานฯ สวนห้อม เป็นศูนย์กลางเกี่ยวกับการบริการด้านการท่องเที่ยว สภาพทั่วไปมีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขา สลับลำห้วย ยอดเขาที่สูงที่สุดมีความสูงประมาณ 385 เมตร จากระดับน้ำทะเล สภาพป่าเป็นป่าโปร่ง ประกอบด้วยไม้ขนาดกลาง ไม้ขนาดใหญ่มีสัดส่วนที่น้อย มีไผ่ป่า และหญ้าเพ็กขึ้นอยู่ทั่วไป มีป่าเบญจพรรณขึ้นปะปน จากการศึกษาโครงสร้างสังคมพืชบริเวณหน่วยฯ สวนห้อม ผลปรากฏว่า ป่าบริเวณหน่วยฯ สวนห้อม มีชนิดพรรณไม้ทั้งหมด 48 ชนิด โดยแบ่งเป็นไม้ยืนต้น 29 ชนิด มีความหนาแน่น 1,360 ต้น ต่อเฮกแตร์ พรรณไม้เด่นคือ เคี่ยมคะนอง (*Shorea henryana* Pierre.) ตะแบกใหญ่ (*Lagerstrormia calyculata* Kurz.) แคนทราญ (*Stereospermum neurantum* Kurz.) นนทรี (*Peltophorum dasyrachis* Krurz.)

ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช จากการสำรวจพบว่า สภาพป่าเป็นป่าโปร่ง ผ่านการทำไม้มาแล้ว เป็นส่วนใหญ่ มีการบุกรุกพื้นที่เพื่อทำไร่ ป่ามีหมูไม้ขึ้นอยู่เบาบาง มีเปอร์เซ็นต์การปกคลุมเรือนยอดต่ำ ระบบนิเวศโดยรวมมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ชนิดไม้ที่สำคัญที่พบ ได้แก่ ประคู้ (*Pterocarpus macrocarpus* Kurz.) เคี่ยมคะนอง (*Shorea henryana* Pierre.) ตะแบกใหญ่ (*Lagerstrormia calyculata* Kurz.) แคนทราญ (*Stereospermum neurantum* Kurz.) นนทรี (*Peltophorum dasyrachis* Krurz.) พันชาติ (*Erythrophoem succirubru*) ยางนา (*Dipterocarpus alatus* Roxb.) ยางแดง (*Dipterocarpus costatus* Gaern. f.) ตะเคียนหิน (*Hopea ferrea* Pierre.) เป็นต้น ผู้วิจัยให้คะแนนความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืชมีระดับต่ำ ส่วนประชาชนให้คะแนนระดับ ปานกลาง (R = 2 และ 3 ตามลำดับ)

2. การศึกษาด้านโอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า

สภาพพื้นที่ป่าบริเวณหน่วยฯ สวนห้อม ประกอบด้วยภูเขา และสภาพป่าเป็นแหล่งต้นน้ำของ แม่น้ำบางปะกง และแม่น้ำมูล ล้อมรอบด้วยเทือกเขาสลับซับซ้อน จากการสำรวจด้านชีวภาพของสัตว์ป่าที่อยู่อาศัยบริเวณหน่วยฯสวนห้อม จากการพบเห็นโดยตรง การสอบถามข้อมูลด้านสัตว์ป่าจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ การสอบถามราษฎรรอบพื้นที่ และการรวบรวมเอกสาร พบว่ามีจำนวนสัตว์ประเภทมีกระดูกสันหลังแบ่งออกได้เป็น จำพวกสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม นก

สัตว์เลื้อยคลาน ชนิดพันธุ์สำคัญที่พบได้แก่ เลียงผา (*Capricornis sumatraensis*) กวาง (*Cervus unicolor*) เก้ง (*Muntiacus muntjak*) หมาจิ้งจอก (*Canis aureus*) และหมาใน (*Cuon alpinus*) นกที่สำคัญได้แก่ ไก่ฟ้าหลังขาว (*Lophura nycthemera*) ไก่ฟ้าพญาลอ (*Lophura diardi*) เป็นต้น (สำนักงานป่าไม้เขตปราจีนบุรี, 2543)

สรุป การปรากฏของสัตว์ป่า รวมทั้งความถี่ของการปรากฏ ปริมาณ และความหลากหลาย ชนิดของสัตว์ ป่าที่จะพบเห็นได้ในขณะประกอบกิจกรรมนันทนาการ บริเวณหน่วยฯ สวนห้อม ผู้วิจัยให้คะแนนโอกาสพบเห็นสัตว์ป่ามีระดับต่ำ ส่วนประชาชนให้คะแนนโอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่ามีระดับปานกลาง (R = 2 และ 3 ตามลำดับ)

3. ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่

การศึกษาลักษณะความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ป่าบริเวณหน่วยฯ สวนห้อม ปรากฏว่ามีลักษณะองค์ประกอบของพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น น้ำตก ภูเขา ลักษณะทางกายภาพ เช่น ลักษณะหิน มีน้ำตกขนาดเล็กอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน 3 แห่ง บางแห่งเป็นน้ำตกที่ซ่อนตัวอยู่ในหุบเขา ทางลงไปน้ำตกจะต้องผ่านจากบนเขาลงไป ผู้วิจัย ให้ค่าคะแนนความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่มีระดับปานกลาง ส่วนประชาชนให้คะแนนระดับสูง (R = 3 และ 4 ตามลำดับ)

ภาพที่ 23,24 สภาพธรรมชาติในพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล. 13 (สวนห้อม)

4. สภาพภูมิทัศน์

เนื่องจากพื้นที่ป่าบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล.13 (สวนห้อม) เป็นภูเขา มีลักษณะเป็นที่ราบสูง สภาพป่าเป็นป่าโปร่ง ซึ่งผ่านการบุกรุกแผ้วถาง และผ่านการทำไม้มาแล้ว สภาพป่ากำลังฟื้นตัว มีต้นไม้ขึ้นเบาบาง บริเวณที่ตั้งสำนักงานหน่วยฯ เป็นที่โล่งเตียน ทำให้ตำแหน่งมุมมองของ ภูมิทัศน์โดยรอบ เป็นมุมกว้าง มองเห็นวิวทิวทัศน์ได้กว้างไกล ประกอบกับบริเวณโดยรอบพื้นที่โอบล้อมด้วยภูเขา ในช่วงฤดูหนาว มีหมอกปกคลุม ทำให้มีทิวทัศน์สวยงาม ทั้งผู้วิจัย และประชาชนให้คะแนน สภาพภูมิทัศน์ มีค่าสูง (R = 4 และ 5 ตามลำดับ)

ภาพที่ 25 สภาพภูมิทัศน์บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ ทล.13 (สวนห้อม)

5. การศึกษาความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

ความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลัก ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นตัวชี้วัด ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณหน่วยฯ สวนห้อม มีลักษณะสภาพธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้ออำนวยต่อกิจกรรมหลักที่นักท่องเที่ยวประกอบ เช่น การตั้งแคมป์พักแรม เล่นน้ำตก การเดินป่า เส้นทางศึกษาธรรมชาติที่มีระบบนิเวศของป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ กิจกรรมดูนก กิจกรรมถ่ายภาพธรรมชาติ เป็นต้น ดังนั้น ทั้งผู้วิจัย และประชาชนให้คะแนนความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว มีค่าสูง (R = 4 เท่ากัน)

6. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ

จากการศึกษา พบว่า ความสะดวกโดยรวมในการเข้าถึงบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณหน่วยฯสวนห้อม เป็นไปได้อย่างสะดวก โดยพิจารณาจากสภาพถนน/เส้นทางเดินเท้า เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ที่มีอยู่ และระยะทางที่เข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวไม่ห่างจากทางหลวงแผ่นดิน สามารถเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล/ทุกช่วงเวลา ผู้วิจัย และประชาชนให้คะแนนความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการมีระดับสูง และปานกลาง (R = 4 และ 3 ตามลำดับ)

7. ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ภายในพื้นที่

พบว่า มีความเชื่อมโยง ระหว่างแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ทั้งในประเภทเดียวกัน และต่างประเภท เช่น ระยะห่างระหว่างการเดินทางประกอบกิจกรรมศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมเดินป่า กิจกรรมดูนก กิจกรรมถ่ายภาพธรรมชาติ กิจกรรมส่องสัตว์ กิจกรรมเล่นน้ำตก และกิจกรรมกึ่งผจญภัย เช่น ปีน/ไต่เขา ไรยตัวจากหน้าผา สามารถประกอบกิจกรรมบนเส้นทางเดียวกันได้ และถ้าจะเดินทางประกอบกิจกรรมพายเรือ ตกปลา ระยะห่างประมาณ 5 กิโลเมตร หรือถ้าจะเดินทางไปแหล่งนันทนาการอื่น ๆ เช่น เขาแผงม้า อ่างเก็บน้ำลำพระเพลิง แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เขากุหลอง อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติ ปางสีดา อยู่ไม่ห่างนัก ทั้งผู้วิจัย และประชาชนให้คะแนนความเชื่อมโยงมีอย่างมาก (R = 4 เท่ากัน)

8. ความปลอดภัย

ความปลอดภัยโดยรวมจากภัยธรรมชาติ สัตว์ป่า พืชเป็นพิษ ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณหน่วยฯสวนห้อม มีความปลอดภัยต่อชีวิต และทรัพย์สินระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวสูง เนื่องจาก บริเวณที่จัดไว้สำหรับการท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ จะไม่มีสัตว์ใหญ่ สภาพป่าเป็นป่าโปร่ง มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติจัดเตรียมไว้ ส่วนความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติและพืชเป็นพิษ ได้สอบถามจากประชาชนในพื้นที่แล้ว ไม่มีภัยธรรมชาติและพืชเป็นพิษแต่อย่างใด ทั้งผู้วิจัย และประชาชน ให้คะแนนความปลอดภัยสูง (R = 4 และ 5 ตามลำดับ)

9. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย

ความโดดเด่นของสภาพธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติ การสื่อความหมาย การสร้างเรื่องราว มีความสำคัญค่อนข้างสูงในการทำให้เกิดความเข้าใจ การสร้างความเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยวทำให้เกิดความประทับใจ จากการศึกษา พบว่า ทรัพยากรป่าไม้บริเวณหน่วยฯ สวนห้อม ถึงแม้พื้นที่ป่าบริเวณนี้ถูกบุกรุก และผ่านการทำไม้มาแล้ว แต่ก็ยังคงมีความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งพืช และสัตว์ เพราะผืนป่าบริเวณนี้เชื่อมต่อกับป่าผืนใหญ่ แต่มีภูเขาโอบล้อมพื้นที่ไว้ จึงไม่ค่อยพบสัตว์ขนาดใหญ่ เช่น ช้าง กระทิง ผู้วิจัยให้คะแนนนัยสำคัญต่อการสื่อความหมายระดับสูง ส่วนประชาชนให้คะแนนนัยสำคัญต่อการสื่อความหมายระดับปานกลาง (R = 4 และ 3 ตามลำดับ)

รายละเอียดค่าถ่วงน้ำหนัก และค่าระดับศักยภาพ จากแบบวิเคราะห์และประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการบริเวณหน่วยฯ สวนห้อม ตามตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯ สวนห้อม โดยผู้วิจัยและประชาชน

ตัวชี้วัดศักยภาพ	ค่าถ่วงน้ำหนัก (W)	ค่าระดับศักยภาพ (R)		ศักยภาพของพื้นที่ (WR)	
		ผู้วิจัย	ประชาชน	ผู้วิจัย	ประชาชน
1. ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช	4	2	3	8	12
2. โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า	5	2	3	10	15
3. ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่	4	3	4	12	16
4. สภาพภูมิทัศน์	5	4	5	20	25
5. ความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักของในบริเวณ	4	4	4	16	16
6. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ	3	4	3	12	9
7. ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ภายในพื้นที่	3	4	4	12	12
8. ความปลอดภัย	5	4	5	20	25
9. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย	5	4	3	20	15
รวม	38			130	145

นำผลรวมของผลคูณระหว่าง ค่าถ่วงน้ำหนัก กับค่าระดับศักยภาพทุกตัว มาคำนวณ การประเมิน ศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯ สวนห้อมโดยผู้วิจัย

$$RRP = \frac{W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots W_nR_n}{W_1 + W_2 + W_3 + \dots W_n}$$

$$RRP = \frac{130}{38}$$

$$RRP = 3.42$$

นำผลรวมของผลคูณระหว่างค่าถ่วงน้ำหนักกับค่าระดับศักยภาพทุกตัว มาคำนวณ การประเมิน ศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯ สวนห้อมโดยประชาชน

$$RRP = \frac{W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots W_nR_n}{W_1 + W_2 + W_3 + \dots W_n}$$

$$RRP = \frac{145}{38}$$

$$RRP = 3.82$$

ส่วนที่ 8 พื้นที่ป่าบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน

การวิเคราะห์ศักยภาพทรัพยากรป่าไม้บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน โดยการรวบรวมข้อมูลทุกมิติ ที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ข้อมูลพื้นฐานด้านระบบนิเวศสัตว์ป่า และข้อมูลทรัพยากรต่าง ๆ จากหน่วยงานในสังกัดกรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และจากการสำรวจป่าเพื่อ รวบรวมข้อมูลทางด้านชีวภาพของพืช และสัตว์ ศึกษาชนิดพันธุ์ไม้ตามระดับความสูงของพื้นที่ ศึกษา สังคมพืชตามชนิดป่า เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านชีวภาพของสัตว์ป่า ศึกษาการปรากฏ/ ไม่ปรากฏของสัตว์ป่า ศึกษาความหนาแน่นของประชากรสัตว์ป่า เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ประเด็นความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ สภาพภูมิทัศน์ ความเหมาะสมต่อกิจกรรมหลักในบริเวณ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ภายใน พื้นที่ ความปลอดภัย และนัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย มาแทนค่าในสมการถ่วงน้ำหนัก เพื่อคำนวณหาระดับศักยภาพ

ทรัพยากรป่าไม้ บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ พบว่า พื้นที่ป่าบริเวณ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติ
ทับลาน

ผลการประเมินของผู้วิจัย ปรากฏว่า เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพปานกลางในการเป็นแหล่ง
ท่องเที่ยว เชิงนิเวศ(RRP = 3.13) ส่วนผลการประเมินโดยประชาชน ปรากฏว่า เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพ
สูง (RRP = 3.66)

1. การศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาในบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ
ทับลาน ในส่วนที่มีความเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้ที่ทำการอุทยานฯ เป็นศูนย์กลาง
เกี่ยวกับการบริการด้านการท่องเที่ยว ลักษณะภูมิประเทศโดยรอบ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติ เป็นที่
ราบท้องกระทะ มีภูเขาล้อมรอบตั้งอยู่ท้องที่ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอชาติ ขอดเขาที่สูงที่สุด คือ เขา
ละมั่งมีความสูงประมาณ 992 เมตร จากระดับน้ำทะเล สันเขาละมั่งจะเป็นเส้นแบ่งเขตจังหวัด
ปราจีนบุรี และจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นเส้นแบ่งลุ่มน้ำของสองลุ่มน้ำ คือลุ่มน้ำบางปะกง และลุ่ม
น้ำมูล

สภาพป่าบริเวณที่ทำการอุทยานทับลาน เป็นป่าลานผืนใหญ่ และเป็นป่าลานผืนสุดท้าย
ของประเทศที่ยังคงความสมบูรณ์ มีต้นลาน (*Corypha Lecomtei* Becc.) ขึ้นอยู่ทั่วไป ห่างจากที่ทำการ
อุทยานไปจะเป็นป่าดิบแล้ง และป่าดิบชื้นซึ่งเป็นป่าไม่ผลัดใบมีความเขียวชอุ่มตลอดปี มีป่า
เบญจพรรณขึ้นปะปนเป็นหย่อม ๆ เป็นป่าที่ผ่านการทำไม้มาแล้ว จากการศึกษาโครงสร้างสังคมพืช
บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน ผลการศึกษาปรากฏว่า ป่าบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ
ทับลาน มีชนิดพรรณไม้ทั้งหมด 62 ชนิด โดยแบ่งเป็นไม้ยืนต้น 41 ชนิด มีความหนาแน่น 1,540
ต้น ต่อเฮกแตร์ พรรณไม้เด่นคือ ต้นลาน (*Corypha Lecomtei* Becc.) สมพง (*Tertrameles*
nudiflora R. Br.)

ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช จากการสำรวจพบว่า สภาพป่ายังคงความอุดมสมบูรณ์
ค่อนข้างสูง พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นป่าดงเดิม ไม่มีการบุกรุกแต่อย่างใด ป่ามีหมุ่ไม้ขึ้นอยู่อย่าง
หนาแน่น มีเปอร์เซ็นต์การปกคลุมเรือนยอดสูง ระบบนิเวศโดยรวมยังความอุดมสมบูรณ์ ชนิดไม้ที่
สำคัญที่พบ ได้แก่ ต้นลาน (*Corypha Lecomtei* Becc.) ยางนา (*Diperocarpus alatus* Roxb.) ยาง

แดง (*Dipterocarpus costatus* Gaern.f. ตะเคียนหิน (*Hopea ferrea* Pierre) เป็นต้น ทั้งผู้วิจัยและประชาชนให้คะแนนความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืชระดับปานกลาง (R = 3 เท่ากัน)

ภาพที่ 26 สภาพป่าที่สมบูรณ์ของพื้นที่ที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน

2. การศึกษาด้านโอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า

สภาพพื้นที่ บริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน ประกอบด้วยภูเขา และสภาพป่าอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำของแม่น้ำบางปะกง จึงเหมาะเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า จากการสำรวจด้านชีวภาพของสัตว์ป่าที่อยู่อาศัยบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน จากการพบเห็น โดยตรง การสอบถามข้อมูลด้านสัตว์ป่าจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ การสอบถามราษฎรรอบพื้นที่ และการรวบรวมเอกสาร พบว่า มีสัตว์ประเภทมีกระดูกสันหลัง จำพวกสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม จำพวกนก จำพวกสัตว์เลื้อยคลาน สัตว์ป่าที่สำคัญ วัวแดง (*Bos javanicus*) เสือดาว (*Panthera pardus*) แมวดาว (*Felis bengalensis*) ชนิ่มงู (*Hylobates pileatus*) นกที่สำคัญได้แก่ นกเงือกงามช้าง (*Rhyticeros undulatus*) นกกก (*Buceros bicornis*) เป็นต้น (สำนักงานป่าไม้เขตปราจีนบุรี, 2543)

สรุป การปรากฏของสัตว์ป่า รวมทั้งความถี่ของการปรากฏ ปริมาณ และความหลากหลายชนิดของสัตว์ป่าที่จะพบเห็นได้ในขณะประกอบกิจกรรมนันทนาการ บริเวณที่ทำการอุทยานทับลาน ผู้วิจัย และประชาชนให้คะแนนโอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า มีระดับปานกลาง (R = 3 เท่ากัน)

3. ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่

การศึกษาความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน โดยพิจารณาจากลักษณะเฉพาะของระบบนิเวศ ลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่น เมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ประเภทเดียวกัน พบว่ามีพรรณไม้ที่โดดเด่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือ ต้นลานขึ้นอยู่เป็นป่าผืนใหญ่ และสิ้นสุดท้ายที่เหลื่ออยู่ของประเทศที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ ผู้วิจัยให้คะแนนความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ระดับปานกลาง ส่วนประชาชนให้คะแนนระดับสูง (R = 3 และ 5 ตามลำดับ)

ภาพที่ 27 ต้นลานในพื้นที่ที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน

4. สภาพภูมิทัศน์

ลักษณะและองค์ประกอบของพื้นที่ป่าบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน ที่ประกอบขึ้นเป็นสภาพทัศนทัศน์ตามธรรมชาติ ที่ปรากฏแก่สายตา ทั้งนี้ พิจารณาจาก ตำแหน่ง มุมมอง ระยะห่างภูมิทัศน์ ประเภท และคุณภาพของภูมิทัศน์ พื้นที่ป่าบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน ตั้งอยู่มีลักษณะเป็นแอ่ง คล้ายท้องกระทะ มีภูเขาล้อมรอบ และทางด้านทิศตะวันออกของพื้นที่ที่ทำการอุทยานฯ จะมีเทือกเขาละมั่งพาดผ่านเป็นแนวยาวแบ่งเขตจังหวัดปราจีนบุรี และนครราชสีมา เทือกเขาดังกล่าวมีความสูงชันทางด้านทิศตะวันตกของพื้นที่อุทยานฯ แต่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือจะลาดเท มีความลาดชันน้อยกว่าด้านทิศตะวันตก มีภูเขาสลับซับซ้อน

ติดต่อกันเป็นที่ราบสูง ฉะนั้นพื้นที่ทางด้านที่ดั่งที่ทำการอุทยานฯจะมีวิวทิวทัศน์สวยงามมากกว่า โดยเฉพาะบริเวณจุดที่สูง จะ เหมาะแก่การชมวิว ผู้วิจัยให้คะแนนสภาพภูมิทัศน์ มีระดับปานกลาง ส่วนประชาชนให้คะแนนระดับสูง (R = 3 และ 5 ตามลำดับ)

ภาพที่ 28 สภาพภูมิทัศน์ในพื้นที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน

5. การศึกษาความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

ความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นตัวชี้วัด ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลานมีลักษณะสภาพธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งนั้นทางการที่เอื้ออำนวยต่อกิจกรรมหลักที่นักท่องเที่ยวประกอบ เช่น การเดินป่า เส้นทางศึกษาธรรมชาติที่มีระบบนิเวศของป่าที่สมบูรณ์ กิจกรรมดูนก กิจกรรมถ่ายภาพธรรมชาติ กิจกรรมเล่นน้ำตก กิจกรรมพักผ่อนรับประทานอาหาร ชมวิวทิวทัศน์ในบรรยากาศที่สงบ กิจกรรมกึ่งผจญภัย เช่น ปีนไต่เขา ขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ เป็นต้น ผู้วิจัยให้คะแนนความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวมีระดับปานกลาง ส่วนประชาชนให้คะแนนระดับสูง ระดับศักยภาพ (R) = 3 และ 4 ตามลำดับ

6. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ

จากการศึกษาพบว่า ความสะดวกโดยรวมในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน บางจุดเป็นไปได้อย่างสะดวก บางจุดยังไม่สะดวกเท่าที่ควร โดยพิจารณาจาก สภาพถนน/เส้นทางเดินเท้า เส้นทางศึกษาธรรมชาติที่มีให้เลือก ตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ช่วงเวลา และฤดูกาลที่สามารถเข้าถึง เส้นทางเข้าส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรัง บางจุดการเข้าถึงทำได้โดยการเดินเท้าเพียงอย่างเดียว ผู้วิจัย ให้คะแนนความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการมีระดับปานกลาง ส่วนประชาชนให้คะแนนระดับต่ำ ระดับศักยภาพ ($R = 3$ และ 2 ตามลำดับ)

7. ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ภายในพื้นที่

พบว่า มีความเชื่อมโยงระหว่างแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ทั้งในประเภทเดียวกัน และต่างประเภท เช่น ระยะห่างระหว่างการเดินทางประกอบกิจกรรมศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมเดินป่า กิจกรรมดูนก กิจกรรมถ่ายภาพธรรมชาติ กิจกรรมกึ่งผจญภัย เช่น ปีนไต่เขา จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ สามารถประกอบกิจกรรมบนเส้นทางเดียวกันได้ในแหล่งท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติทับลาน และถ้าจะเดินทางประกอบกิจกรรมพายเรือ เล่นน้ำตก ระยะห่างประมาณ 6 – 10 กิโลเมตร หรือถ้าจะเดินทางไปแหล่งนันทนาการอื่น ๆ เช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติปางสีดา ทั้งผู้วิจัยและประชาชนให้คะแนนความเชื่อมโยงมีระดับปานกลาง ($R = 3$ เท่ากัน)

8. ความปลอดภัย

ความปลอดภัยโดยรวมจากภัยธรรมชาติ สัตว์ป่า พืชเป็นพิษ ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน ที่ทำการตั้งอยู่ริมถนน 304 พื้นที่โดยรอบมีสภาพเป็นป่าลาน ผสมผสานกับป่าดิบแล้ง และพื้นที่บางแห่งเป็นป่าดิบชื้น บริเวณที่ห่างที่ทำการอุทยานฯ เข้าไปในใจกลางป่า ถ้าเข้าไปในป่าลึกจะมีโอกาสพบเห็นสัตว์ป่า เช่น ช้าง หมี บางจุดรกทึบ อาจมีงูพิษอยู่อาศัย อาจจะมีอันตราย แต่โอกาสเกิดขึ้นมีน้อย และบริเวณที่จัดไว้เป็นเขตบริการที่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงได้ จะมีความปลอดภัยต่อชีวิต และทรัพย์สินระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว ส่วนความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติและพืชเป็นพิษ จากการสอบถามประชาชนท้องถิ่น ปรากฏว่าไม่มี

ภัยธรรมชาติ และพืชที่เป็นพิษแต่อย่างใด ดังนั้น ทั้งผู้วิจัย และประชาชนให้คะแนนความปลอดภัย มีระดับสูง (R = 4 และ 5 ตามลำดับ)

9. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย

ความโดดเด่นของสภาพธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติ การสื่อความหมาย การสร้างเรื่องราว มีความสำคัญค่อนข้างสูงในการทำให้เกิดความเข้าใจ การสร้างความเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยวทำให้ เกิดความประทับใจ จากการศึกษาพบว่า ทรัพยากรป่าไม้บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลานมีลักษณะเด่น คือมีป่าลานซึ่งเป็นป่าลานที่สมบูรณ์ผืนสุดท้ายที่ควรค่าแก่การศึกษา มีพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ป่าที่สำคัญหลากหลายชนิด ทั้งผู้วิจัย และประชาชนให้คะแนนนัยสำคัญต่อการสื่อความหมายระดับปานกลาง (R = 3 เท่ากัน)

รายละเอียดค่าถ่วงน้ำหนัก และค่าระดับศักยภาพ จากแบบวิเคราะห์และประเมิน ศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณหน่วยฯ ตามตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน โดยผู้วิจัยและประชาชน

ตัวชี้วัดศักยภาพ	ค่าถ่วงน้ำหนัก (W)	ค่าระดับศักยภาพ (R)		ศักยภาพของพื้นที่ (WR)	
		ผู้วิจัย	ประชาชน	ผู้วิจัย	ประชาชน
1. ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช	4	3	3	12	12
2. โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า	5	3	3	15	15
3. ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่	4	3	5	12	20
4. สภาพภูมิทัศน์	5	3	5	15	25
5. ความเหมาะสมของทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักของในบริเวณ	4	3	4	12	16
6. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ	3	3	2	9	6
7. ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ภายในพื้นที่	3	3	3	9	9
8. ความปลอดภัย	5	4	5	20	25
9. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย	5	3	3	15	15
รวม	38			119	143

นำผลรวมของผลคูณระหว่างค่าถ่วงน้ำหนักกับค่าระดับศักยภาพทุกตัว มาคำนวณ การประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน โดยผู้วิจัย

$$RRP = \frac{W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots + W_nR_n}{W_1 + W_2 + W_3 + \dots + W_n}$$

$$RRP = \frac{119}{38}$$

$$RRP = 3.13$$

นำผลรวมของผลคูณระหว่างค่าถ่วงน้ำหนักกับค่าระดับศักยภาพทุกตัว มาคำนวณ การประเมิน ศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน โดยประชาชน

$$RRP = \frac{W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots W_nR_n}{W_1 + W_2 + W_3 + \dots W_n}$$

$$RRP = \frac{143}{38}$$

$$RRP = 3.76$$

จากผลการประเมินศักยภาพทรัพยากรป่าไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติทับลานต่อการรองรับการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 8 แห่ง ทั้งผลการประเมินโดยผู้วิจัยและประชาชน-ซึ่งได้บันทึกผลไว้ใน ตอนท้ายของแต่ละส่วน แต่เพื่อการเปรียบเทียบผล และการจัดเรียงลำดับค่าศักยภาพที่ได้ในภาพรวม ทั้งหมด ทั้งผลที่ได้จากผู้วิจัยและประชาชน จึงได้สรุปผลในภาพรวมได้ว่า พื้นที่ศึกษาที่ผู้วิจัย และ ประชาชนให้คะแนนศักยภาพสูงเป็นอันดับหนึ่งคือ หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ที่ ทล. 13 (สวนห้อม) เนื่องจากมีสภาพภูมิทัศน์ที่งดงาม พื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการประกอบกิจกรรม การ เข้าถึงสะดวก ส่วนพื้นที่ศึกษาที่ได้คะแนนศักยภาพอันดับสุดท้าย คือ หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับ ลาน ที่ ทล. 8 (ตลิ่งชัน) เนื่องจากสภาพป่าไม้สมบูรณ์ เส้นทางเข้าถึงไม่สะดวก และสภาพธรรมชาติไม่ มีความโดดเด่น รายละเอียดตามตารางที่ 13 หลังจากนั้นจึงได้นำผลการประเมินศักยภาพที่ได้จากผู้วิจัย และประชาชนทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ยเพื่อให้ได้ค่าศักยภาพของ พื้นที่ศึกษาแต่ละแห่งเพียงค่าเดียว ตาม ตารางที่ 14

ตารางที่ 13 สรุปค่าคะแนนศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน

แหล่งท่องเที่ยว	ค่าคะแนนแต่ละตัวชี้วัด																		ค่าคะแนน	
	A		B		C		D		E		F		G		H		I		ศักยภาพ	
	ผู้วิจัย	ปชช.	ผู้วิจัย	ปชช.	ผู้วิจัย	ปชช.	ผู้วิจัย	ปชช.	ผู้วิจัย	ปชช.	ผู้วิจัย	ปชช.	ผู้วิจัย	ปชช.	ผู้วิจัย	ปชช.	ผู้วิจัย	ปชช.	ผู้วิจัย	ปชช.
1. หน่วยฯ คลองน้ำมัน	4	3	4	5	3	5	3	3	3	5	3	2	2	3	3	4	4	3	3.29	3.71
2. หน่วยฯ ลำปลายมาศ	3	4	3	5	3	4	3	4	4	4	4	3	2	3	4	3	3	3	3.24	3.66
3. หน่วยฯ วังทะลุ	3	4	3	3	4	4	3	4	3	3	1	1	2	3	4	5	3	3	3.00	3.45
4. หน่วยฯ ตลิ่งชัน	3	3	3	3	2	3	2	3	2	3	2	2	3	3	4	4	3	4	2.71	3.18
5. หน่วยฯ ไทยสามัคคี	4	3	4	3	3	5	3	5	3	4	2	2	3	3	3	5	4	3	3.29	3.74
6. หน่วยฯ ชับสะเดา	3	4	3	3	3	3	3	4	3	4	2	2	2	3	4	3	3	4	2.97	3.40
7. หน่วยฯ สวนห้อม	2	3	2	3	3	4	4	5	4	4	4	3	4	4	4	5	4	3	3.42	3.82
8. ที่ทำการอุทยานฯ	3	4	3	3	3	3	3	4	3	5	3	4	3	3	4	4	3	3	3.13	3.76

หมายเหตุ: ปชช. คือ ประชาชนผู้ร่วมประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ

ค่าที่ปรากฏ คือ ค่า R ของแต่ละตัวชี้วัดที่มีค่าตั้งแต่ 1–5 โดย 1 หมายถึง มีศักยภาพต่ำสุดในตัวชี้วัดนั้นๆ 5 หมายถึงมีศักยภาพสูงสุดในตัวชี้วัดนั้นๆ

- A = ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช (W = 4)
 B = โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า (W = 5)
 C = ความโดดเด่นเฉพาะตัวพื้นที่ (W = 4)
 D = คุณภาพด้านทัศนียภาพของภูมิทัศน์ (W = 5)
 E = ความเหมาะสมต่อกิจกรรมหลัก (W = 4)
 F = ความสะดวกในการเข้าถึง (W = 3)
 G = ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ (W = 3)
 H = ความปลอดภัย (W = 5)
 I = นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย (W = 5)

ตารางที่ 14 ค่าคะแนนศักยภาพทรัพยากรนันทนาการเฉลี่ยระหว่างค่าที่ประเมินโดยผู้วิจัย และ ประชาชนในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน

สถานที่	หน่วยฯ สวน ห้อม	หน่วยฯ ไทย สามัคคี	หน่วยฯ คลอง น้ำมัน	หน่วยฯ ลำปลาย มาศ	ที่ทำกร อุทยานฯ	หน่วยฯ วังทะเล	หน่วยฯ ชัย เสเดา	หน่วยฯ ตลิ่งชัน
ผู้วิจัย	3.42	3.29	3.29	3.24	3.13	3.00	2.97	2.71
ประชาชน	3.82	3.74	3.71	3.66	3.76	3.45	3.40	3.18
คะแนนเฉลี่ย	3.62	3.52	3.50	3.45	3.45	3.23	3.19	2.95
การจัดอันดับ	1	2	3	4	4	6	7	8

ตอนที่ 2 ผลการประชุมระดมความคิดเห็นของประชาชน

จากผลการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในเขตอุทยานแห่งชาติทับลานโดยผู้วิจัย และประชาชนจะได้ค่าคะแนนศักยภาพในแต่ละแห่ง จากนั้นนำผลการศึกษาที่ได้มาประชุมกลุ่ม โดยการระดมสมองเพื่อให้ได้ความคิดเห็นทั้งจากผู้วิจัยและประชาชนชุดเดิมของแต่ละพื้นที่ เพื่อหาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติทับลานโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยวางกรอบการประชุมไว้ว่า ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้หรือไม่ หากสามารถดำเนินการได้ รูปแบบควรจะเป็นอย่างไร มีส่วนร่วมในฐานะอะไร มีกิจกรรมใดที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ทรัพยากร ภายใต้งบประมาณ และระเบียบของทางราชการ และสถานการณ์แวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยผู้วิจัยเป็นวิทยากร กระบวนการ นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับ กฎระเบียบของทางราชการที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งประเด็นตามกรอบการประชุมให้ประชาชนคิดวิเคราะห์ สรุปผลเป็นหมวดหมู่ในภาพรวมอีกครั้งหลังจากประชุมกลุ่มย่อยทั้งหมดแล้ว ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งเสื่อมโทรม มีขยะ ของเสีย ที่เกิดจากนักท่องเที่ยว เช่น บริเวณขอบอ่างเก็บน้ำหน่วยฯ ลำปลายมาศ บริเวณขอบอ่างเก็บน้ำลำมูลบน หน่วยฯ ตลิ่งชัน ควรมีการจัดการที่ดี
2. แหล่งท่องเที่ยวขาดการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ถนนเข้าแหล่งท่องเที่ยว หรือสถานที่นั่งพักผ่อน เช่น สวนหย่อม ศาลาอเนกประสงค์ เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ห้องน้ำ ห้องสุขา ควรเร่งพัฒนาปรับปรุง
3. เจ้าหน้าที่สำหรับให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวหน่วยฯ ลำปลายมาศ และหน่วยฯ สวนห้อม ไม่เพียงพอ
4. ไม่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวในหลายพื้นที่ ยกเว้น ที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน และหน่วยฯ ลำปลายมาศ

5. ไม่มีป้ายประชาสัมพันธ์ ป้ายบอกเส้นทาง ป้ายสื่อความหมาย ทำให้การเดินทางไม่สะดวก ในหลายพื้นที่ เช่น หน่วยฯ ตลิ่งชัน หน่วยฯ ชับสะเดา หน่วยฯ วังทะเล หน่วยฯ คลองน้ำมัน
6. ไม่มีร้านอาหาร เครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก ที่มีมาตรฐานในแหล่งท่องเที่ยวทุกแห่ง ในอุทยานแห่งชาติทับลาน
7. ขาดการประสานงานระหว่างอุทยานแห่งชาติกับองค์กรบริหารส่วนตำบลในหลายพื้นที่ ทำให้การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่คืบหน้า
8. ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานของทางราชการที่ต่อเนื่องเป็นรูปธรรม
9. ขาดแผนพัฒนาพื้นที่ที่เป็นแผนแม่บทที่รวมแผนพัฒนาด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะแผนพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
10. แนวเขตอุทยานแห่งชาติกับที่ทำกินของประชาชนทับซ้อนกัน จึงทำให้มีปัญหาในการจัดการพื้นที่
11. ปัญหาไฟป่าทำให้สภาพป่าเสื่อมโทรม ทำลายความงดงามตามธรรมชาติ และภูมิทัศน์ โดยเฉพาะบริเวณสองข้างเส้นทาง
12. ปัจจุบันนโยบายรัฐบาลมียุทธศาสตร์ทางด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชัดเจน แต่กฎหมาย และระเบียบเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติ ยังมิได้ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว ทำให้การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติมีข้อจำกัดอยู่มาก
13. มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นกว่าอยู่บริเวณใกล้เคียง เช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีสิ่งดึงดูดมากกว่า เป็นคู่แข่งที่ดึงนักท่องเที่ยวให้ไปเที่ยวที่นั่น
14. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด มีผลกระทบต่อการค้ารังสีของประชาชนที่ต้องพึ่งพิงป่า

15. อบต. มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อยมาก ทั้ง ๆ ที่เป็นหน่วยงานอยู่ในพื้นที่ จะมีแนวทางอย่างไรที่จะเข้าร่วมในการบริหารจัดการ เพราะกฎหมายไม่เอื้อ

16. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่ง เนื่องจากต้องปฏิบัติตามระเบียบอย่างเคร่งครัด

17. ยังไม่มีข้อตกลง หรือระเบียบปฏิบัติในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติ

18. ประชาชนที่อยู่อาศัยติดเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน มีที่ดินทำกินไม่เพียงพอ และต้องการที่ทำกินในเขตอุทยาน

แนวทางการแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้อง

1. ประชาชนท้องถิ่นโดยเฉพาะผู้นำชุมชน สนใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. ประชาชนซึ่งมีตำแหน่งเป็นสมาชิก อบต. ที่ร่วมประชุมแจ้งว่า องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีความต้องการที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติทับลาน

3. ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนในการจัดทำแผนทางด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4. มีการจัดตั้งกลุ่มหรือรวมกลุ่มสำหรับชุมชนเพื่อการริเริ่มในการพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน เช่น กลุ่มของสหกรณ์ชุมชนจึงมีแนวคิดที่จะตั้งกลุ่มทางด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5. ประชาชนสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติ เพื่อแบ่งปันรายได้มาให้ชุมชน

6. ผู้ประกอบการท่องเที่ยวมีการตั้งชมรมตามกิจกรรมที่ประกอบการอยู่ เช่น ชมรมเรือนำเที่ยว

7. กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน มีหลากหลาย สามารถประกอบ ได้ ตลอด ปี คือ การเดินป่า ศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมถ้ำรูปธรรมชาติ ส่องสัตว์ คุณก เล่นน้ำตก ล่องเรือศึกษาธรรมชาติในอ่างเก็บน้ำ/ลำน้ำ และล่องแก่ง จักรยานตามเส้นทาง ธรรมชาติ ปีน ไต่เขา ตั้งแคมป์ ล่องแพยาง ไม้ไผ่ พักผ่อนรับประทานอาหาร ชมวิวทิวทัศน์ใน ธรรมชาติ
8. ประชาชนต้องการอบรมเพิ่มทักษะในการบริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น อบรม มัคคุเทศก์ท้องถิ่น อบรมความรู้เรื่องกิจกรรมคุณก
9. รัฐบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมากขึ้น จึงเป็นโอกาสที่ประชาชนจะได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาต่างๆ
10. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติถึงเรื่อง สิทธิของ ประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
11. รัฐบาลกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภารกิจที่สำคัญหลายอย่าง เช่น การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทางด้านการจัดการการศึกษา การจัดการการท่องเที่ยว
12. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีระเบียบปฏิบัติให้บุคคลทั่วไปมีสิทธิที่จะ ยื่นขออนุญาตประกอบการเกี่ยวกับการบริการอาหารที่พัก และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ภายในเขตอุทยานแห่งชาติ เฉพาะเขตบริการ โดยจะต้องปฏิบัติตามระเบียบและเงื่อนไขในการอนุญาต
13. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดที่พื้นที่อุทยานแห่งชาติทับ ลาน ตั้งอยู่ จึงเป็นโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
14. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมียุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว ทำให้โครงการกิจกรรมต่างๆ ของ หน่วยงานไปในทิศทางเดียวกันไม่ขัดแย้งกัน
15. มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดำเนินการอยู่แล้วในพื้นที่ใกล้เคียง และนักท่องเที่ยวเริ่มรู้จัก อุทยานแห่งชาติทับลาน และสนใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามกระแส

16. มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบริเวณใกล้เคียงเชื่อมโยงถึงกันหลายแห่ง ให้สำหรับนักท่องเที่ยวเลือก เช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติปางสีดา

จากผลการประชุมระดมสมองร่วมกับประชาชนแต่ละพื้นที่ข้างต้น ผู้วิจัยสรุปผลในภาพรวมเป็นแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติในฐานะผู้ประกอบการเกี่ยวกับบริการท่องเที่ยวในเขตบริการของอุทยานแห่งชาติ
2. ประชาชนสามารถที่จะเข้าร่วมกับอุทยานแห่งชาติ ในด้านการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้คงสภาพธรรมชาติที่สวยงาม เช่น จัดการเกี่ยวขยะของเสียต่าง ๆ
3. ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศร่วมกับหัวหน้าอุทยานแห่งชาติให้มีคุณภาพมาตรฐานเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็น พัฒนาศักยภาพการให้บริการต่าง ๆ ส่งเสริมการตลาดโดยการร่วมตัวในรูปแบบของกลุ่มหรือองค์กร หรือเข้ามามีส่วนร่วมโดยผ่านองค์การบริหารส่วนตำบล ในขั้นต้นควรมีการทำข้อตกลงระหว่างฝ่ายประชาชนกลุ่มที่จะเข้าร่วมกับอุทยานแห่งชาติ การมีส่วนร่วมของประชาชนควรเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการสำรวจและวิเคราะห์ทรัพยากร ร่วมวางแผนจัดการ ร่วมบริหารจัดการ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินการ

สำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติทับลาน ที่เหมาะสม คือ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมถ่ายรูปธรรมชาติ ส่องสัตว์/ดูนก เล่นน้ำตก ล่องเรือศึกษาธรรมชาติในอ่างเก็บน้ำ/ลำน้ำ และกิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นการได้ใกล้ชิดธรรมชาติ และ กิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นการผจญภัยตื่นเต้นท้าทายธรรมชาติ ได้แก่ ขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ ปีน/ไต่เขา ตั้งแคมป์ ล่องแพยาง/ไม้ไผ่ กิจกรรมพักผ่อนรับประทานอาหาร ชมวิวทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ ซึ่งผู้ประกอบการสามารถดำเนินการในเขตอุทยานแห่งชาติได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาต ตามระเบียบของทางราชการ และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขในการอนุญาต

วิจารณ์

จากผลการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน โดยผู้วิจัยเป็นผู้ประเมิน จะได้ค่าคะแนนศักยภาพในแต่ละแห่งต่ำกว่าผลการประเมินในพื้นที่เดียวกันของประชาชนท้องถิ่น เนื่องจากประชาชนท้องถิ่นที่ร่วมประเมินให้ค่าคะแนนกับตัวชี้วัดบางตัวสูง เช่น ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ คุณภาพด้านทัศนียภาพของภูมิทัศน์ ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช เนื่องจากคาดหวังในเรื่องของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และมีความสนใจในเรื่องของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่นของตนเอง แต่เมื่อนำผลการประเมินของพื้นที่แต่ละแห่งที่ประเมินโดยประชาชนมาจัดลำดับคะแนนสูงต่ำแล้ว ผลการจัดลำดับจะใกล้เคียงกับผลการจัดลำดับของผู้วิจัย ดังที่ปรากฏตามตารางผลการประเมินที่ 13 แต่มีพื้นที่บางแห่ง มีคะแนนจากการประเมินสูงขึ้นมาเลื่อนอันดับเป็นอันดับต้นๆ เช่น บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน เนื่องจากพื้นที่แหล่งดังกล่าวมีลักษณะยาวตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 และครอบคลุมพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวขนาดย่อมมากกว่าแหล่งอื่น เป็นชุมชนใหญ่กว่าแหล่งอื่น บางจุดมีลักษณะความโดดเด่นของทรัพยากร แต่บางจุดทรัพยากรเสื่อมโทรม ประชาชนที่มาร่วมประเมินอยู่ใกล้สภาพทรัพยากรแบบใดก็จะให้คะแนนตามสภาพทรัพยากรที่หลากหลาย ไม่ใช่ค่าศักยภาพในภาพรวมของพื้นที่ และกลุ่มผู้ร่วมประเมินของพื้นที่บริเวณอุทยานแห่งชาติทับลานส่วนใหญ่เป็นผู้นำชุมชนซึ่งมีความสนใจเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ค่าคะแนนศักยภาพที่ได้จากการประเมิน โดย ผู้วิจัยและโดยประชาชนท้องถิ่นจะไม่แตกต่างกันมากนักในภาพรวม แต่จะแตกต่างกันตรงที่ประชาชนท้องถิ่นให้ค่าคะแนนแหล่งท่องเที่ยวแต่ละพื้นที่สูงกว่าผู้วิจัย แต่สูงกว่ากันซึ่งคิดเป็นคะแนนไม่มากนัก คิดเป็นค่าคะแนนสูงกว่ากัน ตั้งแต่ 0.40 – 0.63 คะแนน แต่อยู่ในช่วงเปลี่ยนระหว่างคะแนน ศักยภาพปานกลาง เป็นค่าศักยภาพสูง หรือค่อนข้างสูง แต่เมื่อนำมาจัดอันดับกันแล้ว ได้ผลการจัดอันดับที่สอดคล้องกันระหว่างผลการประเมินโดยประชาชน และผลการประเมินโดยผู้วิจัย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการประเมินศักยภาพทรัพยากรมีมาตรฐานเพียงพอ และเชื่อถือได้ แม้ผู้ประเมินจะมีภูมิหลังที่แตกต่างกัน ระหว่างผู้วิจัยกับประชาชน และมีความแตกต่างกันระหว่างประชาชนในแต่ละกลุ่มตามชุมชนในพื้นที่ แต่เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลภูมิหลังของประชาชนแล้ว มีภูมิหลังคล้ายกัน เช่น ประชาชนส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 73.3 และอาชีพของผู้ร่วมประเมินมีอาชีพคล้ายคลึงกัน เช่น เกษตรกรรม ร้อยละ 46.7 รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 21.7 ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นการรับจ้างในแปลงเกษตรทั้งสิ้น เพราะฉะนั้น ภูมิหลังผู้ประเมินในแต่ละกลุ่มจะมีผลต่อมาตรฐานการประเมินน้อยมาก ซึ่งจากการประหมกลุ่มย่อย สังเกตเห็นว่าประชาชนผู้ร่วมประชุมมีความเข้าใจได้ดี

ดังนั้น จึงสรุปได้กว้าง ๆ ว่า ผลการประเมินที่ได้โดยใช้สมการถ่วงน้ำหนักจะได้ค่าคะแนนที่เชื่อถือได้ โดยเฉพาะการจัดลำดับคะแนนสูงต่ำของพื้นที่ที่ได้จากการประเมินมากกว่าหนึ่งกลุ่มไม่ว่าจะประเมินค่าศักยภาพทรัพยากรในพื้นที่โดยผู้ใดที่ทราบข้อมูลในพื้นที่ และข้อมูลที่ใช้ในการประเมินศักยภาพทรัพยากรนั้นทนายการซึ่งเป็นตัวชี้วัดในแต่ละด้านดังกล่าว ไม่ซับซ้อน สามารถเข้าใจได้โดยง่าย

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

เมื่อกำหนดพื้นที่ศึกษา กำหนดวิธีการเริ่มตั้งแต่การกำหนดตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน ศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษาวิธีการประเมินระดับ ศักยภาพ ในองค์ประกอบรวม กำหนดค่าความสำคัญหรือค่าถ่วงน้ำหนัก สร้างแบบประเมิน โดยใช้ แบบประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาปรับให้เหมาะสมกับสภาพทรัพยากร สำรวจสภาพทั่วไปของพื้นที่ นัดหมายประชาชนในแต่ละพื้นที่ ประชุมกลุ่มซักซ้อมความเข้าใจปรากฏว่า เป็นที่เข้าใจทั่วกัน ลงพื้นที่เก็บ/ตรวจสอบข้อมูลกับแผนที่ ปรากฏว่าข้อมูลในพื้นที่กับในแผนที่สอดคล้องกัน ดำเนินการให้ประชาชนได้ประเมินศักยภาพทรัพยากรป่าแต่ละพื้นที่ศึกษาที่คัดเลือกมาโดยผู้วิจัย เป็นวิทยากรกระบวนการเพื่อให้ประชาชนได้ให้คะแนนทรัพยากรนันทนาการตามตัวชี้วัดที่กำหนด ทั้ง 9 ตัวชี้วัด ซึ่งได้ผลคะแนนครบถ้วน ตามตัวชี้วัดจึงประมวลผลให้ประชาชนโดยใช้สมการถ่วง น้ำหนัก สรุปผลเป็นระดับศักยภาพของแต่ละพื้นที่ในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังตารางที่ 13 ให้ประชาชนแต่ละพื้นที่ศึกษาทราบ

สำหรับการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในพื้นที่ศึกษาแต่ละแห่ง ผู้วิจัยประเมิน โดยให้คะแนนแยกต่างหากกับประชาชน แต่เมื่อเปรียบเทียบผลกันแล้วระหว่างผลประเมินของ ผู้วิจัย และผลประเมินโดยประชาชนมีค่าความแตกต่างกันบ้าง คือผลที่ได้จากการประเมินโดย ผู้วิจัยค่าศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในพื้นที่ในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่ ทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเกณฑ์เปรียบเทียบที่ใช้ ค่าระดับปานกลาง คือตั้งแต่ 3.6 – 2.4 คะแนน ซึ่งผลคะแนนของหน่วยฯ สวนห้อม หน่วยฯ ไทยสามัคคี หน่วยฯ คลองน้ำมัน หน่วยฯ ลำ ปลายมาศ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติ หน่วยฯ วังทะเล หน่วยฯ ชับสะเดา และหน่วยฯ ดลิ่งชัน ปรากฏ ว่าได้ค่าคะแนน 3.42, 3.29, 3.29, 3.24, 3.13, 3.00, 2.97 และ 2.71 ตามลำดับ และทำนองเดียวกันผล การประเมินของประชาชน ซึ่งผลที่ได้สรุปย่อไว้ในตารางที่ 13

ส่วนค่าศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นที่ได้จากการประเมินของ ประชาชนได้ค่าศักยภาพอยู่ในระดับสูง จำนวน 5 แห่ง และได้ค่าระดับปานกลาง จำนวน 3 แห่ง แต่ถ้าพิจารณาค่าคะแนนของพื้นที่ที่ได้ค่าคะแนนศักยภาพในระดับสูงแล้ว คะแนนไม่ห่างจากค่า คะแนนปานกลางมากนัก ได้ค่าคะแนน 3.82, 3.76, 3.74, 3.71, 3.66, 3.45, 3.40 และ 3.18

ตามลำดับ จากหน่วยฯ สวนห้อม ที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน หน่วยฯ ไทยสามัคคี หน่วยฯ คลองน้ำมัน หน่วยฯ ลำปลายมาศ หน่วยฯ วังทะเล หน่วยฯ ชับสะเดา และหน่วยฯ ตลิ่งชัน

ดังนั้น จึงสรุปได้กว้าง ๆ ว่า ผลการประเมินที่ได้โดยใช้สมการถ่วงน้ำหนักจะได้ค่าคะแนนที่เชื่อถือได้ โดยเฉพาะการจัดลำดับคะแนนสูงต่ำของพื้นที่ที่ได้จากการประเมินมากกว่าหนึ่งกลุ่มไม่ว่าจะประเมินค่าศักยภาพทรัพยากรในพื้นที่โดยผู้ใดที่ทราบข้อมูลในพื้นที่ และข้อมูลที่ใช้ในการประเมินศักยภาพทรัพยากรนั้นทนทานการซึ่งเป็นตัวชี้วัดในแต่ละด้านดังกล่าว ไม่ซับซ้อน สามารถเข้าใจได้โดยง่าย

สำหรับผลการศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยประชาชนมีส่วนร่วมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 ในแต่ละพื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติทับลานที่ได้จากการให้ประชาชนท้องถิ่นนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์และประเมินศักยภาพทรัพยากรนั้นทนทานการต่อการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษามาประชุมกลุ่ม โดยการระดมสมองระหว่างกลุ่มประชาชนกับผู้วิจัย เพื่อหาแนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเขตอุทยานแห่งชาติในประเด็นที่ว่า จะสามารถดำเนินการได้หรือไม่ รูปแบบอย่างไร ประชาชนจะเข้าร่วมในฐานะอะไร มีกิจกรรมใดที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และทรัพยากรภายใต้กฎหมายและระเบียบปฏิบัติของทางราชการที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน และสถานการณ์แวดล้อมใดที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยผู้วิจัยเป็นวิทยากรกระบวนการ นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับกฎระเบียบของทางราชการที่เกี่ยวข้องพร้อมตั้งประเด็นตามกรอบการประชุมให้ประชาชน ช่วยคิด วิเคราะห์ แล้วสรุปข้อมูลจัดเป็นหมวดหมู่สรุปเป็นภาพรวมอีกครั้งหลังจากประชุมกลุ่มย่อยทั้งหมดแล้ว

ผลการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน โดยประชาชนมีส่วนร่วม สรุปได้เป็น 3 ส่วน คือ 1) ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติในฐานะผู้ประกอบการเกี่ยวกับบริการท่องเที่ยว และที่พักอาศัยในเขตบริการของอุทยานแห่งชาติ 2) ประชาชนสามารถที่จะเข้าร่วมกับอุทยานแห่งชาติในด้านการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้คงสภาพธรรมชาติที่สวยงาม เช่น จัดการเกี่ยวกับขยะของเสียต่าง ๆ 3) ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศร่วมกับหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ ให้มีคุณภาพมาตรฐาน เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็น พัฒนาศักยภาพการให้บริการต่างๆ ส่งเสริมการตลาด โดยการร่วมตัวในรูปของกลุ่มหรือองค์กร หรือเข้ามามีส่วนร่วมโดยผ่านองค์การบริหารส่วนตำบล ในขั้นต้นควรมี

การทำข้อตกลงระหว่าง ฝ่ายประชาชนกลุ่มที่จะเข้าร่วมกับอุทยานแห่งชาติ การมีส่วนร่วมของประชาชนควรเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการสำรวจและวิเคราะห์ทรัพยากร ร่วมวางแผนจัดการร่วมบริหารจัดการ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินการ สำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน แหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติที่بلานที่เหมาะสม คือ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมถ้ำรูปธรรมชาติ ส่องสัตว์/ดูนก เล่นน้ำตก ล่องเรือศึกษาธรรมชาติในอ่างเก็บน้ำ/ลำน้ำ และกิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นการได้ใกล้ชิดธรรมชาติ และกิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นการผจญภัย ดินแดนทำทนายธรรมชาติ ได้แก่ จีจรรย์ตามเส้นทางธรรมชาติ ปีน/ไต่เขา ตั้งแคมป์ ล่องแพยาง/ไม้ไผ่ กิจกรรมพักผ่อนรับประทานอาหาร ชมวิวทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ ซึ่งประชาชนสามารถดำเนินการเป็นผู้ประกอบการในเขตอุทยานแห่งชาติได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตตามระเบียบของทางราชการและต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขในการอนุญาต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติโดยชุมชนมีส่วนร่วม

1.1 อุทยานแห่งชาติที่บลาน ควรเร่งพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเขตอุทยานแห่งชาติที่บลานในบริเวณพื้นที่ที่มี ค่าคะแนนศักยภาพต่อการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอันดับต้น ๆ เช่น หน่วยฯ สวนห้อม หน่วยฯ ไทยสามัคคี หน่วยฯ คลองน้ำมัน โดยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม เพื่อเป็นการกระจายรายได้ จาก การท่องเที่ยวสู่ชุมชนท้องถิ่น เพื่อบรรเทาปัญหาการใช้ทรัพยากรที่มุ่งใช้ประโยชน์โดยตรง ในทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ที่ดิน ผลผลิตไม้ ของป่า เป็นต้น

1.2 อุทยานแห่งชาติที่บลาน ควรหามาตรการควบคุม ดูแล รักษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่บลานที่ ทล. 2 (ลำปลายมาศ) และหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 08 (ตลิ่งชัน) เพื่อป้องกันความเสื่อมโทรมจากขยะ ของเสีย ที่เกิดจากการท่องเที่ยว และเร่งฟื้นฟูบำรุงรักษาพื้นที่ป่าให้สมบูรณ์เพื่อประโยชน์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนต่อไป

1.3 อุทยานแห่งชาติที่บลาน ควรเร่งประสานงานด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยพิจารณาฝ่ายที่สำคัญใกล้ชิดก่อน เช่น ชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในพื้นที่ หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศร่วมกันตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นดำเนินการ

1.3 อุทยานแห่งชาติทับลาน ควรเร่งจัดทำแนวเขตให้ชัดเจน ถาวร เพื่อจะได้กำหนดเขตการจัดการ โดยเฉพาะเขตบริการ เขตสำหรับเพื่อการนันทนาการต่างๆ ให้เหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลา โดยให้ผู้มีส่วนได้เสีย ฝ่ายต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม แล้วควบคุมการใช้ประโยชน์ตามเขตการจัดการที่กำหนดไว้อย่างเข้มงวด เพื่อเป็นการแก้ปัญหาความขัดแย้งในการใช้ที่ดิน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าในการวิจัยครั้งต่อไป น่าจะมีการวิจัยในหัวข้อ ดังนี้

2.1 ควรศึกษาการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ เพื่อจะได้ทราบถึง คุณค่า มูลค่า ของทรัพยากรป่าไม้เพื่อสะท้อนให้ทราบถึงการอุปโภคทรัพยากรป่าไม้ของคนในพื้นที่ป่าไม้ และรอบ ๆ พื้นที่ป่าไม้

2.2 ควรศึกษาการจัดการพื้นที่ป่าของชุมชน ตามความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่น

2.3 ควรศึกษาความรู้ความเข้าใจ และศักยภาพของชุมชนที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อไป

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมป่าไม้. 2541. คู่มือท่องเที่ยวและการศึกษาธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติทางทะเล. ส่วนอุทยานแห่งชาติทางทะเล กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ. 118 น.

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2547. โครงการอุทยานเขียว น้ำใส ทรายขาว สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช: <http://www.dnp.go.th/12/February/2005>

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2540. รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ โดยสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ

_____. 2542. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กองวางแผนโครงการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.

คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม. 2544. ธรรมชาติบำบัดการมีส่วนร่วมของประชาชนและกระบวนการทางด้านสิ่งแวดล้อม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, กรุงเทพฯ.

_____. 2545. รายงานการวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540: ปัญหา อุปสรรค และทางออก สถาบันพระปกเกล้า, นนทบุรี 253 น.

คณะวนศาสตร์. 2545. แผนแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมู่บ้านโลกโกง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ภายใต้โครงการจัดทำแผนปฏิบัติการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบครบวงจรในพื้นที่นาร่อง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

จิระ จินตกุล. 2546. การอนุรักษ์ทรัพยากรนันทนาการ แหล่งที่มา

<http://www.sabuy.com/anurak/data/index006.html> 12 February 2003

- ชัยวุฒิ ชัยพันธุ์. 2542. การจัดการการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติ และการท่องเที่ยว คณะ
เศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ณรงค์ มหรรณพ. 2535. การประเมินชุมชนในเอกสารการสอนชุดวิชา การป่าไม้ชุมชน
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ดร.รชนี เอมพันธุ์ และสุรเชษฐ์ เขษณ์มาส. 2539. อุทยานแห่งชาติกับนันทนาการและการท่องเที่ยว
ในทศวรรษหน้าเพื่อทรัพยากรที่ยั่งยืน. เอกสารวิชาการเสนอในการประชุมสัมมนา. วันที่
27 – 28 พฤษภาคม 2539. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา. คณะวนศาสตร์.
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นภวรรณ ฐานะกาญจน์. 2542. เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตร การจัดการแผนแม่บทเพื่อ
การจัดการพื้นที่อนุรักษ์ รุ่นที่ 3. วันที่ 17 – 21 พฤษภาคม 2542. ณ ศูนย์ฝึกอบรมการป่าไม้
เขาใหญ่. กองฝึกอบรม. กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.
- _____. 2543. เอกสารประกอบบทปฏิบัติการ วิชาการวางแผนและออกแบบอุทยานและพื้นที่
นันทนาการขั้นสูง. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- _____. 2547. เอกสารประกอบการสอน วิชาการวางแผนและออกแบบอุทยานและพื้นที่
นันทนาการขั้นสูง. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิพล เชื้อเมืองพาน. 2540. แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษาอุทยานภูชี้ฟ้า
จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- นภาพรณ ทังบุญ. 2546. การศึกษารูปแบบองค์การชุมชนเพื่อบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
บ้านดอนมูล อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปรกรณ์ ปรียากร. 2520. ทฤษฎีแนวคิดและกลยุทธ์เกี่ยวกับการพัฒนา. คณะรัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.

- ปิติ ราชวงศ์ และธีระ ใคว์ประเสริฐ. 2542. ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์
เลี้ยงลูกด้วยนม ในพื้นที่โครงการสร้างป่าตามแนวพระราชดำริฯและป่าพันธุกรรมพืช
อุทยานแห่งชาติทับลาน อำเภอบ้านกรวด จังหวัดนครราชสีมา
- พจนานุกรม. 2545. การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยว ในเอกสาร
การสอนชุดวิชา การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สาขาวิทยาการ
จัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี 360 น.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2542. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 สำนักพิมพ์นานมีบุคส์
พับลิเคชั่นส์. กรุงเทพฯ.
- วรทัต ล้วนนนท์. 2545. การมีส่วนร่วมการปกครองส่วนท้องถิ่น อบต. พิมพ์ครั้งที่ 1. สำนักพิมพ์
บรรณกิจ 1991. กรุงเทพฯ.
- วิโรจน์ ทองอินทร์. 2546. การกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับสถานี
พัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาท่าเพชร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปรินญาโท
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ศูนย์วิจัยป่าไม้. 2538. โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ กรณีภาคใต้ เสนอต่อ
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ศูนย์วิจัยป่าไม้. 2542. แผนส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบชุมชนมีส่วนร่วมบริเวณเขานอจู้จี้
จังหวัดกระบี่. คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- _____. 2545. แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบครบวงจรในพื้นที่นำร่อง อำเภอวังน้ำ
เขียว เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์. 2546. การประเมิน แหล่งที่มา <http://www.phanom.ribr.ac.th/> 19 August
2003

- สุริย์ ตันท์ศรีสุโรจน์. 2531. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ของผู้นำเยาวชน
ในชุมชนคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรวุฒิ ใจกิจสุวรรณ. 2545. ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บริเวณป่าเขาภูหลวง จังหวัด
นครราชสีมา วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานโครงการจัดทำแผนแม่บทและจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า. 2536.
แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติทับลาน จังหวัดปราจีนบุรี. กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ
- สำนักงานป่าไม้เขตปราจีนบุรี. 2543. โครงการสำรวจข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการจัดการ
อุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ
- ส่วนบริหารและพัฒนาเทคโนโลยีการทะเบียน. 2546. คู่มือการจัดการแหล่งธรรมชาติประเภท
ธรณีสถาน. สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง แหล่งที่มา
<http://tambonnakhonthai.com/natural> 19 September 2003
- ส่วนอุทยานแห่งชาติ. ม.ป.ป. รายงานฉบับสมบูรณ์การศึกษาสถานภาพ และการจัดทำระบบ
ฐานข้อมูลทรัพยากรในเขตอุทยานแห่งชาติ เขาใหญ่ ทับลาน ปางสีดา และตาพระยา. กรม
ป่าไม้, กรุงเทพฯ
- Antony, J., C., Kanwatnakid and C. Suckaseam. 2003. **Ecological Monitoring of Wildlife at
Khao Yai National Park, Thailand.** Department of national park, Wildlife and
Plants and Khao Yai Conservation project.
- Boo, E. 2534. **Planning for Ecotourism. Park. 2** (November 1991): 4-8.
- Gray D., Pipprell C. And Graham M. 1994. **National Parks of Thailand.** Industrial Finance
Corporation of Thailand Bangkok

Jellinek, S. 2003. **Khao Yai/ThabLan National Park Corridor Project**. National Park
Devison Royal Forestry Department, Thailand.

RECOFTC. 2540. **Ecotourism for Forest Conservation and Community development**.

Proceedings of an International Seminar held in Chiang Mai, Thailand. 28-31 January
1997.

The Ecotourism Society. 2534. **The quest to define Ecotourism**. Newsletter. 11(spring 1991) : 1.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

รายละเอียดชุมชนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินศักยภาพ
ทรัพยากรนั้นธนาคารในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน

รายละเอียดชุมชนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน

พื้นที่ศึกษา	จำนวนประชาชนที่ร่วมศึกษา	สถานที่ตั้งชุมชน/หมู่บ้านที่ประชาชนร่วมศึกษา
1. หน่วยพิทักษ์ฯ ที่ ทล.1 (คลองน้ำมัน)	15 คน	บ้านมาบกราด ตำบลโคกกระชาย อำเภอบรบือ จังหวัดนครราชสีมา
2. หน่วยพิทักษ์ฯ ที่ ทล.2 (ลำปลายมาศ)	15 คน	บ้านลำไชกง บ้านราษฎร์สามัคคี และบ้านราษฎร์สุขสันต์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา
3. หน่วยพิทักษ์ฯ ที่ ทล.6 (วังทะลุ)	15 คน	บ้านทับไทร ตำบลแก่งดินสอ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี
4. หน่วยพิทักษ์ฯ ที่ ทล.8 (ตลิ่งชัน)	15 คน	บ้านตลิ่งชัน ตำบลระเษหิน อำเภอบรบือ จังหวัดนครราชสีมา
5. หน่วยพิทักษ์ฯ ที่ ทล.11 (ไทยสามัคคี)	15 คน	บ้านสุขสมบูรณ์ ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
6. หน่วยพิทักษ์ฯ ที่ ทล.12 (ซับสะเดา)	15 คน	บ้านซับสะเดา ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบรบือ จังหวัดนครราชสีมา
7. หน่วยพิทักษ์ฯ ที่ ทล.13 (สวนห่อม)	15 คน	บ้านสวนห่อม ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอบรบือ จังหวัดนครราชสีมา
8. ที่ทำการอุทยาน	15 คน	บ้านทับลาน บ้านวังขนแดง บ้านวังมืด บ้านวังหิน และบ้านกม. 80 ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี

ภาคผนวก ข.

แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรนั้นธนาคารประเภทแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

แบบวิเคราะห์และประเมินศักยภาพทรัพยากรนั้นธนาคาร

แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ

ประเภทแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

อุทยานแห่งชาติทับลาน จังหวัดปราจีนบุรี และนครราชสีมา

วันที่ทำการประเมิน.....เดือน..... พ.ศ.....

แหล่งท่องเที่ยว.....

สถานที่ตั้ง.....บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่..... (.....)

ขนาดพื้นที่.....ตารางกิโลเมตร หรือ.....ไร่

รวมพื้นที่โดยรอบ (เช่น ภายในเขตวนอุทยานหรือเขตบริหารจัดการอื่น ๆ).....ตารางกิโลเมตร

หรือ.....ไร่

สภาพพื้นที่ (ครอบคลุมพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล)

 จำนวน.....ตำบล จำนวนหมู่บ้านทั้งหมด.....หมู่บ้าน จำนวนประชากรที่อยู่โดยรอบ.....คน

อยู่ในความดูแลของ อบต.....

มีหน่วยงานเข้ามาตั้งในพื้นที่

1. เป็นสถานี/ศูนย์วิจัย..... มี ไม่มี2. ให้บริการข่าวสาร/ข้อมูล..... มี ไม่มี3. เฝ้าระวัง/รักษาพื้นที่..... มี ไม่มี

ข้อมูลผู้ร่วมประเมิน

1. ชื่อ - นามสกุล.....เพศ ชาย หญิง อายุ.....ปี

สถานที่ทำงาน/บ้านพัก.....

โทรศัพท์.....

ระดับการศึกษา

 ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช. ระดับอนุปริญญา, ปวส., ปวท. ระดับปริญญาตรี ระดับสูงกว่าปริญญาตรี

อาชีพ

- ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ แม่บ้าน/พ่อบ้าน
 พนักงานบริษัท/เอกชน รับจ้างทั่วไป นักเรียน/นักศึกษา
 เกษตรกรรม อื่น ๆ ระบุ.....

ตำแหน่งหน้าที่/ความรับผิดชอบในพื้นที่

- สมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
 คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน..... ชาวบ้านทั่วไป
 อื่น ๆ ระบุ

2. ชื่อ - นามสกุล.....เพศ ชาย หญิง อายุ...ปี

สถานที่ทำงาน/บ้านพัก.....

โทรศัพท์.....

ระดับการศึกษา

- ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย,
 ปวช.
 ระดับอนุปริญญา, ปวส., ปวท. ระดับปริญญาตรี ระดับสูงกว่าปริญญาตรี

อาชีพ

- ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ แม่บ้าน/พ่อบ้าน
 พนักงานบริษัท/เอกชน รับจ้างทั่วไป นักเรียน/นักศึกษา
 เกษตรกรรม อื่น ๆ ระบุ.....

ตำแหน่งหน้าที่/ความรับผิดชอบในพื้นที่

- สมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
 คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน..... ชาวบ้านทั่วไป
 อื่น ๆ ระบุ

3. ชื่อ - นามสกุล.....เพศ ชาย หญิง อายุ...ปี

สถานที่ทำงาน/บ้านพัก.....

โทรศัพท์.....

ระดับการศึกษา

- ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย,
 ปวช.
 ระดับอนุปริญญา, ปวส., ปวท. ระดับปริญญาตรี ระดับสูงกว่าปริญญาตรี

อาชีพ

- ก้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ แม่บ้าน/พ่อบ้าน
 พนักงานบริษัท/เอกชน รับจ้างทั่วไป นักเรียน/นักศึกษา
 เกษตรกรรม อื่น ๆ ระบุ.....

ตำแหน่งหน้าที่/ความรับผิดชอบในพื้นที่

- สมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
 คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน..... ชาวบ้านทั่วไป
 อื่น ๆ ระบุ

4. ชื่อ - นามสกุล..... เพศ ชาย หญิง อายุ.....ปี

สถานที่ทำงาน/บ้านพัก.....

โทรศัพท์.....

ระดับการศึกษา

- ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย,
 ปวช.
 ระดับอนุปริญญา, ปวส., ปวท. ระดับปริญญาตรี ระดับสูงกว่าปริญญาตรี

อาชีพ

- ก้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ แม่บ้าน/พ่อบ้าน
 พนักงานบริษัท/เอกชน รับจ้างทั่วไป นักเรียน/นักศึกษา
 เกษตรกรรม อื่น ๆ ระบุ.....

ตำแหน่งหน้าที่/ความรับผิดชอบในพื้นที่

- สมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
 คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน..... ชาวบ้านทั่วไป
 อื่น ๆ ระบุ

5. ชื่อ - นามสกุล..... เพศ ชาย หญิง อายุ..... ปี
 สถานที่ทำงาน/บ้านพัก.....
 โทรศัพท์.....
 ระดับการศึกษา
 ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช.
 ระดับอนุปริญญา, ปวส., ปวท. ระดับปริญญาตรี ระดับสูงกว่าปริญญาตรี
- อาชีพ
 กู้ขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ แม่บ้าน/พ่อบ้าน
 พนักงานบริษัท/เอกชน รับจ้างทั่วไป นักเรียน/นักศึกษา
 เกษตรกรรม อื่น ๆ ระบุ.....
- ตำแหน่งหน้าที่/ความรับผิดชอบในพื้นที่
 สมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
 คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน..... ชาวบ้านทั่วไป
 อื่น ๆ ระบุ
6. ชื่อ - นามสกุล..... เพศ ชาย หญิง อายุ..... ปี
 สถานที่ทำงาน/บ้านพัก.....
 โทรศัพท์.....
 ระดับการศึกษา
 ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช.
 ระดับอนุปริญญา, ปวส., ปวท. ระดับปริญญาตรี ระดับสูงกว่าปริญญาตรี
- อาชีพ
 กู้ขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ แม่บ้าน/พ่อบ้าน
 พนักงานบริษัท/เอกชน รับจ้างทั่วไป นักเรียน/นักศึกษา
 เกษตรกรรม อื่น ๆ ระบุ.....
- ตำแหน่งหน้าที่/ความรับผิดชอบในพื้นที่
 สมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
 คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน..... ชาวบ้านทั่วไป
 อื่น ๆ ระบุ

7. ชื่อ - นามสกุล.....เพศ ชาย หญิง อายุ.....ปี

สถานที่ทำงาน/บ้านพัก.....

โทรศัพท์.....

ระดับการศึกษา

ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช.

ระดับอนุปริญญา, ปวส., ปวท. ระดับปริญญาตรี ระดับสูงกว่าปริญญาตรี

อาชีพ

ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ แม่บ้าน/พ่อบ้าน

พนักงานบริษัท/เอกชน รับจ้างทั่วไป นักเรียน/นักศึกษา

เกษตรกรรม อื่น ๆ ระบุ.....

ตำแหน่งหน้าที่/ความรับผิดชอบในพื้นที่

สมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน..... ชาวบ้านทั่วไป

อื่น ๆ ระบุ

8. ชื่อ - นามสกุล.....เพศ ชาย หญิง อายุ.....ปี

สถานที่ทำงาน/บ้านพัก.....

โทรศัพท์.....

ระดับการศึกษา

ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช.

ระดับอนุปริญญา, ปวส., ปวท. ระดับปริญญาตรี ระดับสูงกว่าปริญญาตรี

อาชีพ

ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ แม่บ้าน/พ่อบ้าน

พนักงานบริษัท/เอกชน รับจ้างทั่วไป นักเรียน/นักศึกษา

เกษตรกรรม อื่น ๆ ระบุ.....

ตำแหน่งหน้าที่/ความรับผิดชอบในพื้นที่

สมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน..... ชาวบ้านทั่วไป

อื่น ๆ ระบุ

9. ชื่อ - นามสกุล..... เพศ ชาย หญิง อายุ.....ปี

สถานที่ทำงาน/บ้านพัก.....

โทรศัพท์.....

ระดับการศึกษา

ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช.

ระดับอนุปริญญา, ปวส., ปวท. ระดับปริญญาตรี ระดับสูงกว่าปริญญาตรี

อาชีพ

ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ แม่บ้าน/พ่อบ้าน

พนักงานบริษัท/เอกชน รับจ้างทั่วไป นักเรียน/นักศึกษา

เกษตรกรรม อื่น ๆ ระบุ.....

ตำแหน่งหน้าที่/ความรับผิดชอบในพื้นที่

สมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน..... ชาวบ้านทั่วไป

อื่น ๆ ระบุ.....

10. ชื่อ - นามสกุล..... เพศ ชาย หญิง อายุ.....ปี

สถานที่ทำงาน/บ้านพัก.....

โทรศัพท์.....

ระดับการศึกษา

ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช.

ระดับอนุปริญญา, ปวส., ปวท. ระดับปริญญาตรี ระดับสูงกว่าปริญญาตรี

อาชีพ

ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ แม่บ้าน/พ่อบ้าน

พนักงานบริษัท/เอกชน รับจ้างทั่วไป นักเรียน/นักศึกษา

เกษตรกรรม อื่น ๆ ระบุ.....

ตำแหน่งหน้าที่/ความรับผิดชอบในพื้นที่

สมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน..... ชาวบ้านทั่วไป

อื่น ๆ ระบุ.....

11. ชื่อ - นามสกุล..... เพศ ชาย หญิง อายุ.....ปี

สถานที่ทำงาน/บ้านพัก.....

โทรศัพท์.....

ระดับการศึกษา

ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช.

ระดับอนุปริญญา, ปวส., ปวท. ระดับปริญญาตรี ระดับสูงกว่าปริญญาตรี

อาชีพ

ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ แม่บ้าน/พ่อบ้าน

พนักงานบริษัท/เอกชน รับจ้างทั่วไป นักเรียน/นักศึกษา

เกษตรกรรม อื่น ๆ ระบุ.....

ตำแหน่งหน้าที่/ความรับผิดชอบในพื้นที่

สมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน..... ชาวบ้านทั่วไป

อื่น ๆ ระบุ.....

12. ชื่อ - นามสกุล..... เพศ ชาย หญิง อายุ.....ปี

สถานที่ทำงาน/บ้านพัก.....

โทรศัพท์.....

ระดับการศึกษา

ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช.

ระดับอนุปริญญา, ปวส., ปวท. ระดับปริญญาตรี ระดับสูงกว่าปริญญาตรี

อาชีพ

ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ แม่บ้าน/พ่อบ้าน

พนักงานบริษัท/เอกชน รับจ้างทั่วไป นักเรียน/นักศึกษา

เกษตรกรรม อื่น ๆ ระบุ.....

ตำแหน่งหน้าที่/ความรับผิดชอบในพื้นที่

สมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน..... ชาวบ้านทั่วไป

อื่น ๆ ระบุ.....

13. ชื่อ - นามสกุล..... เพศ ชาย หญิง อายุ.....ปี

สถานที่ทำงาน/บ้านพัก.....

โทรศัพท์.....

ระดับการศึกษา

ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช.

ระดับอนุปริญญา, ปวส., ปวท. ระดับปริญญาตรี ระดับสูงกว่าปริญญาตรี

อาชีพ

ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ แม่บ้าน/พ่อบ้าน

พนักงานบริษัท/เอกชน รับจ้างทั่วไป นักเรียน/นักศึกษา

เกษตรกรรม อื่น ๆ ระบุ.....

ตำแหน่งหน้าที่/ความรับผิดชอบในพื้นที่

สมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน..... ชาวบ้านทั่วไป

อื่น ๆ ระบุ

14. ชื่อ - นามสกุล..... เพศ ชาย หญิง อายุ.....ปี

สถานที่ทำงาน/บ้านพัก.....

โทรศัพท์.....

ระดับการศึกษา

ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช.

ระดับอนุปริญญา, ปวส., ปวท. ระดับปริญญาตรี ระดับสูงกว่าปริญญาตรี

อาชีพ

ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ แม่บ้าน/พ่อบ้าน

พนักงานบริษัท/เอกชน รับจ้างทั่วไป นักเรียน/นักศึกษา

เกษตรกรรม อื่น ๆ ระบุ.....

ตำแหน่งหน้าที่/ความรับผิดชอบในพื้นที่

สมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน..... ชาวบ้านทั่วไป

อื่น ๆ ระบุ

แบบวิเคราะห์และประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ

ชื่อแหล่งนันทนาการ.....ประเภท.....

ชื่อผู้ประเมิน.....วันที่.....

ตัวชี้วัดศักยภาพ	ความหมาย/รายละเอียดในการวัด	ค่าถ่วง น้ำหนัก (W)	ระดับ ศักยภาพ (R)	ข้อสังเกต
1. ความอุดม สมบูรณ์ของสังคม พืช (richness of plant community)	ความอุดมสมบูรณ์โดยรวมของสภาพป่า ภายในและที่แวดล้อมแหล่งนันทนาการที่พบ เห็นได้ขณะประกอบกิจกรรมนันทนาการใน บริเวณ - ระดับดี-ดีมาก(ค่า R=4 หรือ 5) หมายถึง พื้นที่ที่ยังเป็นป่าดั้งเดิม ไม่มีการบุกรุก แต่อย่างใด - ระดับปานกลาง(ค่า R=3) หมายถึงพื้นที่ ที่เคยบุกรุกแต่สามารถทดแทนกลับคืน สภาพเป็นป่าสมบูรณ์อีกครั้ง - ระดับต่ำ(ค่า R=2 หรือ 1) หมายถึง พื้นที่ ที่กำลังถูกบุกรุก หรือบางส่วนถูกยึด ครองและใช้ประโยชน์จนทำให้ป่า ดั้งเดิมเปลี่ยนสภาพไป	4		
2. โอกาสที่จะได้ พบเห็นสัตว์ (wildlife sighting opportunity)	การปรากฏของสัตว์ป่า รวมความถี่ของการ ปรากฏ ปริมาณและความหลากหลายชนิดของสัตว์ ป่าที่พบเห็นได้ขณะประกอบกิจกรรม นันทนาการ ในบริเวณโดยค่าระดับ (R = 1 หรือ 2) หมายถึง โอกาสที่จะพบเห็นต่ำ/น้อย มาก ค่าระดับ (R = 3) หมายถึงโอกาสที่จะพบ เห็นปานกลาง และค่าระดับ (R = 4 หรือ 5) หมายถึงโอกาสที่จะพบเห็นสูงมาก	5		

ตัวชี้วัดศักยภาพ	ความหมาย/รายละเอียดในการวัด	ค่าถ่วง น้ำหนัก (W)	ระดับ ศักยภาพ (R)	ข้อสังเกต
3. ความโดดเด่น เฉพาะตัวของพื้นที่ (area uniqueness)	ลักษณะเฉพาะของระบบนิเวศ/ลักษณะทาง กายภาพที่โดดเด่น(เมื่อเปรียบ เทียบกับแหล่ง นันทนาการแหล่งอื่น ๆ ในประเภทเดียวกัน) เช่น น้ำตกขนาดใหญ่ที่มีความสูงชัน สภาพ ป่าที่อุดมสมบูรณ์ เป็นถิ่นที่อาศัยของสัตว์ป่า ชนิดพันธุ์ที่สำคัญ ฯลฯ โดยคะแนนระดับ (R=1 หรือ 2) หมายถึง ไม่มีความโดดเด่น ค่า ระดับ (R = 3) หมายถึงความ โดดเด่นปาน กลาง และค่าคะแนนระดับ (R = 4 หรือ 5) หมายถึงความ โดดเด่นมาก	5		
4. สภาพภูมิทัศน์ (andscape/ characteristic)	ลักษณะและองค์ประกอบของพื้นที่ ที่ ประกอบขึ้นเป็นสภาพทิวทัศน์ตามธรรมชาติ ที่ปรากฏแก่สายตา ทั้งนี้พิจารณาจาก ตำแหน่ง มุมมอง ระยะห่างภูมิทัศน์ ประเภท และคุณภาพของภูมิทัศน์ ค่าคะแนนระดับ (R=1 หรือ 2) หมายถึงสภาพความโดดเด่น น้อย ค่าคะแนนระดับ (R = 3) หมายถึงความ โดดเด่นปานกลาง และ ค่าคะแนนระดับ (R= 4 หรือ 5) หมายถึงมีสภาพความโดดเด่นมาก	5		
5. ความเหมาะสม ของทรัพยากรต่อ กิจกรรมหลักใน บริเวณ (suitability for certain type of recreational activities)	ลักษณะทางธรรมชาติ แลทรัพยากรธรรมชาติ ของแหล่งนันทนาการ ที่เอื้ออำนวยกิจกรรม หลักที่นักท่องเที่ยวประกอบในบริเวณ ตัวอย่าง เช่น น้ำตกที่มีแอ่งน้ำกว้างขวาง เหมาะสมสำหรับกิจกรรมเล่นน้ำ (ซึ่งเป็น กิจกรรมหลักของบริเวณ)โดยค่าคะแนน โดยรวม (R=1 หรือ 2) หมายถึง มีความ เหมาะสมต่ำมาก หรือ ไม่มีความเหมาะสมเลย	4		

ตัวชี้วัดศักยภาพ	ความหมาย/รายละเอียดในการวัด	ค่าถ่วง น้ำหนัก (W)	ระดับ ศักยภาพ (R)	ข้อสังเกต
	ค่าคะแนนระดับ (R = 3) หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง และค่าคะแนน (R=4 หรือ 5) หมายถึงมีความเหมาะสมมากหรือสูงมาก			
6. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ (accessibility)	ความสะดวกโดยรวมในการเข้าถึงบริเวณที่ประเมิน พิจารณาจากสภาพถนน/เส้นทางเดินเท้า ระยะทางจากศูนย์กลางการท่องเที่ยวในอุทยานฯ ฤดูกาล/ช่วงเวลาที่สามารถเข้าถึงบริเวณ ค่าคะแนนโดยรวม 1 (R=1 หรือ 2) หมายถึง มีความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่น้อยมาก ค่าระดับ (R = 3) หมายถึงมีความสะดวกปานกลาง และ 5 (R=4 หรือ5) หมายถึงมีความเหมาะสมสะดวกมาก	4		
7. ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ภายในอุทยาน (connection of the site to others)	ระยะห่าง และความเชื่อมโยงระหว่างแหล่งนันทนาการที่ทำการประเมินกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ทั้งในประเภทเดียวกันและต่างประเภท ค่าคะแนน 1 (R=1 หรือ 2) หมายถึงไม่มีความเชื่อมโยง/ตั้งอยู่โดดเดี่ยว ค่าระดับ (R = 3) หมายถึงมีความเชื่อมโยงในระดับปานกลาง และ (R= 4 หรือ 5) หมายถึงมีความเชื่อมโยงอย่างมากกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ	4		
8. ความปลอดภัย (safety)	ความปลอดภัยโดยรวมจากภัยธรรมชาติ สัตว์ป่าพืชเป็นพิษและอื่น ๆ ของแหล่งนันทนาการ ค่าคะแนนโดยรวม (R=1 หรือ 2) หมายถึงความปลอดภัยต่ำมาก ค่าระดับ (R = 3) หมายถึงความปลอดภัยระดับปานกลาง	5		

ตัวชี้วัดศักยภาพ	ความหมาย/รายละเอียดในการวัด	ค่าถ่วง น้ำหนัก (W)	ระดับ ศักยภาพ (R)	ข้อสังเกต
	และ 5 (R= 4 หรือ 5) หมายถึง ความปลอดภัยสูง			
9. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย (interpretive significance)	ความโดดเด่นของสภาพธรรมชาติ และ ทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งนันทนาการ ที่สามารถนำมาเป็นวัตถุดิบสร้างเรื่องราว/เค้าโครง ในการสื่อความหมาย (interpretive theme) ให้ความรู้และความเพลิดเพลินแก่ผู้มาเยือนแหล่งนันทนาการดังกล่าวเพิ่มขึ้น ค่าคะแนน (R=1 หรือ 2) หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญ หรือมีนัยสำคัญต่ำมาก ค่าระดับ (R = 3) หมายถึงมีนัยสำคัญปานกลาง และ (R= 4 หรือ 5) หมายถึงมีนัยสำคัญสูงมาก	4		

ข้อเสนอแนะเพื่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค.

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ร่วมประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ร่วมประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน

รายการ	ราย (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	81	67.5
หญิง	39	32.5
อายุ (ปี)		
17 – 30	13	10.8
31 – 50	65	54.2
51 ปีขึ้นไป	42	35.0
การศึกษา		
ประถมศึกษา	88	73.3
มัธยมศึกษาตอนต้น	19	15.8
มัธยมศึกษาตอนปลาย	11	9.2
ปริญญาตรี	1	0.8
สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.8
อาชีพ		
ค้าขาย	22	18.3
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	5	4.2
รับจ้างทั่วไป	26	21.7
เกษตรกรรวม	56	46.7
อื่นๆ	11	9.2
ตำแหน่ง/ความรับผิดชอบ		
สมาชิก อบต.	12	10.0
กำนัน	2	1.7
ผู้ใหญ่บ้าน	14	11.7
คณะกรรมการหมู่บ้าน	13	10.8
ผู้นำชุมชน	24	20.0
ชาวบ้านทั่วไป	36	30.0
อื่นๆ	19	15.8